POLIROM

Evanghelia după Toma

Traducere din limba coptă

22
E93

Ediție bilingvă

Plural Religie

22
E93

Lector: Conf. dr. Francisca Băltăceanu

Evanghelia după Toma

Ediţie bilingvă

Traducere din limba coptă,
studiu introductiv şi note
de Gustavo-Adolfo Loria-Rivel

Ediţie îngrijită
de Ioan-Florin Florescu

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ
"GH. ASACHI"
IAŞI

© 2003 by Editura POLIROM, pentru prezenta ediţie

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4, P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37 ;
P.O. Box 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României :

Evanghelia după Toma, ed. bilingvă ; trad., studiu introductiv şi note de Gustavo-Adolfo Loria-Rivel – Iaşi: Polirom, 2003

156 p., 18 cm (Plural. Religie)

ISBN: 973-681-368-1

I. Loria-Rivel, Gustavo-Adolfo (trad.)

229.8

Printed in ROMANIA

Y62076

POLIROM
2003

5 V 04

Studiu introductiv

Evanghelia după Toma este, fără îndoială, unul dintre cele mai populare apocrife. Specialiştii revin mereu la ea, datorită importanţei pe care o are pentru istoria creştinismului primar. Iubitorii ezoterismului îi caută neîncetat sensuri ascunse. Unii se tem de ea, alţii o exaltă până la sacralizare.

În orice caz, *Evanghelia după Toma* este o carte care a fascinat de la descoperirea ei, în 1945. Spre deosebire de evangheliile canonice, dar şi de majoritatea celor apocrife, *Evanghelia după Toma* nu relatează viaţa lui Iisus, ci doar citează o serie de peste o sută de „spuse", numite *logion* în greacă (plural, *logia*), atribuite lui.

Pentru o critică exhaustivă, îndrumăm spre lucrările din bibliografia generală. Studiul de faţă este doar o introducere în principalele probleme pe care le pun istoria şi receptarea acestui text.

1. *Cum a ajuns până la noi* Evanghelia după Toma *?*

Probabil, prima menţiune a *Evangheliei după Toma* o face Hipolit în *Refutatio*, tratat teologic îndreptat împotriva ereziilor, compus între 223 şi 235. Acolo este citat, se pare, *logion*-ul 4 într-o formă foarte diferită atât de textul copt, cât şi de cel grecesc. Autorul atribuie *Evanghelia după Toma* sectei naasenilor şi se foloseşte de acest *logion* pentru a combate învăţăturile sectei. La rândul său, Origen aminteşte cartea în prima sa omilie despre Luca, plasând-o între scrierile „heterodoxe". Către anul 323, Eusebiu de Cezareea menţionează *Evanghelia după Toma* ca una din lucrările citate de către eretici, sub numele unui apostol" (*Istoria Bisericească* III,25,6), iar de aici înainte Părinţii Bisericii o vor considera un text eretic folosit sau chiar compus de adepţii maniheismului[1].

Până la începutul secolului XX, tot ce ştiam despre *Evanghelia după Toma* şi alte evanghelii apocrife erau doar referinţe indirecte (citate şi comentarii) cu ajutorul cărora Părinţii Bisericii se străduiau să demonstreze caracterul eretic al acestor scrieri. În 1905 au fost dezgropate, în localitatea Behnesa din Egipt, cunoscută în

Antichitate sub denumirea de Oxyrynchus, peste o mie de fragmente de text de natură religioasă. Papirusul *Oxyrynchus 654* conţine prologul *Evangheliei după Toma* şi primele şapte *logia*. Abia în 1952 (pe baza materialului copt) s-a putut dovedi că şi papirusurile *Oxyrynchus 655* şi *Oxyrynchus 1* conţin *logia* 24+36-39, respectiv *logia* 26-33+77a.

În 1945, Muhammad Ali As-Samman şi fratele lui, Halifa, au dezgropat în apropierea localităţii Nag Hammadi, din nordul Egiptului, o amforă care conţinea o colecţie de douăsprezece cărţi[2] legate în piele. Această bibliotecă includea 45 de lucrări printre care se numărau *Evanghelia după Toma, Evanghelia după Filip* şi *Evanghelia Adevărului* (scrisă probabil de gnosticul Valentin). Cărţile au ajuns prin anticariatele din Cairo, iar una dintre ele a ajuns chiar în Germania, după ce a fost cumpărată de Fundaţia Carl Jung. Este vorba de aşa-numitul *Codex Jung*. Cele unsprezece volume rămase în Egipt au fost achiziţionate de Muzeul Coptic din Cairo şi se află de atunci sub protecţia statului egiptean. Aceste texte au fost examinate pentru prima dată de specialişti în 1946, când Jacques Schwarz şi Charles Kuentz au descoperit Codexul II (care conţine *Evanghelia după Toma*) într-un anticariat din

Cairo[3]. De atunci ele au fost obiectul atenției cercetătorilor care le-au consacrat numeroase ediții și o bibliografie imensă.

Originea codexurilor rămâne învăluită în mister. Știm că textele au fost găsite la Nag Hammadi, localitate cunoscută în Antichitate sub denumirea grecească de *Chenoboskion* (Pajiștea Gâștelor), și că în apropierea ei se afla o mănăstire cenobită din comunitatea monastică a Sfântului Pahomie. Caracteristicile caligrafice ale scrisului copt ne arată că manuscrisele au fost copiate între 350 și 400 d.Hr. Cine și de ce a ascuns aceste texte într-o amforă de argilă îngropată în pământ? Răspunsul ni-l poate sugera un eveniment care a avut loc în a doua jumătate a secolului al IV-lea d.Hr. și anume interzicerea de către episcopul Atanasie al Alexandriei, în anul 367, a tuturor scrierilor sacre nerecunoscute oficial de Biserica Egiptului. Este evident că cei care au îngropat textele cu atâta grijă într-o „capsulă a timpului" nu voiau să le distrugă, ci să le păstreze. Nu știm dacă cei care au făcut acest lucru au fost călugării mănăstirii din Chenoboskion sau membrii vreunei confrerii gnostice, ambele teze fiind plauzibile.

Evangheliile gnostice prezintă un interes științific deosebit, întrucât ne oferă o

mărturie de primă mână a gnosticismului creștin. Avem acum sub ochi materiale originale și nu părerile subiective ale unor autori care voiau tocmai să demonstreze caracterul fals al acestor texte. Datorită lor, putem înțelege mai bine istoria timpurie a creștinismului și suntem în stare să contextualizăm mai bine scrierile neo-testamentare canonice. Putem afirma (fără teama de a exagera) că, din punctul de vedere al importanței sale, descoperirea textelor de la Nag Hammadi este comparabilă cu aceea a manuscriselor de la Marea Moartă. Scrierile de la Nag Hammadi au contribuit profund la înțelegerea procesului de apariție și individualizare a creștinismului, precum și a mecanismului de formare a unei „ortodoxii" față de care „ereziile" au fost catalogate ca atare, fiind relegate unei poziții periferice în fenomenul religios.

2. *Când și unde a apărut* Evanghelia după Toma?

Ca și în cazul evangheliilor canonice, nici în privința *Evangheliei după Toma* nu putem răspunde în mod precis la aceste două întrebări. Lipsesc manuscrisele autografe, iar referințele din text, departe de a oferi informații fiabile, constituie încercări de a obține legitimitatea scrierii sub

pretextul că ar aparţine unei figuri prestigioase (de regulă, în cazul acestui gen de literatură apocrifă, unui ucenic al lui Iisus). Lucrările istoriografilor sau ale ereziologilor creştini nu ne sunt de mare ajutor, ele fiind cu mult posterioare datei redactării evangheliilor (atât canonice, cât şi necanonice).

Evanghelia după Toma a fost scrisă nu mai devreme de a doua jumătate a secolului I, când se alcătuia presupusa colecţie Q (din germană, *Quelle*, „sursă") de „spuse" ale lui Iisus, şi nu mai târziu de sfârşitul secolului al II-lea, când au fost scrise fragmentele greceşti din *Oxyrynchus 1*. Există şi opinia potrivit căreia faptul că *Evanghelia după Toma* este o alcătuire de „spuse" şi nu o biografie ar constitui o caracteristică „arhaică", ce ar împinge compunerea ei către jumătatea secolului I d.Hr. Argumentele de bază pentru susţinerea acestei trăsături arhaice sunt două: 1) În epoca respectivă oamenii erau interesaţi să păstreze doar „spusele" lui Iisus, deoarece evenimentele din viaţa lui erau încă vii în memoria orală; 2) Structura Evangheliei este asemănătoare cu cea a presupusului text Q, care ar fi stat la baza evangheliilor sinoptice şi ar fi fost tot o colecţie redactată spre jumătatea secolului I d.Hr.

Aceste argumente prezintă câteva vicii, şi anume: 1) Culegerile de „spuse" ale unui conducător religios nu sunt neapărat dovadă de vechime. Tot în Orientul Mijlociu, musulmanii redactau culegeri de spuse ale profetului, numite „Hadith", încă în secolul al VIII-lea; 2) Aşa-numita sursă Q este doar o presupunere, o ipoteză de lucru. De fapt, nimeni nu a văzut un text al sursei Q, ea fiind „reconstituită" de specialişti. Nu se exclude posibilitatea ca textul respectiv să nu fi existat niciodată. Cu atât mai puţin se poate susţine că presupusa sursă Q ar fi arătat ca o colecţie de „spuse". Prin urmare, este puţin serios să considerăm drept dovadă a vechimii *Evangheliei după Toma* asemănarea cu un text inexistent. Vom reveni la problema datării în concluzii.

Despre locul în care *Evanghelia după Toma* a fost redactată avem o indicaţie preţioasă chiar în prologul cărţii: „Acestea sunt cuvintele cele ascunse pe care le-a grăit Iisus cel Viu şi pe care le-a scris Didimos Iudas Toma". Trebuie să precizăm că ambele nume, „Didimos" şi „Toma", înseamnă „geamăn" în greacă, respectiv aramaică. De aceea, în Ioan 11,16 se precizează „Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος" („Toma, care se numeşte Didimos").

Folosirea alăturată a celor două nume este redundantă, ea fiind obișnuită numai în mediul siriac. Tot specifică mediului siriac este confundarea lui Iuda (nu Iscarioteanul, ci acela numit în sinoptice „al lui Iacob") cu Toma. În versiunea siriacă curetoniană (secolul al IV-lea), în Ioan 14,22, în loc de „Iuda" apare „Iuda Toma". Este grăitor faptul că și alte cărți atribuite lui Toma, precum *Faptele lui Toma* și *Cartea lui Toma „Atletul"*, își au originea în mediul siriac. În sfârșit, trebuie să spunem că atribuirea unor cărți apostolului Toma era un fapt obișnuit în Siria, unde acest sfânt se bucura de o mare popularitate. Așadar putem spune că *Evanghelia după Toma* a fost scrisă undeva în Orientul Mijlociu, între jumătatea secolului I d.Hr. și sfârșitul secolului al II-lea d.Hr., și a fost redactată, probabil, în limba siriacă. Nu ne putem pronunța asupra filiației versiunii copte, dacă ea a fost tradusă direct din siriacă sau mai degrabă prin intermediul limbii grecești.

O întrebare mult mai grea se referă la autorul cărții sau, mai exact, la orientarea ideologică a autorului cărții. Este vorba de un gnostic, de un iudeo-creștin care încerca să potrivească învățătura lui Iisus cu cea a Vechiului Testament, sau avem

de-a face cu un text scris dintr-o perspectivă asemănătoare celei care mai târziu va fi numită „ortodoxă"? Vom încerca să răspundem la aceste întrebări.

3. *Este* Evanghelia după Toma *un text gnostic?*

Înainte de a afirma cu reproș sau cu admirație că *Evanghelia după Toma* este un text gnostic, trebuie să definim ce avem în vedere când întrebuințăm termenul „gnostic".

În linii mari, gnosticismul este o „religie" dualistă care își propune eliberarea omului prin dobândirea unei cunoașteri (*gnosis*) tainice, ezoterice, rezervată unor inițiați și superioară oricărei credințe. Această cheie de lectură pare sugerată încă din prologul Evangheliei și din primul *logion*:

[Prolog.] Acestea sunt cuvintele cele ascunse pe care le-a grăit Iisus cel Viu și pe care le-a scris Didimos Iudas Toma.

1. Și a spus [Iisus]: oricine va găsi înțelesul acestor cuvinte nu va gusta moartea.

Așadar oricine va înțelege sensul învățăturilor tainice care urmează va fi eliberat

de moarte, adică mântuit. Într-adevăr, nu regăsim acel „oricine crede în Mine nu va muri în veac" din evangheliile canonice (Ioan 11,26), viața veșnică fiind aici dobândită prin cunoaștere. Un alt indiciu ne este oferit în *logion* 39:

39. Iisus a spus: Fariseii și cărturarii au luat cheile cunoașterii și le-au ascuns. Nici ei nu au intrat, nici nu i-au lăsat pe cei care doreau să intre. Iar voi fiți isteți ca șerpii și curați ca porumbeii.

În textul copt, cuvântul „cunoaștere" este redat chiar prin termenul grecesc împrumutat ⲅⲛⲱⲥⲓⲥ (gnoză), care putea desemna învățăturile ezoterice prin care se dobândea mântuirea. Mai departe, în *logion* 62 vedem un Iisus care, departe de a răspândi învățătura public și pe înțelesul tuturor, vorbește despre taine pe care le comunică doar celor pe care-i găsește demni:

62. Iisus a spus: Eu spun tainele mele acelora care sunt vrednici de tainele mele...

Dar trebuie să ținem cont că gnosticismul a apărut în cadrul creștinismului și, pînă la mijlocul secolului al II-lea (data foarte probabilă la care cel puțin nucleul *Evangheliei după Toma* era elaborat), cu

excepția unor atitudini mai radicale, nu era un univers separat de acesta. Propovăduirea unei cunoașteri eliberatoare nu este exclusiv atributul unui sistem gnostic. Noul Testament se referă nu o dată la o învățătură „secretă", destinată doar ucenicilor apropiați ai lui Iisus (de exemplu, Marcu 4,11: „Vouă vă e dat să cunoașteți taina împărăției lui Dumnezeu, dar pentru cei de afară totul se face în pilde"). Însuși Iisus vorbește de „cheia cunoașterii" (Luca 11,52: *ten kleîda tês gnoseos*). Același termen, *gnôsis*, este folosit de Sfântul Pavel pentru a desemna un tip de cunoaștere specială, mai profundă, a unor învățături de credință: „Dar nu toți au *cunoașterea* (*he gnôsis*) [că a mânca din cele jertfite idolilor nu înseamnă nimic rău – n.n.]... Căci dacă cineva te-ar vedea pe tine, cel ce ai *cunoaștere*, șezând la masă în templul idolilor ș.a.m.d... Și va pieri prin *cunoașterea* ta cel slab..." (1 Cor. 8, 7.10.11). Aici, această cunoaștere poate fi bună, eliberatoare, și chiar e numită „această libertate a voastră", totuși „*cunoașterea* (*gnôsis*) semețește, iar iubirea zidește" (1 Cor. 8,1).

Mistere, taine, înțelesuri adânci rezervate unui grup restrâns se regăsesc într-un mare număr de religii fără să aibă nimic de-a face cu gnosticismul. Mai mult, chiar unele elemente de bază în structura unui

sistem gnostic (precum dualismul, mitul „trickster"-ului etc.) sunt universale și au cunoscut transformări și individualizări specifice în cadrul credințelor religioase[4]. Așadar trebuie procedat cu multă prudență pentru a discerne adevărata identitate a gnosticismului sistematizat de ceea ce poate fi numit un gnosticism *grosso modo*, altfel spus, o reflecție în cadrul creștinismului primelor secole.

Să facem un pas mai departe. Gnosticismul propriu-zis presupune acceptarea (și reelaborarea) unui ansamblu de credințe (deci un sistem) ce caracterizează această formă de gândire. Gnosticismul *stricto sensu* este dualist. Există doi zei: pe de o parte un zeu inferior și rău, „Demiurgul", care a creat lumea materială și imperfectă, iar de cealaltă parte zeul superior și bun, „Dumnezeu", un fel de *deus otiosus*, care stă ascuns dincolo de cer. Lumea materială a fost făurită de Demiurg fie prin șiretlic, fie printr-un accident catastrofal, iar omul s-a născut atunci când sufletele au decăzut și intrat în lumea materială. Atunci ele s-au acoperit cu un „veșmânt", care este trupul material, ca să poată supraviețui în lumea materială. Dumnezeul cel Bun nu uită sufletele întemnițate în carne și își trimite o solie, eventual pe fiul lui, ca să le aducă

oamenilor „cunoașterea" (gnoza) cea desăvârșită prin care omul să se poată elibera de lumea materială și să se întoarcă în împărăția imaterială a lui Dumnezeu. După ce a îmbrăcat și el veșmântul de carne, acest trimis își uită uneori menirea și trăiește o viață înjositoare, până când un alt trimis vine din cer să-i amintească misiunea (mitul „salvatorului salvat"). Trezirea omului prin gnoză se realizează prin descoperirea „scânteii divine" ascunse în sufletul său, altfel spus, prin cunoașterea adevăratei imagini de sine. Cu câteva excepții, precum gnoza simoniană, cea hermetică și maniheismul, celelalte gnoze au adoptat și prelucrat imaginarul creștin. După gnozele „creștine", Dumnezeul Vechiului Testament este demiurgul cel rău care a creat lumea, Dumnezeul Noului Testament este zeul cel bun care stă ascuns dincolo de cer[5], iar Iisus este fiul zeului celui bun, trimis să aducă oamenilor o învățătură secretă prin care ei vor fi mântuiți.

Acum, după ce am definit gnosticismul și *stricto sensu*, avem elementele de discuție pentru a continua analiza acelor *logia* din *Evanghelia după Toma* care conțin sugestii din sistemele gnostice.

Spre exemplu, temele anticosmismului (lumea este rea) și antisomatismului

I 6207 6
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ "GH. ASACHI" IAȘI

(trupul este rău), de expresie dualistă[6], le găsim în trei *logia*: 56, 80 și 112:

56. Iisus a spus: Oricine a cunoscut lumea a găsit un cadavru, și lumea nu este vrednică de cel care a găsit un cadavru.

80. Iisus a spus: Cel care a cunoscut lumea a găsit un trup, iar lumea nu este vrednică de cel care a găsit un trup.

112. Iisus a spus: Vai de carnea care depinde de suflet și vai de sufletul care depinde de carne.

Acest ultim *logion*, 112, pare să aprofundeze condamnarea legăturii trup-suflet, dar în acest caz rămâne de văzut cum se împacă el cu *logion*-ul 29:

29. Iisus a spus: Dacă carnea a fost făcută pentru suflet, aceasta este o minune; iar dacă sufletul (a fost făcut) pentru trup, aceasta este minunea minunilor. Însă eu mă minunez de cum această mare bogăție s-a sălășluit în această sărăcie.

O serie de *logia* ne amintește elementele gnozei hermetice din *Poimandres* (crearea omului după chipul Ființei Luminoase, confruntarea omului cu propriul „chip de lumină" și amenințarea căderii):

BIBLIOTECA ASACHI
IAȘI

83. Iisus a spus: Chipurile sunt arătate omului și lumina dinăuntrul lor se ascunde în chipul luminii Tatălui...

84. Iisus a spus: Acum, când vedeți asemănarea voastră vă bucurați, iar când veți vedea chipurile voastre, cele care au luat ființă la începutul vostru, care nici nu mor, nici nu se arată, cum veți putea îndura?

Întrebarea este reluată în *logion*-ul 11: „Atunci când veți fi în lumină, ce veți face?". Aici putem vedea, dacă vrem, tema hermetică a „chipului", adică a sinelui esențial, care nu are nici naștere și nici moarte, contemplarea acestuia fiind o experiență traumatică (a dus la căderea omului primodial), drept pentru care apare întrebarea „...cum veți putea îndura?". Dar pe cât este de adevărat că universul gnosticilor este unul al luminii (populat de Ființe de lumină, comori de lumină, copii ai luminii etc.), la fel de adevărat este și faptul că Dumnezeu-Lumină este central în arhitectura evangheliei și a primei epistole ioaneice. Aluziile și sugestiile din *logia* citate sunt mult prea vagi, prea puțin conturate și lipsite de context pentru a le putea identifica cu expresiile sistemelor gnostice, putându-se vedea în ele doar

reflecţii creştine care aprofundează tema ioaneică a Luminii-Hristos.

Rămânând în câmpul sugestiilor gnostice putem remarca şi alte paralele: obsesia reîntoarcerii la unitatea primordială (*logia* 4, 11, 22, 61 – acesta din urmă pus în legătură cu tema unităţii şi a divizării la gnosticul Theodotus), mitul sufletului androgin (22, 114), opoziţia lumină/întuneric (24, 61), funcţia eliberatoare a cunoaşterii de sine (3, 67, 70). Dacă toate aceste teme ne duc cu gândul la gnosticism (mai mult prin modul în care le-am formulat noi decât cum apar în text), trebuie totuşi să recunoaştem în „gnosticismul" *Evangheliei după Toma* ecourile puternice ale Bibliei şi nu ambientul scrierilor gnostice.

Să analizăm în continuare *logion*-ul 100, singurul în care Iisus este contrapus lui Dumnezeu (deci o posibilă referinţă la doi zei, demiurgul şi zeul superior). Numai în acest *logion* este folosit cuvântul ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ (Dumnezeu), în timp ce în restul evangheliei Dumnezeu este numit ⲉⲓⲱⲧ (Tatăl):

100. I-au arătat lui Iisus [o monedă de] aur şi i-au spus: Oamenii Cezarului ne cer dări. El le-a spus: Daţi-i Cezarului ceea ce este al Cezarului, daţi-i lui Dumnezeu (ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ) ceea ce este al lui Dumnezeu (ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ) şi daţi-mi mie ceea ce este al meu.

Pare bizar că în acest *logion* în care Dumnezeu este numit „Dumnezeu" şi nu „Tatăl" (dacă nu sunt sinonime), El este plasat ierarhic deasupra Cezarului, dar sub Iisus. O asemenea situaţie se poate înţelege în două moduri: 1) *interpretarea gnostică*: „Dumnezeu" (ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ) este demiurgul, zeul inferior care a creat lumea materială, iar „Tatăl" (ⲉⲓⲱⲧ) este zeul superior ascuns. În acest fel s-ar explica cum „Dumnezeu" este mai prejos decât Iisus, fiul zeului superior. Am putea spune că prin acest răspuns Iisus ar fi vrut să zică: „Daţi autorităţilor politice (reprezentate de Cezar) ceea ce li se cuvine, autorităţilor religioase (reprezentate de «Dumnezeul» Vechiului Testament) ceea ce li se cuvine lor, iar Dumnezeului celui Bun" prin Fiul Său, ceea ce Îi aparţine"[7] ; 2) *interpretarea istoricistă*: Avem de-a face cu o adăugare târzie care sublinia ataşamentul obştei faţă de Iisus[8]. La aceste două explicaţii se adaugă firesc şi cheia de interpretare după tradiţia paulinică: daţi Legii (adică lui Dumnezeu) ceea ce este al Legii, daţi Credinţei (adică lui Hristos) ceea ce este al Credinţei, „căci Legea e dreaptă şi bună" (Rom. 7,12), dar „sfârşitul Legii este

Hristos" (Rom. 10,4). În această lumină, o ierarhie în care datoria către Iisus este „superioară" datoriei către Dumnezeul Legii este cât se poate de ortodoxă.

Aşadar interpretări mereu posibile, aluzii, paralele în câteva *logia*... şi cam atât! Cu excepţia unor elemente disparate, pe care le-am analizat mai sus, este grăitor faptul că *Evangheliei după Toma* îi lipseşte arhitectura unui sistem de credinţe gnostic. Dacă totuşi se vrea ca această scriere să fie una gnostică, atunci nimeni nu va putea să ne spună de la ce sistem se revendică, ce gnoză propune, ce „confrerie" gnostică ar considera-o reprezentativă. La sfîrşitul acestei experienţe de lectură, iniţiatul pare să se simtă mai bine în compania unui Ioan sau Pavel decât alături de Valentin sau Hermes Trismegistus.

4. *Putem afirma că în* Evanghelia după Toma *apar doar elemente gnostice ?*

Oricând ne referim la o scriere, mai ales la o scriere antică despre originea căreia nu ştim practic nimic, este foarte important să revenim constant la text şi să evităm presupuneri făcute pe baza altor presupuneri. Această abordare „pragmatică" este

deosebit de rodnică în cazul *Evangheliei după Toma*. Să ne gândim puţin la structura textului. El nu reprezintă o istorisire sau o dezvoltare coerentă a unor idei, ci mai degrabă o colecţie de „spuse" înţelepte atribuite lui Iisus. În continuare, vrem să arătăm că *Evanghelia după Toma* nu este un text omogen şi coerent, ci o colecţie de maxime sapienţiale şi ezoterice de origini diferite. Am văzut că unele sunt susceptibile de influenţe gnostice, altele ba. Specialiştii au numărat în cuprinsul acestei scrieri – şi poate că acest lucru ar fi trebuit amintit de la început – nu mai puţin de 79 *logia* cu paralele directe în evangheliile canonice[9]. Dar rămân multe *logia* cu origini incerte, adeseori contradictorii ca ideologie. Unele versete par a fi iudeo-creştine, poate chiar ebionite. Să examinăm două *logia*. Primul se referă la succesiunea puterii în comunitatea creştină şi îi acordă întâietatea lui Iacob, fratele lui Iisus, episcop al Ierusalimului, care era capul Bisericii iudeo-creştine:

12. Ucenicii i-au spus lui Iisus: Ştim că vei pleca de la noi. Cine va deveni mai marele peste noi? Iisus le-a spus: Oriunde veţi merge, vă veţi duce la Iacob cel Drept, datorită căruia s-au făcut cerul şi pământul.

De remarcat cuvintele de laudă exagerate la adresa lui Iacob, „datorită căruia s-au făcut cerul şi pământul". Alt *logion* declară obligativitatea respectării sabatului:

27. Dacă nu veţi posti de lumea aceasta, nu veţi afla Împărăţia. Dacă nu veţi face sabatul, sabat, nu îl veţi vedea pe Tatăl.

Din cauza ambiguităţilor prepoziţiei copte, ultima parte a acestui *logion*, ar putea fi înţeleasă şi altfel: „Dacă nu veţi ţine sabatul [în ziua de] sabat...". Ar fi vorba deci de o reacţie împotriva acelor comunităţi eleno-creştine care respectau duminica (*cf.* Evr. 4,9: „Drept aceea s-a lăsat altă sărbătoare de odihnă poporului lui Dumnezeu"). Dar rămâne şi ipoteza unei critici a pietismului formalist, având în vedere că în *logion*-ul 53 Iisus declară că „adevărata tăiere împrejur este în duh". Şi cu aceasta ne aflăm deja într-o altă orientare a evangheliei, eleno-creştină (*logia* 6 şi 14 tăgăduiesc obligaţia de a păzi postul, rugăciunea şi milostenia în aspectul lor formalist).

În schimb, o polemică cu eleno-creştinismul, şi anume împotriva trinitarismului, ar putea fi misteriosul *logion* 30:

30. Iisus a spus: Acolo unde sunt trei zei, ei sunt zei. Acolo unde sunt doi sau unul, eu sunt cu el.

Să fie vorba de o respingere a unui model trinitar în favoarea celui dualist gnostic sau monoteist creştin? Este greu să ne pronunţăm, fiindcă *logion*-ul în cauză este puternic deteriorat atât în versiunea coptă, cât şi în cea grecească. Dar dacă este totuşi o reacţie anti-trinitară, atunci acest *logion* nu ar putea veni din a doua jumătate a secolului I d.Hr., ci ar fi un adaos dintr-o epocă în care trinitarismul se afirmase deja. Acesta ar putea fi un argument în favoarea unei datări mai târzii fie a *Evangheliei după Toma* în totalitate, fie doar a respectivului *logion*.

Afirmaţia din *logion*-ul 46, cum că „de la Adam până la Ioan Botezătorul, nimeni dintre cei născuţi din femeie nu s-a ridicat deasupra lui Ioan Botezătorul...", nu se împacă foarte uşor cu lauda exagerată, din *logion*-ul amintit, la adresa lui la Iacob cel Drept, „datorită căruia s-au făcut cerul şi pământul", deşi nu se contrazic în mod făţiş. Să fie o concesie faţă de ioaniţi? Nu este exclus.

Alte paralelisme ne duc la *Evanghelia Evreilor*. De exemplu, în *logion*-ul 101 Iisus spune că „mama cea adevărată" este aceea

care i-a dat viața, referindu-se probabil la o entitate spirituală, poate chiar la Duhul Sfânt. Origen (*Com. la Ioan* 2,12.87) citează din *Evanghelia Evreilor* cuvintele „mama mea, Sfântul Duh", atribuite aici lui Iisus. Alte paralelisme cu apocriful menționat le găsim în *logia* 2 și 52.

Dialogul dintre Iisus și Salomeea din *logion*-ul 61 pare a fi fost preluat fie din *Evanghelia Egiptenilor* (azi dispărută), fie dintr-o sursă comună. Alte paralelisme cu acest apocrif, în *logia* 22, 37, 79 și 106.

Caracterul eterogen al lucrării este dovedit și de unele contradicții, dintre care menționăm una mai evidentă. În *logion*-ul 95 Iisus condamnă camăta în mod tranșant, pentru ca în *logion*-ul 109 (pilda comorii ascunse) să menționeze camăta într-o metaforă cu sens pozitiv.

Încă o probă a caracterului eterogen, considerăm noi, o constituie prezența aceluiași *logion* în două variante diferite (56 și 80), pe care le-am prezentat atunci când am discutat caracterul lor gnostic. Cele două variante se deosebesc prin folosirea cuvântului peiorativ ⲡⲧⲱⲙⲁ (cadavru) în *logion* 56 și a cuvântului neutru ⲥⲱⲙⲁ (trup) în *logion* 80. După părerea noastră, este evident că avem de-a face cu versiuni adunate din surse diferite.

5. *Este* Evanghelia după Toma *un text eretic?*

Mai întâi să lămurim o problemă importantă: de când și în ce condiții putem vorbi despre „ortodoxie" și „erezie" în Biserica creștină? Dogma ortodoxă s-a precizat în punctele cele mai importante abia după Conciliul de la Calcedon (451). Așadar discuția trebuie coordonată pe două niveluri diferite: 1) Era *Evanghelia după Toma* eretică atunci când a fost concepută? și 2) Este ea eretică pentru Biserica de astăzi?

Dacă vorbim de gnosticismul *grosso modo* care transpare printre rânduri, adică despre afirmarea unor învățături secrete (cel puțin nepublice) care îl apropie pe inițiat de divinitate, acest aspect nu poate fi considerat eretic nici în ziua de azi. Este adevărat că religia creștină pe care noi o cunoaștem tinde spre „popularizarea" mesajului prin pilde. Totuși, așa cum am arătat, existența unei învățături destinate doar ucenicilor lui Iisus apare și în evangheliile canonice. Întreaga carte a Apocalipsei este „criptată" într-un cod pe care numai inițiații puteau să-l înțeleagă. Iar în cultul Bisericii Răsăritene, în cadrul Liturghiei, s-a păstrat până astăzi formula „cei chemați [*i.e* catehumenii], ieșiți!", întrucât cele ce

urmează după liturghia catehumenilor pot fi auzite numai de credincioşii botezaţi. Iarăşi, avem despărţirea între cele ce pot fi auzite de toţi şi cele ce sunt rezervate unor iniţiaţi. Cât priveşte elementele care ar putea fi interpretate ca un gnosticism *stricto sensu*, inclusiv presupusa reacţie anti-trinitară din *logion*-ul 30, problema trebuie nuanţată. Este evident că astfel de exprimări nu se potrivesc *astăzi* cu credinţa Bisericii şi pot fi catalogate drept „eretice" din perspectiva unei teologii severe. Dar această credinţă s-a constituit şi impus în timp. Până la sfârşitul secolului al II-lea reflecţia creştină în marginea unui gnosticism moderat era legitimă. Vrem să spunem că atunci când *Evanghelia după Toma* a fost scrisă, identitatea creştinismului era o problemă deschisă, ca şi problema trinitarismului, rezolvată abia în secolele al III-lea şi al IV-lea prin victoria taberei pe care acum o numim „ortodoxă". A fost destinul acestei scrieri, cum bine au observat Moreschini şi Norelli, „de a nu putea rezista în faţa polarizării ortodoxiei şi a gnosticismului, (...) proces în timpul căruia această evanghelie va fi absorbită de gnosticism şi respinsă de «marea Biserică»"[10].

6. *Particularităţi lingvistice ale textului copt al* Evangheliei după Toma

Evanghelia după Toma este scrisă în dialectul din Teba al limbii copte, numit „sahidic", care devenise după secolul I d.Hr. un fel de *koine* a Egiptului. În el au fost scrise cele mai importante opere literare în limba coptă, între care scrierile Sfântului Şenuda Arhimandritul (348-466 d.Hr.).

Există unele trăsături, totuşi, în *Evanghelia după Toma*, şi în general în textele de la Nag Hammadi, care diferă de cele obişnuite pentru dialectul sahidic. Între acestea putem cita:

a) Vocalizarea diferită. Mai ales ⲁ în loc de ⲟ; ⲉ în loc de ⲁ; şi ⲁ în loc de ⲉ. De exemplu, ⲁϣⲉ în loc de ⲟϣⲉ (a depinde).
b) Asimilarea particulei ⲛ̄ cu prima consoană a cuvântului următor; ex. ⲛ̄ⲣⲱⲙⲉ (oamenii) → ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ.

Aceste caracteristici divergente faţă de dialectul sahidic au fost considerate fie arhaisme, fie influenţa altor dialecte (bohairic, faiumic, subachimic şi altele).

7. *Particularități lingvistice ale fragmentelor grecești ale* Evangheliei după Toma

Textele fragmentare din *Oxyrynchus 1, 654* și *655* sunt scrise în greaca *koine*, limba comună care s-a format în ultimele secole înaintea lui Hristos pe baza dialectului atic. Aceste texte prezintă multe greșeli de ortografie din cauza pronunțării identice a mai multor litere și combinații de litere în epoca în care papirusurile au fost copiate, precum și slabelor cunoștințe de gramatică grecească ale scribilor egipteni. De exemplu, în loc de βασιλεύσει (va domni) găsim βασιλεύση. Uneori, aceste greșeli pot provoca modificări de sens importante. De exemplu, în *logion* 3, în loc de ὑμᾶς (pe voi) apare ἡμᾶς (pe noi). Atât contextul propoziției, cât și compararea cu versiunea coptă ne arată că avem de-a face cu o simplă confuzie a vocalelor υ și η, care se pronunțau identic la vremea aceea. În *logion* 4, în loc de ζέσεται (va trăi) apare ζέσετε (veți trăi). Din nou, contextul și versiunea coptă ne ajută să observăm o greșeală provocată de pronunția identică a vocalei ε și a vechiului diftong αι. Dovada slabelor cunoștințe de gramatică ale scribilor care s-au ocupat cu copierea textelor o

găsim și în *logion* 32, unde apare expresia ἐπ'ἄκρον ὄρους ὑψηλοῦς („pe vârful unui munte înalt"). Forma adjectivului ὑψηλοῦς trebuie să fie ὑψηλοῦ. Greșeala s-a produs prin analogie cu terminația substantivului.

8. *Concluzii*

Evanghelia după Toma constituie o operă eterogenă, o colecție de „spuse" atribuite lui Iisus în diverse tradiții orale. Acest caracter eterogen este mai pronunțat decât în evangheliile canonice, în care intenția biografică impune anumite limite la includerea de noi materiale, care trebuie să se potrivească cu restul textului. Lipsa unui „fir al acțiunii" în *Evanghelia după Toma* a ușurat producerea de interpolări. Așa s-a ajuns ca acest text să conțină, pe lângă *logia* identificabile în tradiția canonică, fragmente de orientare iudeo-creștină, altele de orientare eleno-creștină, elemente gnostice, precum și numeroase afinități cu literatura apocrifă, specialistul putând deosebi aceste straturi „cu ochiul liber". În acest fel, *Evanghelia după Toma* nu ar fi produsul trudei unui autor inspirat (cu atât mai puțin a Apostolului Toma), ci adunarea în timp a unor tradiții orale

diferite şi uneori contradictorii. Textul pe care îl citim astăzi a putut să apară după două scenarii diferite:

a) A existat un nucleu comun, un prototext al aşa-zisei *Evanghelii după Toma*, la care alte materiale au fost adăugate în timp.
b) A existat o colecţie de spuse atribuite lui Iisus, fără nici o pretenţie de a alcătui un text unitar, căreia mai târziu un redactor i-a dat forma unui text mai mult sau mai puţin unitar.

Evanghelia după Toma ar putea reprezenta o colecţie de „spuse" în stilul acelora scrise de musulmani între secolele al VII-lea şi al VIII-lea în care se păstrau spusele (*hadith*) Profetului Mahomed. Chiar unul din aceste *hadith* spune despre cel care compilează o asemenea colecţie: „Oricine păstrează pentru Comunitate patruzeci de *hadith* despre religia ei, va fi aşezat de Dumnezeu printre legiuitori şi înţelepţi în Ziua Învierii"[11]. O asemenea mentalitate i-ar putea caracteriza şi pe autorii creştini ai unor asemenea compilaţii. Se poate argumenta, bineînţeles, că din momentul scrierii *Evangheliei după Toma* până la alcătuirea tratatelor de *hadith* trecuse o jumătate de mileniu. Trebuie totuşi să ne

raportăm la conservatorismul Orientului Mijlociu, unde iudei, creştini şi musulmani păstrează tradiţii şi mentalităţi milenare până în ziua de azi.

În legătură cu data la care s-a scris *Evanghelia după Toma* nu putem face altceva, acum, la sfârşitul acestui studiu, decât să mărim marja de incertitudine. Dacă *Evanghelia după Toma* este un text eterogen, în care materialele s-au adunat pe parcursul timpului, atunci, dintr-un punct de vedere strict ştiinţific, cele două repere temporale despre care am vorbit la început, ~ 50 d.Hr. şi ~ 200 d.Hr. (copierea manuscrisului *Oxyrynchus 1*), rămân valabile numai pentru materialul conţinut în *Oxyrynchus 1* (*logia* 26-33 + 77.2). În cazul materialului din *Oxyrynchus 654* (prologul şi primii şapte *logia*) şi din *Oxyrynchus 655* (*logia* 36-39), reperele temporale sunt ~ 50 d.Hr. şi ~ 250 d.Hr. (an presupus al copierii lor). Despre celelalte *logia* cunoscute numai după textul copt marja de incertitudine este foarte mare: ~ 50 d.Hr. şi ~ 400 d.Hr. (cea mai târzie dată propusă pentru copierea textului copt). Presupusele „arhaisme" ale limbii textelor de la Nag Hammadi ne-ar sugera o dată cu mult mai timpurie pentru versiunea coptă. De aceea, nu contestăm posibilitatea ca, în

mare parte, *Evanghelia după Toma* să fi fost scrisă în perioada acceptată de cei mai mulți specialiști (~ 50 d.Hr. și ~ 200 d.Hr.), ci doar atragem atenția că unele *logia* ar putea fi posterioare, urcând până la începutul secolului al V-lea.

În legătură cu caracterizările ca: „gnostic", „iudeo-creștin" și altele, trebuie insistat asupra faptului că acestea sunt valabile numai dacă sunt atribuite unor *logia*, iar nu întregii cărți. Despre problema caracterului „eretic" sau „ortodox" al acestei evanghelii putem spune doar că, atunci când a fost scrisă, ea nu era neapărat „eretică", întrucât dogma nu era încă fixată și, prin urmare, nu se putea defini ce era „ortodox" și ce era „eretic". Pentru acele *logia* care au putut fi adăugate mai târziu, așa cum am arătat, este posibilă calificarea lor ca „eretice" sau cel puțin „deviante" din punctul de vedere al dogmaticii actuale.

În această prefață nu am dorit să oferim răspunsuri fără drept de apel, ci mai degrabă să prezentăm în mod obiectiv ce știm și ce nu știm în legătură cu *Evanghelia după Toma*. Manuscrisul copt ne-a permis pentru prima oară să cunoaștem această scriere prin propria sa voce și

nu prin cea a detractorilor săi, importanța științifică a bibliotecii gnostice de la Nag Hammadi fiind egalată numai de textele de la Marea Moartă. De la descoperirea sa, evanghelia i-a fascinat deopotrivă pe specialiști și pe nespecialiști prin profunzimea de gândire, prin intensitatea spirituală și puterea sa de expresie. Acum, pentru prima dată, publicul românesc are acces la această operă de referință pentru studiul creștinismului primar, într-o traducere directă din versiunea coptă și din versiunea fragmentară grecească[12]. Avem încredere că ea va fi utilă și bine primită nu numai pentru specialiștii în teologie, filologie, istorie, ci și pentru cititorul însetat de noi trăiri spirituale*.

Gustavo-Adolfo Loria-Rivel

* Mulțumesc și pe această cale Societății Sfântul Șenuda Arhimandritul din Statele Unite, personal domnului Hany Takla, pentru materialul bibliografic oferit cu generozitate. Aduc mulțumiri, de asemenea, doamnei conf. dr. Francisca Băltăceanu pentru excelentele observații și sugestii făcute pe marginea acestei lucrări.

Note

1. Moreschini, Norelli, 2001, p. 85.
2. Se spune că erau treisprezece cărți, din care una a fost arsă de mama lui Muhammad Ali ca să-și facă un ceai.
3. Vezi Paterson Brown, *Metagospels: Thomas, Philip and Valentine*, „Introduction", http: //www.metalog.org/intro.html
4. Vezi Eliade, Culianu, 1996, pp. 118-119.
5. Să nu uităm toate acțiunile și atitudinile crude pe care Vechiul Testament le atribuie lui Dumnezeu, în timp ce Noul Testament ne prezintă un Dumnezeu bun, milostiv și îndurat. Primul ideolog al acestui dualism creștin radical a fost Marcion de Sinope (cca 85-155), care a respins Vechiul Testament în numele „adevăratului creștinism" și a întemeiat o Biserică deosebit de puternică până în secolul al IV-lea.
6. Eliade, Culianu, *idem*.
7. Vezi Grant și Freedman, 1960, p. 189; Wilson, R.M., 1960, p. 27, și Bruce, 1974 p. 149.
8. Vezi Koester, 1990, p. 112.
9. Moreschini, Norelli, 2001, p. 87.
10. *Idem*, p. 88. O „revizitare" excelentă a evangheliilor apocrife și a raportului lor cu tradiția ortodoxă o face Cristian Bădiliță

în „Introducere în lectura şi studiul câtorva evanghelii apocrife" (vezi bibliografia generală).

11. An-Nawâwî, *Los Cuarenta Hadith*, Edicomunicación S.A., Barcelona, 1986.
12. Bibliografia românească este încă foarte săracă în această privinţă. Traducerea lui Vasile Andru (*Evanghelia după Toma*, ed. a II-a, Editura Paralela 45, 2002), făcută la rândul ei după traducerile franceză şi engleză şi lipsită de rigoare ştiinţifică, este inutilizabilă. O altă traducere, de care am aflat în ultima clipă, îi aparţine lui Alin Suciu şi a fost publicată recent în revista *Origini* (1-2/2003).

Notă asupra ediţiei

Textul copt şi grecesc al *Evangheliei după Toma* din prezenta ediţie a fost elaborat după ediţiile menţionate în bibliografia generală. Pentru paralelele din *logia* cu cărţile Noului Testament şi cu alte scrieri am folosit concordanţa lui Robert Funk, *New Gospel Parallels*, pe care am completat-o cu contribuţii proprii. Citatele din Noul Testament sunt date după ediţia sinodală a B.O.R, iar traducerea citatelor din Părinţii Bisericii ne aparţine. Lucrările autorilor menţionaţi în studiul introductiv şi în note se regăsesc în bibliografia generală.

Prima parte a prezentei ediţii pune faţă în faţă textul copt şi traducerea românească. În partea a doua am prezentat fragmentele greceşti şi traducerea lor într-o singură secţiune, întrucât este vorba de un volum mic de text.

Atât în textul copt, cât şi în fragmentele greceşti literele reconstituite sunt încadrate între paranteze ascuţite: <>. Lacunele sunt indicate prin „...". În traduceri,

pentru simplificare, am renunţat la marcarea cuvintelor reconstituite în limba originară, în schimb am folosit parantezele drepte, [], pentru cuvintele introduse de noi în scopul explicitării lecturii. (I.-F.F.)

Abrevieri folosite

I. Pentru cărţile biblice am folosit abrevierile uzuale.

II. Alte abrevieri:

2 Pseudo-Clem. – Epistola a doua a lui Clement Romanul
Apoc. Iacob – Apocalipsa lui Iacob
Barn. – Epistola lui Barnaba
Clem. Alex. – Clement din Alexandria
Cop. Tom. – Evanghelia copilăriei lui Iisus după Pseudo-Toma
Dial. Mânt. – Dialogul Mântuitorului
Did. – Didahia
Ev. Ebionită – Evanghelia Ebionită
Ev. Egiptenilor – Evanghelia Egiptenilor
Ev. Evreilor – Evanghelia Evreilor
Iren. Adv. Haer. – Irineu de Lyon, *Adversus Haereses*
TGTom. – Textul grecesc al Evangheliei după Toma
Theodotus – Extrasele din Theodotus (după Clement din Alexandria)
Tom. – Evanghelia după Toma (textul copt)
Tom. Atl. – Cartea lui Toma „Atletul"

Dedic această traducere memoriei tatălui meu vitreg, Charles Arthur Coleman.

Ⲩⲁⲣⲉⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ϯ ⲛⲏⲩ ⲡⲓⲱⲟⲩⲛⲉⲛⲉⲍ ⲁⲙⲏⲛ.

G.-A. L.-R.

ⲡ-ⲉⲧⲁⲥⲥⲉⲗⲓⲟⲛ ⲡ-ⲕⲁⲑⲁ ⲑⲱⲙⲁⲥ

•

Evanghelia după Toma

ⲡ-ⲉⲧⲁϩϩⲉⲗⲓⲟⲛ ⲡ-ⲕⲁⲑⲁ ⲑⲱⲙⲁⲥ

ⲛⲁⲉⲓ ⲛⲉ ⲛ̄ⲯⲁϫⲉ ⲉⲑⲏⲡ ⲉⲛⲧⲁⲓⲥ̄ ⲉⲧⲟⲛϩ ϫⲟⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲁⲫⲥϩⲁⲓⲥⲟⲩ ⲛ̄ⲥⲓⲇⲓⲇⲩⲙⲟⲥ ⲓⲟⲩⲇⲁⲥ ⲑⲱⲙⲁⲥ

1. ⲁⲩⲱ ⲡⲉϫⲁⲫ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲁϩϩⲉ ⲉⲑⲉⲣⲙⲏⲛⲉⲓⲁ ⲛ̄ⲛⲉⲉⲓⲯⲁϫⲉ ⲫⲛⲁϫⲓ†ⲡⲉ ⲁⲛ ⲙ̄ⲡⲙⲟⲩ

2. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ⲙ̄ⲡⲧⲣⲉⲫϩⲟ ⲛ̄ⲥⲓⲡⲉⲧⲯⲓⲛⲉ ⲉⲫⲯⲓⲛⲉ ⲯⲁⲛⲧⲉⲫⲥⲓⲛⲉ ⲁⲩⲱ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲫⲯⲁⲛⲥⲓⲛⲉ ⲫⲛⲁⲯⲧⲣ̄ⲧⲣ̄ ⲁⲩⲱ ⲉⲫⲯⲁⲛⲯⲧⲟⲣⲧⲣ̄ ⲫⲛⲁⲣ̄ⲯ-ⲡⲏⲣⲉ ⲁⲩⲱ ⲫⲛⲁⲣ̄ⲣ̄ⲣⲟ ⲉϫⲙ̄ⲡⲧⲏⲣⲫ

3. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲉⲩⲯⲁⲩⲟⲟⲥ ⲛⲏⲧⲛ̄ ⲛⲥⲓⲛⲉⲧⲥⲱⲕ ϩⲛⲧⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ϫⲉ ⲉⲓⲥϩⲏⲛⲧⲉ ⲉⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ ϩⲛ̄ⲧⲡⲉ ⲉⲉⲓⲉ ⲛ̄ϩⲁⲗⲏⲧ ⲛⲁⲣ̄ⲯⲟⲣⲡ ⲉⲣⲱⲧⲛ̄ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲡⲉ ⲉⲩⲯⲁⲛⲩⲟⲟⲥ ⲛⲏⲧⲛ̄ ϫⲉ ⲥϩⲛ̄ⲑⲁⲗ-ⲁⲥⲥⲁ ⲉⲉⲓⲉ ⲛ̄ⲧⲃⲧ ⲛⲁⲣ̄ⲯⲟⲣⲡ ⲉⲣⲱⲧⲛ̄ ⲁⲗⲗⲁ ⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ ⲥⲙ̄ⲡⲉⲧⲛ̄ϩⲟⲩⲛ ⲁⲩⲱ

Evanghelia după Toma

[Prolog.] Acestea sunt cuvintele cele ascunse pe care le-a grăit Iisus cel Viu și pe care le-a scris Didim Iuda Toma:

1. Și a spus [Iisus]: Oricine va găsi înțelesul acestor cuvinte nu va gusta moartea. (TGTom. 1. Tom. 111. Ioan 8,51. Tom. Atl. 1)

2. Iisus a spus: Cel care caută să nu înceteze să caute până nu va găsi, și atunci când va găsi se va tulbura, și dacă se va tulbura, se va minuna și va fi rege peste tot. (Tom. 92. Tom. 94. Luc. 11,9-13. Mat. 7,7-11. Ev. Evreilor 4)

3. Iisus a spus: Dacă cei care vă conduc vă zic: „Uitați-vă, Împărăția este în cer!" atunci păsările vor ajunge înaintea voastră în cer; dacă vă spun că [Împărăția] este în mare, atunci peștii vor ajunge înaintea voastră. Ea [Împărăția]

ⲥⲁⲡⲉⲧⲛ̄ⲃⲁϩ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁⲛⲥⲟ-
ⲩⲱⲛⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲧⲟⲧⲉ ⲥⲉⲛⲁⲥⲟⲩⲱ<ⲛ>ⲧⲏⲛⲉ
ⲁⲩⲱ ⲧⲉⲧⲛⲁⲉⲓⲙⲉ ⲭⲉ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ ⲡⲉ
ⲛ̄ⲱⲏⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲟⲛϩ ⲉⲱⲱⲡⲉ ⲗⲉ
ⲧⲉⲧⲛⲁⲥⲟⲩⲱⲛⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲁⲛ ⲉⲉⲓⲉ ⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲟⲟⲡ
ϩⲛ̄ⲟⲩⲙ̄ⲧϩⲏⲕⲉ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ ⲧⲙ̄ⲙⲧϩⲏⲕⲉ

4. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ϥⲛⲁϫⲛⲁⲩ ⲁⲛ ⲛ̄ϭⲓⲡⲣⲱⲙⲉ ⲛ̄ϩⲗⲗⲟ
ϩ̄ⲛⲛⲉϥϩⲟⲟⲩ ⲉϫⲛⲉⲟⲩⲕⲟⲩⲉⲓ ⲛ̄ⲱⲏⲣⲉⲱⲙⲉ
ⲉϥϩ̄ⲛⲥⲁⲱϥ̄ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲉⲧⲃⲉⲡⲧⲟⲡⲟⲥ ⲙ̄ⲡⲱⲛϩ
ⲁⲩⲱ ϥⲛⲁⲱⲛϩ ⲭⲉ ⲟⲩⲛ̄ϩⲁϩ ⲛ̄ⲱⲟⲣⲡ
ⲛⲁ̄ϩⲁⲉ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲥⲉⲱⲱⲡⲉ ⲟⲩⲁ ⲟⲩⲱⲧ

5. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲥⲟⲩⲱⲛⲡⲉⲧⲙ̄ⲡⲙ̄ⲧⲟ ⲙ̄ⲡⲉⲕϩⲟ
ⲉⲃⲟⲗ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲑⲏⲡ ⲉⲣⲟⲕ ϥⲛⲁⲥⲱⲗⲡ
ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲕ ⲙ̄ⲙⲁⲁⲩ ⲅⲁⲣ ⲉϥϩⲏⲡ
ⲉϥⲛⲁⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲁⲛ

6. ⲁⲩⲭⲛⲟⲩϥ ⲛ̄ϭⲓⲛⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲡⲉⲭⲁⲩ ⲛⲁϥ
ⲭⲉ ⲕⲟⲩⲱϣ ⲉⲧⲣ̄ⲛ̄ⲣⲛⲏⲥⲧⲉⲩⲉ ⲁⲩⲱ ⲉϣ
ⲧⲉ ⲑⲉ ⲉⲛⲁϣⲗⲏⲗ ⲉⲛⲁ†ⲉⲗⲉⲏⲙⲟⲥⲩⲛⲏ
ⲁⲩⲱ ⲉⲛⲁⲣ̄ⲡⲁⲣⲁⲧⲏⲣⲉⲓ ⲉⲟⲩ ⲛ̄ϭⲓ<ⲛ>ⲟ-

însă se află înlăuntrul vostru și în afara voastră[1]. Când vă veți cunoaște pe voi înșivă, atunci veți fi cunoscuți și veți înțelege că sunteți fii ai Tatălui cel Viu. Dar dacă nu vă veți cunoaște pe voi înșivă, atunci veți fi săraci și voi înșivă veți fi sărăcie. (TGTom. 3. Tom. 51. Tom. 113. Deut. 30,11-14. Luc. 17,20-25. Mat. 24,23-28. Marc. 13,21-23. Rom. 10,5-6)

4. Iisus a spus: Omul bătrân de zile nu va pregeta să-l întrebe pe copilul cel mic, de numai șapte zile, despre locul vieții și va fi viu, căci mulți dintre cei dintâi vor fi cei din urmă și vor deveni unul singur[2]. (TGTom. 4. Luc. 10,21-22. Luc. 13,30. Mat. 11,25-30. Mat. 20,16. Marc. 10,31. Cop. Tom. 7,1-4. Hipolit *Refutatio* 5.7)

5. Iisus a spus: Cunoaște ceea ce este în fața ta, și ceea ce îți este ascuns îți va fi descoperit, căci nu este nimic ascuns care să nu se arate. (TGTom. 5. Tom. 6. Luc. 8,16-17. Luc. 12,1-3. Mat. 10,26-27. Marc. 4,21-22)

6. Și ucenicii l-au întrebat, spunându-i: Vrei să postim? În ce fel să ne rugăm? Să facem milostenie? De la care mâncăruri să ne abținem?[3] A spus Iisus:

ⲩⲱⲙ: ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲙ̄ⲡⲣ̄ϫⲉϭⲟⲗ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲉⲧⲙ̄ⲙⲟⲥⲧⲉ ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲙ̄ⲡ̄ⲣⲁⲁϥ ϫⲉ ⲥⲉϭⲟⲗⲡ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲉⲃⲟⲗ ⲙ̄ⲡⲉⲙⲧⲟ ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̄ⲧⲡⲉ ⲙ̄ⲛ̄ⲗⲁⲁⲩ ⲅⲁⲣ ⲉϥϩⲏⲡ ⲉϥⲛⲁⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲁⲛ ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲛ̄ⲗⲁⲁⲩ ⲉϥϩⲟⲃ̄ⲥ ⲉⲩⲛⲁϭⲱ ⲟⲩⲉⲯⲛ̄ϭⲟⲗⲡϥ

7. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲟⲩⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ⲡⲉ ⲡⲙⲟⲩⲉⲓ ⲡⲁⲉⲓ ⲉⲧⲉ ⲡⲣⲱⲙⲉ ⲛⲁⲟⲩⲟⲙϥ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲉⲡⲙⲟⲩⲉⲓ ϣⲟⲡⲉ ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ ⲁⲩⲱ ϥⲃⲏⲧ ⲛ̄ϭⲓⲡⲣⲱⲙⲉ ⲡⲁⲉⲓ ⲉⲧⲉ ⲡⲙⲟⲩⲉⲓ ⲛⲁⲟⲩⲟⲙϥ ⲁⲩⲱ ⲡⲙⲟⲩⲉⲓ ⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ

8. ⲁⲩⲱ ⲡⲉϫⲁϥ ϫⲉ ⲉⲡⲣⲱⲙⲉ ⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲁⲩⲟⲩⲱϣϩ ⲣ̄ⲣⲙ̄ⲛ̄ϩⲏⲧ ⲡⲁⲉⲓ ⲛ̄ⲧⲁϩⲛⲟⲩϫⲉ ⲛ̄ⲧⲉϥⲁϧⲱ ⲉⲑⲁⲗⲁⲥⲥⲁ ⲁϥⲥⲱⲕ ⲙ̄ⲙⲟⲥ ⲉϩⲣⲁⲓ ϩⲛ̄ⲑⲁⲗⲁⲥⲥⲁ ⲉⲥⲙⲉϩ ⲛ̄ⲧⲃⲧ ⲛ̄ⲕⲟⲩⲉⲓ ⲛ̄ϩⲣⲁⲓ ⲛ̄ϩⲏⲧⲟⲩ ⲁϥϩⲉ ⲁⲩⲛⲟⲩ ⲛ̄ⲧⲃⲧ ⲉⲛⲁⲛⲟⲩϥ ⲛ̄ϭⲓⲡⲟⲩⲱϩⲉ ⲣ̄ⲣⲙ̄ⲛ̄ϩⲏⲧ ⲁϥⲛⲟⲩϫⲉ ⲛ̄ⲛⲕⲟⲩⲉⲓ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲛ̄ⲧⲃⲧ ⲉⲃⲟⲗ ⲉ<ⲡⲉ>ⲥⲏⲧ ⲉⲑⲁⲗⲁⲥⲥⲁ ⲁϥⲥⲱⲧⲡ ⲙ̄ⲡⲛⲟⲩ ⲛ̄ⲧⲃⲧ χⲱⲣⲓⲥ ϩⲓⲥⲉ ⲡⲉⲧⲉⲟⲩⲛ̄ⲙⲁⲁϫⲉ ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲉⲥⲱⲧⲙ̄ ⲙⲁⲣⲉϥⲥⲱⲧⲙ̄

9. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲉⲓϩⲏⲏⲧⲉ ⲁϥⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̄ϭⲓⲡⲉⲧⲥⲓⲧⲉ ⲁϥⲙⲉϩⲧⲟⲟⲧϥ ⲁϥⲛⲟⲩϫⲉ ⲁϩⲟⲉⲓⲛⲉ ⲙⲉⲛ ϩⲉ ⲉϫⲛ̄ⲧⲉϩⲓⲙ ⲁⲩⲉⲓ

Nu minţiţi, şi ceea ce urâţi să nu faceţi, căci toate sunt descoperite în faţa cerului şi nu este nimic ascuns care să nu se arate şi nu este nimic acoperit care să nu se descopere. (TGTom. 6. Tom. 5, Tom. 27. Tom. 104. Tob. 4,15. Luc. 6:31. Luc. 8,16-17. Luc. 11.1-4, Luc. 12,1-3. Mat. 6. Mat. 10,26-27. Marc. 4,21-22. Did. 8,1-3. Talmud Şabat 31a)

7. Iisus a spus: Ferice de leul acela pe care îl va mânca un om, căci leul se va face om. Şi blestemat este omul pe care îl va mânca leul, căci [tot] om se va face leul[4]. (Tom. 11. Tom. 60)

8. Şi a spus [Iisus]: Omul seamănă cu pescarul acela înţelept care şi-a aruncat năvodul în mare şi l-a scos din mare plin cu peşti mici, iar între aceştia a căzut un peşte mare şi bun. Pescarul înţelept a aruncat toţi peştii mici înapoi în mare. El a ales fără nici o greutate peştele cel mare. Cine are urechi de auzit, să audă![5] (Mat. 13,47-50. Omiliile lui Filoxen 1,9)

9. Iisus a spus: Iată, semănătorul a ieşit, şi-a umplut mâna [cu seminţe şi] le-a aruncat. Unele au căzut pe

ⲛ̄ⲥⲓⲛϩⲁⲗⲁⲧⲉ ⲁⲩⲕⲁⲧϥⲟⲩ ϩⲛ̄ⲕⲟⲟⲩⲉ
ⲁⲩϩⲉ ⲉϫⲛ̄ⲧⲡⲉⲧⲣⲁ ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲡⲟⲩϫⲉⲛⲟⲩⲛⲉ
ⲉⲡⲉⲥϩⲧ ⲉⲡⲕⲁϩ ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲡⲟⲩⲧⲉⲩⲉϩⲙ̄ⲙ̄ⲥ
ⲉϩⲣⲁⲓ̈ ⲉⲧⲡⲉ ⲁⲩⲱ ϩⲛ̄ⲕⲟⲟⲩⲉ ⲁⲩϩⲉ
ⲉϫⲛ̄ⲛ̄ϣⲟⲛⲧⲉ ⲁⲩⲱⲥⲧ ⲙ̄ⲡⲉⲃⲣⲟϭ ⲁⲩⲱ
ⲁⲡϥⲛ̄ⲧ ⲟⲩⲟⲙⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲁϩⲛ̄ⲕⲟⲟⲩⲉ ϩⲉ
ⲉϫⲛ̄ⲛ̄ⲕⲁϩ ⲉⲧⲛⲁⲛⲟⲩϥ ⲁⲩⲱ ⲁϥⲧⲕⲁⲣⲡⲟⲥ
ⲉϩⲣⲁⲓ̈ ⲉⲧⲡⲉ ⲉⲛⲁⲛⲟⲩϥ ⲁϥⲉⲓ ⲛ̄ⲥⲉ
ⲉⲥⲟⲧⲉ ⲁⲩⲱ ϣⲉⲭⲟⲩⲱⲧ ⲉⲥⲟⲧⲉ

10. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲭⲉ ⲁⲉⲓⲛⲟⲩⲭⲉ ⲛ̄ⲟⲩⲕⲱϩ̄ⲧ
ⲉϫⲛ̄ⲛ̄ⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲁⲩⲱ ⲉⲓⲥϩⲏⲏⲧⲉ ⲧⲁⲣⲉϩ
ⲉⲣⲟϥ ϣⲁⲛⲧⲉϥⲭⲉⲣⲟ

11. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲭⲉ ⲧⲉⲉⲓⲡⲉ ⲛⲁⲣ̄ⲡⲁⲣⲁⲩⲉ ⲁⲩⲱ
ⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲉ ⲙ̄ⲙⲟⲥ ⲛⲁⲣ̄ⲡⲁⲣⲁⲩⲉ ⲁⲩⲱ
ⲛⲉⲧⲙⲟⲟⲩⲧ ⲥⲉⲟⲛϩ ⲁⲛ ⲁⲩⲱ ⲛⲉⲧⲟⲛϩ
ⲥⲉⲛⲁⲙⲟⲩ ⲁⲛ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲛⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲟⲩⲱⲙ
ⲙ̄ⲡⲉⲧⲙⲟⲟⲩⲧ ⲛⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲉⲓⲣⲉ ⲙ̄ⲙⲟϥ
ⲙ̄ⲡⲉⲧⲟⲛϩ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁⲛϣⲱⲡⲉ
ϩⲙ̄ⲡⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲟⲩ ⲡⲉ ⲧⲉⲧⲛⲁⲁϥ ϩⲙ̄ⲫⲟⲟⲩ
ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲟ ⲛ̄ⲟⲩⲁ ⲁⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲉⲓⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲥⲛⲁⲩ
ϩⲟⲧⲁⲛ ⲗⲉ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁϣⲱⲡⲉ ⲛ̄ⲥⲛⲁⲩ
ⲟⲩ ⲡⲉ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲁⲁϥ

drum și au venit păsările și le-au ciugulit; altele au căzut pe piatră și nu au prins rădăcini jos în pământ și nu au înălțat spice către cer; altele au căzut între spini care au înăbușit semințele și viermii le-au mâncat. Altele au căzut pe pământ bun și au dat roadă bună spre cer: au produs șaizeci pe măsură și o sută douăzeci pe măsură. (Luc. 8,4-8. Luc. 8,11-15. Mat. 13,3-9. Mat. 13,18-23. Marc. 4,2-9. Marc. 4,13-20. Cop. Tom. 12,1-2. Apoc. Iacob 8,1-2)

10. Iisus a spus: Foc am aruncat asupra lumii, și iată, Eu îl păzesc până ce va dogori. (Luc. 12,49. Pistis Sophia 141)

11. Iisus a spus: Cerul acesta va trece și cel ce este deasupra lui va trece, și cei morți nu trăiesc și cei vii nu vor muri. În zilele în care mâncați ceea ce era mort făceați ca acesta să fie viu. Atunci când veți fi în lumină, ce veți face? În ziua în care erați unu v-ați făcut doi; [iar acum] când sunteți doi, ce veți face?[6] (Tom. 7. Tom. 111. Isaia 34,4. Luc. 16,17. Luc. 23,32-33. Mat. 5,18. Mat. 24,34-35. Marc. 13,30-31. Dial. Mânt. 56-57. Hipolit *Refutatio* 5.8.32)

12. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲛⲓⲥ ϫⲉ ⲧⲛⲥⲟⲟⲩⲛ ϫⲉ ⲕⲛⲁⲃⲱⲕ ⲛⲧⲟⲟⲧⲛ ⲛⲓⲙ ⲡⲉ ⲉⲧⲛⲁⲣⲛⲟϭ ⲉϩⲣⲁⲓ ⲉϫⲱⲛ ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲁⲧⲉⲧⲛⲉⲓ ⲙⲙⲁⲩ ⲉⲧⲉⲧⲛⲁⲃⲱⲕ ϣⲁⲓⲁⲕⲱⲃⲟⲥ ⲡⲇⲓⲕⲁⲓⲟⲥ ⲡⲁⲉⲓ ⲛⲧⲁⲧⲡⲉ ⲙⲛⲛⲕⲁϩ ϣⲱⲡⲉ ⲉⲧⲃⲏⲧϥ

13. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲛⲛⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ϫⲉ ⲧⲛⲧⲱⲛⲧ ⲛⲧⲉⲧⲛⲭⲟⲟⲥ ⲛⲁⲉⲓ ϫⲉ ⲉⲓⲛⲉ ⲛⲛⲓⲙ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ⲛⲥⲓⲙⲱⲛ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ϫⲉ ⲉⲕⲉⲓⲛⲉ ⲛⲟⲩⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ ⲡⲇⲓⲕⲁⲓⲟⲥ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ⲛⲥⲓⲙⲁⲑⲏⲁⲓⲟⲥ ϫⲉ ⲉⲕⲉⲓⲛⲉ ⲛⲟⲩⲣⲱⲙⲉ ⲙⲫⲓⲗⲟⲥⲟⲫⲟⲥ ⲛⲣⲙⲛϩⲏⲧ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ⲛⲥⲓⲱⲙⲁⲥ ϫⲉ ⲡⲥⲁϩ ϩⲟⲗⲱⲥ ⲧⲁⲧⲁⲡⲣⲟ ⲛⲁϣⲁⲡϥ ⲁⲛ ⲉⲧⲣⲁϫⲟⲟⲥ ϫⲉ ⲉⲕⲉⲓⲛⲉ ⲛⲛⲓⲙ ⲡⲉϫⲉⲓⲏⲥ ϫⲉ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉⲕⲥⲁϩ ⲁⲛ ⲉⲡⲉⲓ ⲁⲕⲥⲱ ⲁⲕⲧϩⲉ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛⲧⲡⲏⲧⲏ ⲉⲧⲃⲏⲃⲣⲉ ⲧⲁⲉⲓ ⲁⲛⲟⲕ ⲛⲧⲁⲉⲓϣⲓⲧⲥ ⲁⲩⲱ ⲁϥⲭⲓⲧϥ ⲁϥⲁⲛⲁⲭⲱⲣⲉⲓ ⲁϥⲭⲱ ⲛⲁϥ ⲛϣⲟⲙⲧ ⲛϣⲁϫⲉ ⲛⲧⲁⲣⲉⲑⲱⲙⲁⲥ ϫⲉ ⲉⲓ ϣⲁⲛⲉϥϣⲃⲉⲉⲣ ⲁⲩⲭⲛⲟⲩϥ ϫⲉ ⲛⲧⲁⲓⲥ ϫⲟⲟⲥ ϫⲉ ⲟⲩ ⲛⲁⲕ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ⲛⲥⲓⲑⲱⲙⲁⲥ ϫⲉ ⲉⲓϣⲁⲛϫⲱ ⲙⲏⲧⲛ ⲟⲩⲁ ϩⲛⲛϣⲁϫⲉ ⲛⲧⲁϥϫⲟⲟⲩ ⲛⲁⲉⲓ ⲧⲉⲧⲛⲁϥⲓ ⲱⲛⲉ ⲛⲧⲉⲧⲛⲛⲟⲩϫⲉ ⲉⲣⲟⲉⲓ ⲁⲩⲱ ⲛⲧⲉⲟⲩⲕⲱϩⲧ ⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛⲛⲱⲛⲉ ⲛⲥⲣⲱⲕϩ ⲙⲙⲱⲧⲛ

12. Ucenicii i-au spus lui Iisus: Știm că vei pleca de la noi[7]. Cine va deveni mai marele peste noi? Iisus le-a spus: Oriunde veți merge, vă veți duce la Iacob cel Drept, datorită căruia s-au făcut cerul și pământul[8]. (Luc. 9,46. Luc. 22,24-26. Marc. 9,33-35)

13. Iisus le-a spus ucenicilor lui: Asemuiți-mă și spuneți-mi cu cine semăn. A spus Simon Petru: Semeni cu un înger drept. A spus Matei: Semeni cu un filozof înțelept. A spus Toma: Stăpâne, gura mea nu va îngădui nicicum să spun cu cine semeni[9]. Iisus a spus: Eu nu sunt stăpânul tău deoarece ai băut și te-ai îmbătat din izvorul acela clocotitor pe care eu l-am măsurat. Și l-a luat [pe Toma] și l-a dus deoparte și i-a spus trei cuvinte[10]. Când Toma a venit la tovarășii lui, ei l-au întrebat ce i-a spus Iisus. Toma le-a spus: Dacă v-aș zice unul din cuvintele pe care [Iisus] mi le-a spus, ați lua pietre și le-ați arunca în mine și un foc ar ieși din pietre și v-ar mistui. (Tom. 28. Luc. 9,18-22. Luc. 21,34. Mat. 16,13-21. Ioan 4,13-15. Marc. 8,27-30)

14. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁⲛⲣ̄ⲙⲛⲥⲧⲉⲩⲉ ⲧⲉⲧⲛⲁϫⲡⲟ ⲛⲛⲧⲛ̄ ⲛ̄ⲛ̄ⲟⲩⲛⲟⲃⲉ ⲁⲩⲱ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁϣⲗⲏⲗ ⲥⲉⲛⲁ̄ⲣⲕⲁⲧⲁⲕⲣⲓⲛⲉ ⲙ̄ⲙⲱⲧⲛ̄ ⲁⲩⲱ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁⲛ†ⲉⲗⲉⲙⲙⲟⲥⲩⲛⲏ ⲉⲧⲉⲧⲛⲁⲉⲓⲣⲉ ⲛ̄ⲟⲩⲕⲁⲕⲟⲛ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲙ̄ⲡⲛ̄ⲁ̄ ⲁⲩⲱ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁⲛⲃⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲕⲁϩ ⲛⲓⲙ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲙ̄ⲙⲟⲟϣⲉ ϩⲛ̄ⲛ̄ϫⲱⲣⲁ ⲉⲩϣⲁⲣⲡⲁⲣⲁⲗⲉϫⲉ ⲙ̄ⲙⲱⲧⲛ̄ ⲡⲉⲧⲟⲩⲛⲁ-ⲕⲁⲁϥ ϩⲁⲣⲱⲧⲛ̄ ⲟⲩⲟⲙⲟϥ ⲛⲉⲧϣⲱⲡⲉ ⲛ̄ϩⲏⲧⲟⲩ ⲉⲣⲓⲑⲉⲣⲁⲡⲉⲩⲉ ⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ ⲡⲉⲧⲛⲁ-ⲃⲱⲕ ⲅⲁⲣ ⲉϩⲟⲩⲛ ϩⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲧⲁⲡⲣⲟ ϥⲛⲁϫⲱϩⲙ̄ⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲁⲛ ⲁⲗⲗⲁ ⲡⲉⲧⲛ̄ⲛⲏⲩ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲧⲁⲡⲣⲟ ⲛ̄ⲧⲟϥ ⲡⲉⲧⲛⲁϫⲁ-ϩⲙ̄ⲧⲏⲩⲧⲛ̄

15. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁⲛⲛⲁⲩ ⲉⲡⲉⲧⲉⲙ̄ⲡⲟⲩϫⲡⲟϥ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲧⲥϩⲙⲉ ⲡⲉϩⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲉϫⲙ̄ⲡⲉⲧⲛ̄ϩⲟ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲟⲩⲱϣⲧ ⲛⲁϥ ⲡⲉⲧⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲡⲉ ⲡⲉⲧⲛ̄ⲉⲓⲱⲧ

16. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲧⲁϫⲁ ⲉⲩⲙ̄ⲉⲉⲩⲉ ⲛ̄ⲥ̄ⲓ̄ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲉⲓⲉⲓ ⲉⲛⲟⲩϫⲉ ⲛⲟⲩⲉⲓⲣⲏⲛⲏ ⲉϫⲙ̄ⲡⲕⲟ-ⲥⲙⲟⲥ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲥⲟⲟⲩⲛ ⲁⲛ ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲉⲓⲉⲓ ⲁⲛⲟⲩϫⲉ ⲛ̄ϩⲛ̄ⲡⲱⲣϫ ⲉϫⲛ̄ⲡⲕⲁϩ ⲟⲩⲕⲱϩⲧ ⲟⲩⲥⲏⲫⲉ ⲟⲩⲡⲟⲗⲉⲙⲟⲥ ⲟⲩⲛ̄†ⲟⲩ ⲅⲁⲣ ⲛⲁϣⲱ<ⲡⲉ> ϩⲛ̄ⲟⲩⲏⲉⲓ ⲟⲩⲛ̄ϣⲟⲙⲧ

14. Iisus le-a spus: Dacă veţi posti, veţi zămisli vouă păcat, şi dacă vă veţi ruga, veţi fi osândiţi, şi dacă veţi face milostenie, veţi face rău duhurilor voastre. Iar când veţi merge într-o ţară oarecare şi veţi străbate prin ţinuturile [ei] şi veţi fi primiţi, mâncaţi ceea ce vă vor pune în faţa voastră, [şi] vindecaţi pe cei bolnavi dintre ei. Căci ceea ce intră în gurile voastre nu vă va spurca, ci ceea ce iese din gurile voastre, aceasta vă va spurca[11]. (Tom. 6. TGTom. 6. Tom. 27. TGTom. 27. Luc. 11,1-4. Luc. 9,1-6. Luc. 10, 1-12, Mat. 6,2-18. Mat. 10,5-15. Mat. 15,10-20, Marc. 6,7-13. Marc. 7,14-23. 1 Cor. 10,27. Fapt. 10,9-16. Fapt. 11,1-10. Did. 8,1-3)

15. Iisus a spus: Când îl veţi vedea pe acela care nu a fost născut de femeie, închinaţi-vă cu faţa [la pământ] şi slăviţi-l, [căci] acela este tatăl vostru[12]. (Coran 17,61. Psaltirea Maniheistă 121, 25-33)

16. Iisus a spus: Poate oamenii gândesc că eu am venit ca să aduc pace lumii. Ei nu ştiu că am venit ca să aduc dezbinări în lume, foc, sabie şi război, căci [dacă] vor fi cinci într-o casă, trei vor fi împotriva a doi şi doi vor fi împo-

ⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲉϧⲛ̄ⲥⲛⲁⲩ ⲁⲩⲱ ⲥⲛⲁⲩ ⲉϧⲛ̄ϣⲟ-
ⲙⲧ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉϧⲙ̄ⲡϣⲏⲣⲉ ⲁⲩⲱ ⲡϣⲏⲣⲉ
ⲉϧⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲡⲁⲱϩⲉ ⲉⲣⲁⲧⲟⲩ
ⲉⲩⲟ ⲙ̄ⲙⲟⲛⲁⲭⲟⲥ

17. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲧⲛⲁⲧ ⲛⲏⲧⲛ̄ ⲙ̄ⲡⲉⲧⲉⲙ̄ⲡⲉ-
ϐⲁⲗ ⲛⲁⲩ ⲉⲣⲟϥ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲉⲙ̄ⲡⲉⲙⲁⲁϫⲉ
ⲥⲟⲧⲙⲉϥ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲉⲙ̄ⲡⲉϭⲓⲭ ϭⲙ̄ϭⲱⲙϥ
ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲡⲉϥⲉⲓ ⲉϩⲣⲁⲓ ⲉⲓϣⲏⲧ ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ

18. ⲡⲉϫⲉⲙ̄ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲛ̄ⲓⲥ̄ ϫⲉ ϫⲟⲟⲥ ⲉⲣⲟⲛ
ϫⲉ ⲧⲛ̄ϩⲁⲛ ⲉⲥⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲛ̄ⲁϣ ⲛ̄ϩⲉ
ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ⲁⲧⲉⲧⲛ̄ϭⲱⲗⲡ ⲅⲁⲣ ⲉϐⲟⲗ
ⲛ̄ⲧⲁⲣⲭⲏ ϫⲉⲕⲁⲁⲥ ⲉⲧⲉⲧⲛⲁϣⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲁⲑⲁϩⲏ
ϫⲉ ϩⲙ̄ ⲡⲙⲁ ⲉⲧⲉ ⲧⲁⲣⲭⲏ ⲙ̄ⲙⲁⲩ
ⲉⲑⲁϩⲏ ⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲟⲩⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ
ⲡⲉⲧⲛⲁⲱϩⲉ ⲉⲣⲁⲧϥ ϩⲛ̄ⲧⲁⲣⲭⲏ ⲁⲩⲱ
ϥⲛⲁⲥⲟⲩⲱⲛⲑϩⲁⲛ ⲁⲩⲱ ϥⲛⲁϫⲓⲧⲡⲉ ⲁⲛ
ⲙ̄ⲙⲟⲩ

19. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲟⲩⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ⲡⲉ ⲛ̄ⲧⲁϩϣⲱⲡⲉ
ϩⲁⲧⲉϩⲏ ⲉⲙⲡⲁⲧⲉϥϣⲱⲡⲉ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁ-
ⲛϣⲱⲡⲉ ⲛⲁⲉⲓ ⲙ̄ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲥⲱⲧⲙ̄
ⲁⲛⲁϣⲁϫⲉ ⲛⲉⲉⲓⲱⲛⲉ ⲛⲁⲣ̄ⲗⲓⲁⲕⲟⲛⲉⲓ ⲛⲏⲧⲛ̄
ⲟⲩⲛ̄ⲧⲏⲧⲛ̄ ⲅⲁⲣ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲛ̄ⲧⲟⲩ ⲛ̄ϣⲏⲛ
ϩⲙ̄ⲡⲁⲣⲁⲗⲓⲥⲟⲥ ⲉⲥⲉⲕⲓⲙ ⲁⲛ ⲛ̄ϣⲱⲙ
ⲙ̄ⲡⲣⲱ ⲁⲩⲱ ⲙⲁⲣⲉⲛⲟⲩⲥⲱⲃⲉ ϩⲉ ⲉϐⲟⲗ
ⲡⲉⲧⲛⲁⲥⲟⲩⲱⲛⲟⲩ ϥⲛⲁϫⲓⲧⲡⲉ ⲁⲛ ⲙ̄ⲙⲟⲩ

triva a trei, tatăl va fi împotriva fiului şi fiul împotriva tatălui şi vor sta de unul singur. (Tom. 10. Mih. 7,5-6. Luc. 12,49-53. Mat. 10,34-39. Marc. 13,12)

17. Iisus a spus: Vă voi da ceea ce ochiul n-a mai văzut, nici urechea nu a mai auzit, nici mâna nu a mai atins şi nici nu a mai intrat [vreodată] în inima omului. (Isa. 64,13. Luc. 10,23-24. Mat. 13,16-17. 1 Cor. 2,9. Faptele lui Petru 39)

18. Ucenicii i-au spus lui Iisus: Spune-ne cum va fi sfârşitul nostru. Iisus a spus: Oare aţi descoperit începutul ca să căutaţi sfârşitul? Căci în locul unde este începutul, acolo va fi şi sfârşitul. Ferice de cel care stă întru început, căci el va cunoaşte sfârşitul şi nu va gusta moartea. (Tom. 1. Tom. 19. Tom. 85. TGTom. 1)

19. Iisus a spus: Ferice de cel care era de la început mai înainte de a fi. Dacă îmi veţi fi ucenici şi veţi asculta cuvintele mele, aceste pietre vă vor sluji. Căci aveţi cinci pomi în rai[13] care nu se schimbă vară şi iarnă şi frunzele lor nu cad. Cel care îi va cunoaşte nu va gusta moartea. (Tom. 1. Tom. 18. Tom. 85. TGTom. 1).

20. ⲡⲉϫⲉⲙⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲛ̄ⲓ̄ⲥ̄ ϫⲉ ϫⲟⲟⲥ ⲉⲣⲟⲛ ϫⲉ ⲧⲙⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲛⲙⲙⲏⲩⲉ ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲉⲛⲓⲙ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲁⲩⲃⲗ̄ⲃⲓⲗⲉ ⲛ̄ⲱⲗ̄ⲧⲁⲙ ⲥⲟⲃ̄ⲕ̄ ⲡⲁⲣⲁⲛ̄ⲥⲣⲟⲥ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲥⲟⲧⲁⲛ ⲗⲉ ⲉⲥⲱⲁⲥⲉ ⲉϫⲙ̄ⲡⲕⲁⲥ ⲉⲧⲟⲩⲣ̄ⲥⲱⲃ̄ ⲉⲣⲟϥ ⲱⲁϥⲧⲉⲩⲟ ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̄ⲛⲟⲩⲙⲟⲥ ⲛ̄ⲧⲁⲣ ⲛ̄ϥⲱⲙⲉ ⲛ̄ⲥⲕⲉⲡⲏ ⲛ̄ⲥⲁⲗⲁⲧⲉ ⲛ̄ⲧⲡⲉ

21. ⲡⲉϫⲉⲙⲁⲣⲓⲥⲁⲙ ⲛ̄ⲓ̄ⲥ̄ ϫⲉ ⲉⲡⲉⲕⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲉⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲛⲓⲙ ⲡⲉϫⲁϥ ϫⲉ ⲉⲩⲉⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲛ̄ⲱⲏⲣⲉ ⲱⲏⲙ ⲉⲩⲥⲉⲗⲓⲧ ⲁⲩⲥⲱⲱⲉ ⲉⲧⲱⲟⲩ ⲁⲛ ⲧⲉ ⲥⲟⲧⲁⲛ ⲉⲩⲱⲁⲉⲓ ⲛ̄ⲥ̄ⲓ̄ⲙ̄ⲭⲟⲉⲓⲥ ⲛ̄ⲧⲥⲱⲱⲉ ⲥⲉⲛⲁϫⲟⲟⲥ ϫⲉ ⲕⲉⲧⲛ̄ⲥⲱⲱⲉ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲛ ⲛ̄ⲧⲟⲟⲩ ⲥⲉⲕⲁⲕ ⲁⲥϩⲏⲩ ⲙ̄ⲡⲟⲩⲙ̄ⲧⲟ ⲉⲃⲟⲗ ⲉⲧⲣⲟⲩⲕⲁⲁⲥ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲩ ⲛ̄ⲥⲉ†ⲧⲟⲩⲥⲱⲱⲉ ⲛⲁⲩ ⲗⲓⲁ ⲧⲟⲩⲧⲟ †ϫⲱ ⲙ̄ⲙⲟⲥ ϫⲉ ⲉⲫⲱⲁⲉⲓⲙⲉ ⲛ̄ⲥⲓⲡϫⲉⲥϩⲛ̄ⲏⲉⲓ ϫⲉ ⲫⲏⲏⲩ ⲛ̄ⲥⲓⲡⲣⲉⲫϫⲓⲟⲩⲉ ⲫⲛⲁⲣⲟⲉⲓⲥ ⲉⲙⲡⲁⲧⲉⲫⲉⲓ ⲛⲫⲧⲙ̄ⲕⲁⲁⲫ ⲉⲫⲟϫⲧ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲡⲉⲫⲏⲉⲓ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲉⲫⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ ⲉⲧⲣⲉⲫⲫⲓ ⲛ̄ⲛⲉⲫⲥⲕⲉⲩⲟⲥ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ ⲗⲉ ⲣⲟⲉⲓⲥ ϩⲁ ⲧⲉϩⲏ ⲙ̄ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲙⲟⲩⲣ ⲙ̄ⲙⲱⲧⲛ̄ ⲉϫⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄†ⲡⲉ ϩⲛ̄ⲛⲟⲩⲛⲟⲥ ⲛ̄ⲇⲩⲛⲁⲙⲓⲥ ⲱⲓⲛⲁ ϫⲉ ⲛⲉⲛⲗⲏⲥⲧⲏⲥ ϩⲉ ⲉϩⲓⲛ ⲉⲉⲓ ⲱⲁⲣⲱⲧⲛ̄ ⲉⲡⲉⲓ ⲧⲉϫⲣⲉⲓⲁ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲥⲱⲱⲧ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛⲧⲥ̄ ⲥⲉⲛⲁϩⲉ ⲉⲣⲟⲥ ⲙⲁⲣⲉⲫⲱⲱⲡⲉ ϩⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲙⲏⲧⲉ ⲛⲥⲓⲟⲩⲣⲱⲙⲉ ⲛ̄ⲉⲡⲓⲥⲧⲏⲙⲱⲛ ⲛ̄ⲧⲁⲣⲉⲡⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⲡⲱϩ ⲁⲫⲉⲓ ϩⲛ̄ⲛⲟⲩⲥⲉⲡⲏ ⲉⲡⲉⲫⲁⲥϩ

20. Ucenicii i-au spus lui Iisus: Spune-ne cu ce se aseamănă Împărăția Cerurilor. Le-a spus [Iisus]: Seamănă cu o sămânță de muștar, cea mai mică dintre seminţe. Când cade pe pământ lucrat răsare [din ea] un lujer mare și va fi adăpost pentru păsările cerului. (Iez. 17, 22-24. Dan. 4,17-19. Mat. 13,31-42. Marc. 4,30-32. Dial. Mânt. 88-89)

21. Maria[14] i-a spus lui Iisus: Cu cine se aseamănă ucenicii tăi? [Iisus] a spus: Seamănă cu niște copii mici care locuiesc pe un ogor care nu este al lor. Atunci când proprietarii ogorului vor veni, vor spune: „Dați-ne înapoi terenul nostru". Ei se vor despuia în fața lor ca să-l dea înapoi, și le vor înapoia ogorul lor. De aceea vă zic că dacă stăpânul casei știe că vine hoțul, el va veghea înainte ca [hoțul] să vină și nu-i va îngădui să pătrundă în casa sa a împărăției[15] sale, și să ia bunurile lui. Vegheați înaintea lumii, fiți încinși[16] cu putere multă încât hoții să nu afle vreo cale de a ajunge la voi, căci al lor va fi câștigul[17] pe care îl așteptați. De-ar fi printre voi un om care să priceapă ! Când rodul s-a copt el a venit în grabă cu secera lui și l-a

ϩⲛ̄ⲧⲉⲫϭⲓⲝ ⲁϥϩⲁϥ ⲡⲉⲧⲉⲟⲩⲛ̄ⲙⲁⲁⲩⲉ
ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲉⲥⲱⲧⲙ̄ ⲙⲁⲣⲉϥⲥⲱⲧⲙ̄

22. ⲁⲓⲥ̄ ⲛⲁⲩ ⲁϩⲛ̄ⲕⲟⲩⲉⲓ ⲉⲩⲭⲓⲉⲣⲱⲧⲉ ⲡⲉⲭⲁϥ
ⲛ̄ⲛⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲭⲉ ⲛⲉⲉⲓⲕⲟⲩⲉⲓ ⲉⲧⲭⲓⲉⲣⲱⲧⲉ
ⲉⲩⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲁⲛⲉⲧⲃⲏⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ
ⲡⲉⲭⲁⲩ ⲛⲁϥ ⲭⲉ ⲉⲉⲓⲉⲛⲟ ⲛ̄ⲕⲟⲩⲉⲓ
ⲧⲛ̄ⲛⲁⲃⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ ⲡⲉⲭⲉⲓⲏⲥ̄
ⲛⲁⲩ ⲭⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁⲣ̄ⲡⲥⲛⲁⲩ
ⲟⲩⲁ ⲁⲩⲱ ⲉⲧⲉⲧⲛⲱⲁⲣ̄ⲡⲥⲁⲛϩⲟⲩⲛ ⲛ̄ⲑⲉ
ⲙ̄ⲡⲥⲁⲛⲃⲟⲗ ⲁⲩⲱ ⲛⲥⲁⲛⲃⲟⲗ ⲛ̄ⲑⲉ
ⲙ̄ⲡⲥⲁⲛϩⲟⲩⲛ ⲁⲩⲱ ⲡⲥⲁⲧⲡⲉ ⲛ̄ⲑⲉ
ⲙ̄ⲡⲥⲁⲙⲡⲓⲧⲛ̄ ⲁⲩⲱ ⲱⲓⲛⲁ ⲉⲧⲉⲧⲛⲉ ⲛ̄ⲑⲉ
ⲙ̄ⲡⲥⲁⲙⲡⲓⲧⲛ̄ ⲁⲩⲱ ⲱⲓⲛⲁ ⲉⲧⲉⲧⲛⲁⲉⲓⲣⲉ
ⲙ̄ⲫⲟⲟⲩⲧ ⲙ̄ⲛ̄ⲧⲥⲣⲓⲙⲉ ⲙ̄ⲡⲓⲟⲩⲁ ⲟⲩⲱⲧ
ϫⲉⲕⲁⲁⲥ ⲛⲉⲫⲟⲟⲩⲧ ⲣ̄ϩⲟⲟⲩⲧ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲥⲣⲓⲙⲉ
ⲣ̄ⲥⲣⲓⲙⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁⲉⲓⲣⲉ ⲛ̄ϩⲛ̄ⲃⲁⲗ
ⲉⲡⲙⲁ ⲛ̄ⲟⲩⲃⲁⲗ ⲁⲩⲱ ⲟⲩⲥⲓⲝ ⲉⲡⲙⲁ
ⲛ̄ⲛ̄ⲟⲩⲥⲓⲝ ⲁⲩⲱ ⲟⲩⲉⲣⲏⲧⲉ ⲉⲡⲙⲁ
ⲛ̄ⲟⲩⲉⲣⲏⲧⲉ ⲟⲩϩⲓⲕⲱⲛ ⲉⲡⲙⲁ ⲛ̄ⲟⲩϩⲓⲕⲱ
ⲧⲟⲧⲉ ⲧⲉⲧⲛⲁⲃⲟⲕ ϩⲟⲩⲛ ⟨ⲉⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ⟩

23. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲭⲉ ⲧⲛⲁⲥⲉ⟨ⲧ⟩ⲡⲧⲏⲛⲉ ⲟⲩⲁ
ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲥⲱ ⲁⲩⲱ ⲥⲛⲁⲩ ⲉⲃⲟⲗ

cules. Cine are urechi de auzit, să audă! (Tom. 35. Tom. 37. Tom. 103. TGTom. 37. Fac. 3,7-11. Mat. 12,29. Mat. 24,37-44. Marc. 3,27. Luc. 11,21-22. Luc. 12,39-40. 1Tes. 5,2, 2Pet. 3,10. Apoc. 3,3. Apoc. 16,15)

22. Iisus a văzut niște prunci care sugeau lapte. A spus ucenicilor lui: Acești prunci care sug lapte se aseamănă cu cei care vor intra în Împărăție. [Ucenicii] i-au spus lui: Oare vom intra în Împărăție făcându-ne prunci? Iisus le-a spus: Când veți face din doi unu, și veți face partea din afară totuna cu partea dinăuntru și partea dinăuntru totuna cu partea din afară, și partea de sus totuna cu partea de jos, și veți face din bărbat și din femeie unul și același, încât bărbatul să nu mai fie bărbat și femeia să nu mai fie femeie, și veți face [doi] ochi în locul unui ochi și o mână în locul unei mâini, un picior în locul unui picior și un chip în locul unui chip, atunci veți intra în Împărăție[18]. (Tom. 46. Tom. 106. Tom. 114. Mat. 18,1-4. Mat. 19,13-15. Marc. 9,33-37. Marc. 10,13-16. Luc. 9,46-48. Luc. 18,15-17. Ioan 3,1-10. Gal. 3,28-29. Ev. Egiptenilor)

23. Iisus a spus: Vă voi alege, unul dintr-o mie și doi din zece mii și vor sta ca

ϩⲛ̄ⲧⲃⲁ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲛⲁⲱϩⲉ ⲉⲣⲁⲧⲟⲩ ⲉⲩⲟ ⲟⲩⲁ ⲟⲩⲱⲧ

24. ⲡⲉⲭⲉⲛⲉⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲭⲉ ⲙⲁⲧⲥⲉⲃⲟⲛ ⲉⲡⲧⲟⲡⲟⲥ ⲉⲧⲕⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲉⲡⲉⲓ ⲧⲁⲛⲁⲅⲕⲏ ⲉⲣⲟⲛ ⲧⲉ ⲉⲧⲣⲛ̄ⲩⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲱϥ ⲡⲉⲭⲁϥ ⲛⲁⲩ ⲭⲉ ⲡⲉⲧⲉⲩⲛ̄ⲙⲁⲁϫⲉ ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲙⲁⲣⲉϥⲥⲱⲧⲙ̄ ⲟⲩⲛ̄ⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲱⲟⲟⲡ ⲙ̄ⲫⲟⲩⲛ ⲛ̄ⲛⲟⲩⲣⲙ̄ⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲁⲩⲱ ϥⲣⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲉⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲧⲏⲣϥ ⲉϥⲧⲙ̄ⲣⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲟⲩⲕⲁⲕⲉ ⲡⲉ

25. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲭⲉ ⲙⲉⲣⲉⲡⲉⲕⲥⲟⲛ ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲧⲉⲕⲫⲩⲭⲏ ⲉⲣⲓⲧⲏⲣⲉⲓ ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲧⲉⲗⲟⲩ ⲙ̄ⲡⲉⲕⲃⲁⲗ

26. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲭⲉ ⲡⲭⲏ ⲉⲧⲥⲙ̄ⲡⲃⲁⲗ ⲙ̄ⲡⲉⲕⲥⲟⲛ ⲕⲛⲁⲩ ⲉⲣⲟϥ ⲡⲥⲟⲉⲓ ⲗⲉ ⲉⲧⲥⲙ̄ⲡⲉⲕⲃⲁⲗ ⲕⲛⲁⲩ ⲁⲛ ⲉⲣⲟϥ ⲥⲟⲧⲁⲛ ⲉⲕⲱⲁⲛⲛⲟⲩⲭⲉ ⲙ̄ⲡⲥⲟⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ⲥⲙ̄ⲡⲉⲕⲃⲁⲗ ⲧⲟⲧⲉ ⲕⲛⲁⲛⲁⲩ ⲉⲃⲟⲗ ⲉⲛⲟⲩⲭⲉ ⲙ̄ⲡⲭⲏ ⲉⲃⲟⲗ ⲥⲙ̄ⲡⲃⲁⲗ ⲙⲡⲉⲕⲥⲟⲛ

27. ⲉⲧⲉⲧⲙ̄ⲡⲛⲏⲥⲧⲉⲩⲉ ⲉⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲧⲉⲧⲛⲁϩⲉ ⲉⲧⲙ̄ⲛⲧⲉⲣⲟ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲧⲙ̄ⲉⲓⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲥⲁⲃⲃⲁⲧⲟⲛ ⲛ̄ⲥⲁⲃⲃⲁⲧⲟⲛ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛⲁⲛⲁⲩ ⲁⲛ ⲉⲡⲉⲓⲱⲧ

unul. (Tom. 49. Tom. 75. Tom. 106. Eccl. 7,28. Mat. 22,14. Pistis Sophia 134)

24. Ucenicii lui au spus: Arată-ne locul unde eşti, căci trebuie să-l căutăm. [Iisus] le-a spus: Cine are urechi să audă ! Lumina este înlăuntrul unui om al luminii şi [ea] luminează întreaga lume, iar dacă nu luminează, atunci este întuneric. (Tom. 24. Mat. 6,22-23. Mat. 5,14-16. Luc. 11,33-36. Ioan 1,6-13. Ioan 8,12-16. Ioan 12,35-36. Ioan 14,2-7. Dial. Mânt. 8. Dial. Mânt. 14. Dial. Mânt. 27-28. Dial. Mânt. 60-63. Dial. Mânt. 77-78)

25. Iisus a spus: Iubeşte-l pe fratele tău ca pe propriul tău suflet şi ai grijă de el ca de lumina ochilor tăi[19]. (Lev. 19,18. Mat. 22,34-40. Marc. 12,28-34. Luca 10,25-29. Rom. 13,8-10. Gal. 5,13-15. Barn. 19,5)

26. Iisus a spus: Paiul din ochiul fratelui tău îl vezi, dar bârna din ochiul tău nu o vezi. Când vei scoate bârna din ochiul tău vei vedea ca să scoţi paiul din ochiul fratelui tău. (TGTom. 26. Mat. 7,1-5. Luc. 6,37-42)

27. Dacă nu veţi posti de lumea [aceasta], nu veţi afla Împărăţia. Dacă nu veţi face sabatul, sabat, nu îl veţi vedea

28. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲁⲉⲓⲱϩⲉ ⲉⲣⲁⲧ ϩⲛ̄ⲧⲙⲏⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲁⲩⲱ ⲁⲉⲓⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲩ ϩⲛ̄ⲥⲁⲣϫ ⲁⲉⲓϩⲉ ⲉⲣⲟⲟⲩ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲉⲩⲧⲁϩⲉ ⲙ̄ⲡⲓϩⲉ ⲉⲗⲁⲁⲩ ⲛ̄ϩⲏⲧⲟⲩ ⲉϥⲟⲃⲉ ⲁⲩⲱ ⲁⲧⲁⲯⲩⲭⲏ†ⲧⲕⲁⲥ ⲉϫⲛ̄ⲛ̄ⲱⲏⲣⲉ ⲛ̄ⲣⲣⲱⲙⲉ ϫⲉ ϩⲛ̄ⲃⲗ̄ⲗⲉⲉⲩⲉ ⲛⲉ ϩⲙ̄ⲡⲟⲩϩⲏⲧ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲛⲁⲩ ⲉⲃⲟⲗ ⲁⲛ ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲩⲉⲓ ⲉⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲉⲩϣⲟⲩⲉⲓⲧ ⲉⲩϣⲓⲛⲉ ⲟⲛ ⲉⲧⲣⲟⲩⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲙ̄ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲉⲩϣⲟⲩⲉⲓⲧ ⲡⲗ̄ⲏⲏⲛ ⲧⲉⲛⲟⲩ ⲥⲉⲧⲟϩⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲩϣⲁⲛⲛⲉϩⲡⲟⲩⲏⲣⲡ ⲧⲟⲧⲉ ⲥⲉⲛⲁⲣ̄ⲙⲉⲧⲁⲛⲟⲉⲓ

29. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲉϣϫⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲧⲥⲁⲣϫ̄ϣⲱⲡⲉ ⲉⲧⲃⲉⲛ̄ⲛ̄ⲁ̄ ⲟⲩϣⲡⲏⲣⲉ ⲧⲉ ⲉϣϫⲉⲛ̄ⲛ̄ⲁ̄ ⲗⲉ ⲉⲧⲃⲉⲡⲥⲱⲙⲁ ⲟⲩϣⲡⲏⲣⲉ ⲛ̄ϣⲡⲏⲣⲉ ⲡⲉ ⲁⲗⲗⲁ ⲁⲛⲟⲕ †ⲣ̄ϣⲡⲏⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲁⲉⲓ ϫⲉ ⲡⲱⲥ ⲁⲧⲉⲉⲓⲙⲟϭ ⲙ̄ⲙⲏⲛ̄ⲧⲣⲙ̄ⲙⲁⲟ ⲁⲥⲟⲩⲱϩ ϩⲛ̄ⲧⲉⲉⲓⲙⲏⲛ̄ⲧ ϩⲛⲕⲉ

30. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲡⲙⲁ ⲉⲩⲛ̄ϣⲟⲙⲧ ⲛ̄ⲛⲟⲩⲧⲉ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ϩⲛ̄ⲛⲟⲩⲧⲉ ⲡⲉ ⲡⲙⲁ ⲉⲩⲛ̄ⲥⲛⲁⲩ ⲏ ⲟⲩⲁ ⲁⲛⲟⲕ †ϣⲟⲟⲡ ⲛⲙⲙⲁϥ

31. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲙ̄ⲛ̄ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ϣⲏⲡ ϩⲙ̄ⲡⲉϥ†ⲙⲉ ⲙⲁⲣⲉⲥⲟⲉⲓⲛ ⲣ̄ⲑⲉⲣⲁⲡⲉⲩⲉ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲥⲟⲟⲩⲛ ⲙ̄ⲙⲟϥ

pe Tatăl[20]. (Tom. 6. Tom. 14. Tom. 104. TGTom. 6. TGTom. 27. Mat. 9,14-17. Mat. 12,1-8. Marc. 2,23-28)

28. Iisus a spus : Am stat în mijlocul lumii şi m-am arătat lor în carne şi i-am găsit pe toţi beţi şi nu am găsit pe nici unul din ei însetat. Sufletul meu s-a umplut de durere pentru fiii oamenilor, căci ei sunt orbi în inimile lor şi nu văd. Căci deşerţi au venit pe lume şi tot deşerţi caută să iasă din lume, dar acum ei sunt beţi. Când se vor trezi din [beţia] vin[ului] însă, se vor căi. (TGTom. 28. Luc. 21,34-36. Ioan 1,14)

29. Iisus a spus: Dacă a fost carnea făcută pentru suflet, aceasta este o minune ; iar dacă sufletul [a fost făcut] pentru trup, aceasta este minunea minunilor. Însă eu mă minunez de cum această mare bogăţie s-a sălăşluit în această sărăcie. (Tom. 87. Tom. 112. TGTom. 29. Rom. 8,1-8. Gal. 5,16-26)

30. Iisus a spus : Acolo unde sunt trei zei, ei sunt zei. Acolo unde sunt doi sau unul, eu sunt cu el[21]. (Tom. 22. Tom. 23. Tom. 49. Tom. 75. Tom. 106. TGTom. 30+77)

31. Iisus a spus : Nici un profet nu e primit în satul lui şi nici un medic nu

32. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲟⲩⲡⲟⲗⲓⲥ ⲉⲩⲕⲱⲧ ⲙ̄ⲙⲟⲥ ⲉⲓϫⲛ̄ⲟⲩⲧⲟⲟⲩ ⲉⲫϫⲟⲥⲉ ⲉⲥⲧⲁϫⲣⲏⲩ ⲙ̄ⲛ̄ⲥⲟⲙ ⲛ̄ⲥⲉⲉ ⲟⲩⲗⲉ ⲥⲛⲁϣⲉⲱⲡ ⲁⲛ

33. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ⲡⲉⲧⲕⲛⲁⲥⲱⲧⲙ̄ ⲉⲣⲟⲩ ⲉⲓⲙ̄ⲡⲕⲉⲙⲁ-ⲁϫⲉ ⲉⲓⲙ̄ⲡⲕⲉⲙⲁⲁϫⲉ ⲧⲁϣⲉⲟⲓⲉϣ ⲙ̄ⲙⲟⲩ ⲉⲓϫⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄ϫⲉⲛⲉⲡⲱⲣ ⲙⲁⲣⲉⲗⲁⲁⲩ ⲅⲁⲣ ϫⲉⲣⲉⲩⲏⲃ̄ⲥ̄ ⲛ̄ⲧⲕⲁⲁⲩ ⲉⲁⲙⲙⲁϫⲉ ⲟⲩⲗⲉ ⲙⲁⲧⲕⲁⲁⲩ ⲉⲙ̄ⲙⲁ ⲉⲧⲫⲏⲡ ⲁⲗⲗⲁ ⲉϣⲁⲣⲉⲧⲕⲁⲁⲩ ⲉⲓϫⲛ̄ⲧⲗⲩϫⲛⲓⲁ ϫⲉⲕⲁⲁⲥ ⲟⲩⲟⲛ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲃⲏⲕ ⲉⲩⲟⲩⲛ ⲉⲩⲱ ⲉⲧⲛ̄ⲛⲏⲩ ⲉⲃⲟⲗ ⲉⲩⲛⲁⲛⲁⲩ ⲁⲡⲉⲧⲟⲩⲟⲉⲓⲛ

34. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲟⲩⲃ̄ⲗ̄ⲗⲉ ⲉⲧⲫⲁⲛⲥⲱⲕ ⲉⲏⲧⲧⲕ ⲛ̄ⲛⲟⲩⲃ̄ⲗ̄ⲗⲉ ϣⲁⲩⲉ ⲙ̄ⲡⲉⲥⲛⲁⲩ ⲉⲡⲉⲥⲏⲧ ⲉⲩⲉⲓⲉⲓⲧ

35. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ⲙ̄ⲛ̄ⲥⲟⲙ ⲛ̄ⲧⲉⲟⲩⲁ ⲃⲱⲕ ⲉⲉⲟⲩⲛ ⲉⲡⲏⲉⲓ ⲙ̄ⲡⲭⲱⲱⲣⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲓⲧⲧⲕ ⲛ̄ⲭⲛⲁⲉ ⲉⲓⲙⲏⲧⲓ ⲛ̄ⲧⲙⲟⲩⲣ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲥⲓⲭ ⲧⲟⲧⲉ ⲧⲛⲁⲡⲱⲱⲛⲉ ⲉⲃⲟⲗ ⲙ̄ⲡⲉⲧⲏⲉⲓ

36. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ⲙ̄ⲛ̄ⲧⲣⲣⲟⲟⲩϣ ϫⲓⲛϩⲧⲟⲟⲩⲉ ϣⲁⲣⲟⲩϩⲉ ⲁⲩⲱ ϫⲓⲛϩⲣⲟⲩϩⲉ

vindecă pe cei care îl cunosc. (TGTom. 31. Mat. 13,57-58. Marc. 6,4-5. Luc. 4,23-24. Ioan 4,43-45)

32. Iisus a spus: Cetatea zidită pe un munte înalt şi bine întărită nu poate cădea şi nici nu poate fi ascunsă. (TGTom. 32. Mat. 5,14-16)

33. Iisus a spus: Ceea ce vei auzi în urechea ta, să propovăduieşti de pe acoperişurile voastre la urechea cealaltă[22]. [Căci] nimeni nu aprinde o făclie ca s-o pună sub [obroc] şi nici nu o pune într-un loc ascuns, ci o pune în sfeşnic ca oricine intră sau iese să vadă lumina ei. (TGTom. 33. Mat. 5,14-16. Mat. 10,26-27. Marc. 4,21-23. Luc. 8,16-17. Luc. 12,2-3)

34. Iisus a spus: Dacă un orb va călăuzi pe un [alt] orb, amândoi vor cădea în groapă. (Mat. 15,14. Luc. 6,39)

35. Iisus a spus: Este cu neputinţă ca cineva să intre în casa celui puternic şi să-l ia cu forţa, decât dacă îl leagă de mâini. Atunci îl vor mişca din casa lui. (Tom. 21. Tom. 103. Mat. 12,22-30. Marc. 3,23-27. Luc. 11,14-23)

36. Iisus a spus: Nu vă faceţi griji din zori până în seară şi din seară până

ϣⲁϩⲧⲟⲟⲩⲉ ⲭⲉ ⲟⲩ ⲡⲉ ⲉⲧⲛⲁⲧⲁⲁϥ ϩⲓⲱⲧⲧⲏⲩⲧⲛ̄

37. ⲡⲉⲭⲉⲛⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲭⲉ ⲁϣ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲉⲕⲛⲁⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲛ ⲁⲩⲱ ⲁϣ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲉⲛⲁⲛⲁⲩ ⲉⲣⲟⲕ ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲭⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲁⲕⲉⲕⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲉϩⲏⲩ ⲙ̄ⲡⲉⲧⲛ̄ϣⲓⲡⲉ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲟⲩ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄ϣⲧⲏⲛ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲕⲁⲁⲩ ϩⲁⲡⲉⲥⲏⲧ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄ⲟⲩⲉⲣⲏⲧⲉ ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲛⲓⲕⲟⲩⲉⲓ ⲛ̄ϣⲏⲣⲉ ϣⲏⲙ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲭⲟ-ⲡⲭⲁ̄ ⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ ⲧⲟⲧ<ⲉ ⲧⲉⲧⲛⲁⲛⲁ>ⲩ ⲉⲡϣⲏⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲉⲧⲟⲛϩ ⲁⲩⲱ ⲧⲉⲧⲛⲁⲣϩⲟⲧⲉ ⲁⲛ

38. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲭⲉ ϩⲁϩ ⲛ̄ⲥⲟⲡ ⲁⲧⲉⲧⲛ̄ⲣⲉⲡⲓⲑⲩⲙⲉⲓ ⲉⲥⲱⲧⲙ̄ ⲁⲛⲉⲉⲓϣⲁⲭⲉ ⲛⲁⲉⲓ ⲉ†ⲭⲱ ⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ ⲛⲏⲧⲛ̄ ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲛ̄ⲧⲏⲧⲛ̄ⲕⲉⲟⲩⲁ ⲉⲥⲟⲧⲙⲟⲩ ⲛ̄ⲧⲟⲟⲧϥ ⲟⲩⲛ̄ϩⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲱⲉⲓ ⲧⲉⲧⲛⲁϩⲉ ⲁⲛ ⲉⲣⲟⲉⲓ

39. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲭⲉ ⲙ̄ⲫⲁⲣⲓⲥⲁⲓⲟⲥ ⲙ̄ⲛ̄ⲛ̄ⲅⲣⲁⲙⲙⲁ-ⲧⲉⲩⲥ ⲁⲩⲭⲓⲛ̄ϣⲁϣⲧ ⲛ̄ⲧⲧⲛⲱⲥⲓⲥ ⲁⲩϩⲟⲡⲟⲩ ⲟⲩⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲟⲩⲃⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲁⲩⲱ ⲛⲉⲧⲟⲩⲱϣ ⲉⲃⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲙ̄ⲡⲟⲩⲕⲁⲁⲩ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ Ϫⲉ ϣⲱⲡⲉ ⲙ̄ⲫⲣⲟⲛⲓⲙⲟⲥ ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲛϩⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲛⲁⲕⲉⲣⲁⲓⲟⲥ ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲛⲥⲣⲟⲙⲡⲉ

în zori pentru ceea ce veţi pune pe voi[23]. (TGTom. 36. Mat. 6,25-34. Luc. 12,22-34. Dial. Mânt. 51-52)

37. Au spus ucenicii lui: Care va fi ziua când te vei înfăţişa nouă şi care este ziua când te vom vedea? Iisus a spus: Când vă veţi despuia şi nu vă veţi ruşina şi veţi lua hainele voastre şi le veţi pune sub picioarele voastre, ca nişte copii mici, şi le veţi călca[24], atunci îl veţi vedea pe Fiul Celui Viu şi nu vă veţi teme. (Fac. 3,7-11. Tom. 21. TGTom. 37. Ev. Egiptenilor)

38. Iisus a spus: De multe ori aţi dorit să auziţi cuvintele acestea pe care vi le spun vouă şi nu aţi avut de la cine altcineva să le auziţi[25]. Vor fi zile când mă veţi căuta şi nu mă veţi găsi. (TGTom. 38. Mat. 13,17. Luc. 10,23-24. Luc. 17,22. Ioan 7,32-36. Iren. Adv. Haer. 1.20.2)

39. Iisus a spus: Fariseii şi cărturarii au luat cheile cunoaşterii[26] şi le-au ascuns. Nici ei nu au intrat, nici nu i-au lăsat pe cei care doreau să intre. Iar voi fiţi isteţi ca şerpii şi curaţi ca porumbeii. (Tom. 102. TGTom. 39. Mat. 10,16. Mat. 23,13. Luc. 11,52)

40. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲟⲩⲃⲉⲛⲉⲗⲗⲟⲗⲉ ⲁⲩⲧⲟⲥⲥ ⲙ̄ⲡⲥⲁⲛⲃⲟⲗ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲁⲩⲱ ⲉⲥⲧⲁϫⲣⲏⲩ ⲁⲛ ⲥⲉⲛⲁⲡⲟⲣⲕⲥ̄ ϩⲁⲧⲉⲥⲛⲟⲩⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲧⲁⲕⲟ

41. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ϩⲛ̄ⲧⲉϥⲥⲓϫ ⲥⲉⲛⲁ† ⲛⲁϥ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲉⲙⲙⲛ̄ⲧⲁϥ ⲡⲕⲉϣⲏⲙ ⲉⲧⲟⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ⲥⲉⲛⲁϥⲓⲧϥ ⲛ̄ⲧⲟⲟⲧϥ

42. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ϣⲱⲡⲉ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲣ̄ⲡⲁⲣⲁⲅⲉ

43. ⲡⲉϫⲁⲩⲩ ⲛⲁϥ ⲛ̄ⲥⲓⲙⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲕ ⲛⲓⲙ ⲉⲕϫⲱ ⲛ̄ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛ ϩⲛ̄ⲛⲉ†ϫⲱ ⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ ⲛⲏⲧⲛ̄ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲉⲓⲙⲉ ⲁⲛ ϫⲉ ⲁⲛⲟⲕ ⲛⲓⲙ ⲁⲗⲗⲁ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ ⲁⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲱⲡⲉ ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲛⲓⲓⲟⲩⲇⲁⲓⲟⲥ ϫⲉ ⲥⲉⲙⲉ ⲙ̄ⲡϣⲏⲛ ⲥⲉⲙⲟⲥⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲉϥⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲙⲉ ⲙ̄ⲡⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⲥⲉ ⲙⲟⲥⲧⲉ ⲙ̄ⲡϣⲏⲛ

44. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲁϫⲉⲟⲩⲁ ⲁⲡⲉⲓⲱⲧ ⲥⲉⲛⲁⲕⲱ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁϥ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲁϫⲉⲟⲩⲁ ⲉⲡϣⲏⲣⲉ ⲥⲉⲛⲁⲕⲱ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁϥ ⲡⲉⲧⲁϫⲉⲟⲩⲁ ⲗⲉ ⲁⲡⲡⲛ̄ⲁ̄ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲥⲉⲛⲁⲕⲱ ⲁⲛ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁϥ ⲟⲩⲧⲉ ϩⲙ̄ⲡⲕⲁϩ ⲟⲩⲧⲉ ϩⲛ̄ⲧⲡⲉ

45. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲙⲁⲩϫⲉⲗⲉⲉⲗⲟⲟⲗⲉ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ϣⲟ- ⲛⲧⲉ ⲟⲩⲧⲉ ⲙⲁⲩⲕⲱⲧⲕⲛ̄ⲧⲉ ⲉⲃⲟⲗ

40. Iisus a spus: O mlădiță de vie a fost sădită în afara Tatălui[27] și nu s-a întărit [și de aceea] va fi smulsă și nimicită. (Mat. 15,13. Ioan 15,1-6)

41. Iisus a spus: Celui care are[28] i se va da, iar celui care nu are i se va lua și puținul pe care îl are[29]. (Tom. 70. Mat. 13,10-13. Mat. 25,14-30. Marc. 4,24-25. Luc. 19.11-27)

42. Iisus a spus: Fiți trecători[30].

43. I-au spus ucenicii lui: Cine ești tu de ne spui aceste lucruri? [Iisus a răspuns: Oare] din cele ce eu vă spun nu vă dați seama cine sunt eu? Dar voi ați ajuns ca iudeii, căci ei iubesc pomul și urăsc rodul și iubesc rodul dar urăsc pomul. (Tom. 45. Mat. 7,15-20. Mat. 12,33. Luc. 6,43-45)

44. Iisus a spus: Oricine va spune ceva[31] împotriva Tatălui va fi iertat și oricine va spune ceva împotriva Fiului va fi iertat, dar oricine va spune ceva împotriva Sfântului Duh nu va fi iertat nici pe pământ, nici în cer. (Mat. 12,31-32. Marc. 3,28-30. Luc. 12,10)

45. Iisus a spus: Strugurii nu se culeg din spini și nici smochinele nu se culeg

ϩⲛ̄ⲥⲣⲥⲁⲙⲟⲩⲗ ⲙⲁⲩⲧⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⲥⲣⲁⲣ
ⲟⲩⲁⲅⲁ>ⲑⲟⲥ ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ ⲱⲁϥⲉⲓⲛⲉ
ⲛ̄ⲟⲩⲁⲅⲁⲑⲟⲛ ⲉⲃⲟⲗ ϩ<ⲙ̄>ⲡⲉϥⲉϩⲟ
ⲟⲩⲕⲁ<ⲕⲟⲥ> ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ ⲱⲁϥⲉⲓⲛⲉ ⲛ̄ϩⲛ̄ⲡⲟ-
ⲛⲏⲣⲟⲛ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲙ̄ⲡⲉϥⲉϩⲟ ⲉⲑⲟⲟⲩ
ⲉⲧϩⲛ̄ⲡⲉϥϩⲏⲧ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ϥϫⲱ ⲛ̄ϩⲛ̄ⲡⲟⲛⲏⲣⲟⲛ
ⲉⲃⲟⲗ ⲅⲁⲣ ϩⲙ̄ⲫⲟⲩⲟ ⲙ̄ⲫⲏⲧ ⲱⲁϥⲉⲓⲛⲉ
ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̄ϩⲛ̄ⲡⲟⲛⲏⲣⲟⲛ

46. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ϫⲓⲛⲁⲗⲁⲁⲙ ⲱⲁⲓⲱϩⲁⲛⲛⲏⲥ
ⲡⲃⲁⲡⲧⲓⲥⲧⲏⲥ ϩⲛ̄ⲛ̄ϫⲡⲟ ⲛ̄ⲛ̄ϩⲓⲟⲙⲉ
ⲙ̄ⲡⲉⲧϫⲟⲥⲉ ⲁⲓⲱϩⲁⲛⲛⲏⲥ ⲡⲃⲁⲡⲧⲓⲥⲧⲏⲥ
ⲱⲙⲁ ϫⲉ ⲛⲟⲩⲱⲟⲡ ⲛ̄ⲥⲓⲙⲉϥⲃⲁⲗ ⲁⲉⲓϫⲟⲟⲥ
ⲗⲉ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲛⲁⲱⲱⲡⲉ ϩⲛ̄ⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲉϥⲟ
ⲛ̄ⲕⲟⲩⲉⲓ ϥⲛⲁⲥⲟⲩⲱⲛⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ ⲁⲩⲱ
ϥⲛⲁϫⲓⲥⲉ ⲁⲓⲱϩⲁⲛⲛⲏⲥ

47. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲙ̄ⲡⲥⲟⲙ ⲛ̄ⲧⲉⲟⲩⲣⲱⲙⲉ
ⲧⲉⲗⲟ ⲁϩⲧⲟ ⲥⲛⲁⲩ ⲛ̄ϥϫⲱⲗⲕ ⲙ̄ⲡⲓⲧⲉ
ⲥⲛ̄ⲧⲉ ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲡⲥⲟⲙ ⲛ̄ⲧⲉⲟⲩϩⲙ̄ϩⲁⲗ̄
ⲱⲙ̄ⲱⲉϫⲟⲉⲓⲥ ⲥⲛⲁⲩ ⲏ ϥⲛⲁⲣⲧⲓⲙⲁ
ⲙ̄ⲡⲟⲩⲁ ⲁⲩⲱ ⲡⲕⲉⲟⲩⲁ ϥⲛⲁⲣϩⲩⲃⲣⲓϩⲉ
ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲙⲁⲣⲉⲣⲱⲙⲉ ⲥⲉⲣⲡⲁⲥ ⲁⲩⲱ
ⲛ̄ⲧⲉⲩⲛⲟⲩ ⲛ̄ϥⲉⲡⲓⲑⲩⲙⲉⲓ ⲁⲥⲱ ⲏⲣⲡ
ⲃ̄ⲃⲣⲣⲉ ⲁⲩⲱ ⲙⲁⲩⲛⲟⲩϫⲏⲣⲡ ⲃ̄ⲃⲣⲣⲉ
ⲉⲁⲥⲕⲟⲥ ⲛ̄ⲁⲥ ϫⲉⲕⲁⲁⲥ ⲛ̄ⲛⲟⲩⲡⲱϩ ⲁⲩⲱ
ⲙⲁⲩⲛⲉϫⲏⲣⲡ ⲛ̄ⲁⲥ ⲉⲁⲥⲕⲟⲥ ⲃ̄ⲃⲣⲣⲉ
ⲱⲙⲁ ϫⲉ ⲛⲉϥⲧⲉⲕⲁϥ ⲙⲁⲩϫⲱⲥⲧⲟⲉⲓⲥ

din ciulini, căci [aceştia] nu dau roade. Omul cel bun scoate [cele] bune din vistieria lui; [iar] omul cel rău scoate [cele] rele din vistieria lui cea rea, care este în inima lui, căci din prisosinţa inimii lui el scoate [cele] rele. (Tom. 43. Mat. 7,15-20. Mat. 12,33-37. Luc. 6,43-45)

46. Iisus a spus: De la Adam până la Ioan Botezătorul, nimeni dintre cei născuţi din femeie nu s-a ridicat deasupra lui Ioan Botezătorul încât să plece ochii [în faţa] lui[32]. Iar eu v-am zis: acela dintre voi care va fi [ca unul] mic va cunoaşte Împărăţia şi va fi mai înălţat decât Ioan. (Tom. 22. Mat. 11,11. Mat. 18,3. Marc. 10,15. Luc. 7,28)

47. Iisus a spus: Este cu neputinţă ca un om să încalece pe doi cai sau să întindă două arcuri [în acelaşi timp], şi este cu neputinţă ca un slujitor să slujească la doi stăpâni [căci] îl va cinsti pe unul şi îl va dispreţui pe celălalt. Nici un om bând vin vechi nu doreşte imediat să bea vin nou. Nu se toarnă vin nou într-un burduf vechi, ca nu cumva acesta să crape, şi nu se toarnă vin vechi într-un burduf nou, căci [vinul] s-ar strica. [Tot aşa] nu se coase petece

ⲛⲁⲥ ⲁϣⲧⲏⲛϣⲁⲉⲓ ⲉⲡⲉⲓ ⲟⲩⲛⲟⲩⲡⲱϩ
ⲛⲁϣⲱⲡⲉ

48. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲉⲣϣⲁⲥⲛⲁⲩⲣⲉⲓⲣⲏⲛⲏ ⲙⲛⲛⲟ-
ⲩⲉⲣⲏⲩ ϩⲙⲡⲉⲓⲛⲉⲓ ⲟⲩⲱⲧ ⲥⲉⲛⲁϫⲟⲟⲥ
ⲙⲡⲧⲁⲩ ϫⲉ ⲡⲱⲱⲛⲉ ⲉⲃⲟⲗ ⲁⲩⲱ
ⲭⲛⲁⲡⲱⲱⲛⲉ

49. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ϩⲉⲛⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ⲛⲉ ⲛⲙⲟⲛⲁϫⲟⲥ
ⲁⲩⲱ ⲉⲧⲥⲟⲧⲡ ϫⲉ ⲧⲉⲧⲛⲁϩⲉ ⲁⲧⲙⲛⲧⲉⲣⲟ
ϫⲉ ⲛⲧⲱⲧⲛ ϩⲛⲉⲃⲟⲗ ⲛϩⲏⲧⲥ ⲡⲁⲗⲓⲛ
ⲉⲧⲉⲧⲛⲁⲃⲱⲕ ⲉⲙⲁⲩ

50. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲉⲩϣⲁⲛϫⲟⲟⲥ ⲛⲏⲧⲛ ϫⲉ
ⲛⲧⲁⲧⲉⲧⲛϣⲱⲡⲉ ⲉⲃⲟⲗ ⲧⲱⲛ ϫⲟⲟⲥ
ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲛⲧⲁⲛⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲙⲡⲟⲩⲟⲉⲓⲛ
ⲡⲓⲙⲁ ⲉⲛⲧⲁⲡⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ϣⲱⲡⲉ ⲙⲙⲁⲩ
ⲉⲃⲟⲗ ϩⲓⲧⲟⲟⲧϥ ⲟⲩⲁⲁⲧϥ ⲁϥⲱ<ϩⲉ
ⲉⲣⲁⲧϥ> ⲁⲩⲱ ⲁϥⲟⲩⲱ<ⲛϩ ⲉⲃ>ⲟⲗ
ϩⲛⲧⲟⲩϩⲓⲕⲱⲛ ⲉⲩϣⲁⲛϫⲟⲟⲥ ⲛⲏⲧⲛ ϫⲉ
ⲛⲧⲱⲧⲛ ⲡⲉ ϫⲟⲟⲥ ϫⲉ ⲁⲛⲟⲛ ⲛⲉϥϣⲏⲣⲉ
ⲁⲩⲱ ⲁⲛⲟⲛ ⲛⲥⲱⲧⲡ ⲙⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲟⲛϩ
ⲉⲩϣⲁⲛϫⲛⲉⲧⲏⲩⲧⲛ ϫⲉ ⲟⲩ ⲡⲉ ⲡⲙⲁⲉⲓⲛ
ⲙⲡⲉⲧⲛⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧϩⲛⲧⲏⲩⲧⲛ ϫⲟⲟⲥ ⲉⲣⲟⲟⲩ
ϫⲉ ⲟⲩⲕⲓⲙ ⲡⲉ ⲙⲛ ⲟⲩⲁⲛⲁⲡⲁⲩⲥⲓⲥ

vechi pe o haină nouă, căci [aceasta] s-ar rupe. (Mat. 6,24. Mat. 9,16. Marc. 2,21. Luc. 5,36-39. 2 Pseudo-Clem. 6,1-6)

48. Iisus a spus: Dacă doi vor face pace unul cu celălalt în aceeaşi casă, ei vor spune muntelui: „Mişcă-te!", şi [muntele] se va mişca[33]. (Tom. 106. Mat. 17,19-20. Mat. 21,18-22. Marc. 11,20-25. Luc. 17,5-6. 1 Cor. 13,2)

49. Iisus a spus: Fericiţi [sunteţi] cei singuri şi aleşi, căci veţi ajunge în Împărăţie. Căci de acolo sunteţi şi acolo vă veţi întoarce[34]. (Tom. 23. Tom. 75. Tom. 106. Mat. 22,14)

50. Iisus a spus: Dacă vă vor zice: „De unde sunteţi?", spuneţi-le: „Noi am venit din lumină, din locul unde lumina a luat fiinţă prin ea însăşi, a stat [pe picioare] şi s-a arătat în chipul lor". Dacă vă vor zice: „Voi sunteţi?", spuneţi-le: „Noi suntem copiii ei [ai luminii] şi aleşii Tatălui celui Viu". Dacă vă întreabă: „Care este semnul Tatălui vostru în voi?", spuneţi-le: „O mişcare şi o odihnă". (Tom. 83. Tom. 84)

51. ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛⲁϥ ⲛ̄ϭⲓⲛⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ϫⲉ ⲁⲩ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲉⲧⲁⲛⲁⲡⲁⲩⲥⲓⲥ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲙⲟⲟⲩⲧ ⲛⲁⲱⲱⲡⲉ ⲁⲩⲱ ⲁⲱ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲉⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲛ̄ⲣⲣⲉ ⲙⲏⲩ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲧⲏ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ϭⲱⲱⲩⲧ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲧⲥ ⲁⲥⲉⲓ ⲁⲗⲗⲁ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ ⲧⲉⲧⲛ̄ⲥⲟⲟⲩⲛ ⲁⲛ ⲙ̄ⲙⲟⲥ

52. ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛⲁϥ ⲛ̄ϭⲓⲛⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ϫⲉ ϫⲟⲩⲧⲁϥⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲁⲩⲱⲁϫⲉ ϩⲙ̄ⲡⲓϭⲣⲁⲏⲗ ⲁⲩⲱ ⲁⲩⲱⲁϫⲉ ⲧⲏⲣⲟⲩ ϩⲣⲁⲓ ⲛ̄ϩⲏⲧⲕ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲁⲧⲉⲧⲛ̄ⲕⲱ ⲙ̄ⲡⲉⲧⲟⲛϩ ⲙ̄ⲡⲉⲧⲛ̄ⲙⲟ ⲉⲃⲟⲗ ⲁⲩⲱ ⲁⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁϫⲉ ϩⲁⲛⲉⲧⲙⲟⲟⲩⲧ

53. ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛⲁϥ ⲛ̄ϭⲓⲛⲉϥⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ϫⲉ ⲡⲥⲛ̄ⲃⲉ ⲣⲱⲫⲉⲗⲉⲓ ⲏ ⲙ̄ⲙⲟⲛ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲛⲉϥⲣ̄ⲱⲫⲉⲗⲉⲓ ⲛⲉⲡⲟⲩⲉⲓⲱⲧ ⲛⲁϫⲡⲟⲟⲩ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲧⲟⲩⲙⲁⲁⲩ ⲉⲩⲥⲛ̄ⲃⲏⲩ ⲁⲗⲗⲁ ⲡⲥⲛ̄ⲃⲉ ⲙ̄ⲙⲉ ϩⲙ̄ⲡⲛ̄ⲁ ⲁϥⲥ̄ⲛ̄ϩⲏⲩ ⲧⲏⲣϥ

54. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ϩⲛ̄ⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ⲛⲉ ⲛϩⲏⲕⲉ ϫⲉ ⲧⲱⲧⲛ̄ ⲧⲉ ⲧⲙ̄ⲧⲉⲣⲟⲛⲙ̄ⲡⲛⲩⲉ

55. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲁⲙⲉⲥⲧⲉⲡⲉϥⲉⲓⲱⲧ ⲁⲛ ⲙ̄ⲡⲧⲉϥⲙⲁⲁⲩ ϥⲛⲁⲱⲣ̄ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲁⲛ ⲛⲁⲉⲓ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ϥⲙⲉⲥⲧⲉⲡⲉϥⲥⲛⲏⲩ ⲙ̄ⲡⲛⲉϥⲥⲱⲛⲉ

51. Ucenicii i-au spus: Când va fi ziua în care se vor odihni cei morţi? Şi când va fi ziua în care va veni lumea cea nouă? [Iisus] le-a spus: Ceea ce aşteptaţi a venit [deja], dar voi nu o cunoaşteţi. (Tom. 3. Tom. 113. TGTom. 3. Luc. 17,20-21. Dial. Mânt. 16)

52. Ucenicii i-au spus: Douăzeci şi patru de profeţi au grăit în Israel şi toţi au vorbit despre tine[35]. [Iisus] le-a spus: Aţi lăsat la o parte pe Cel viu dinaintea voastră şi aţi grăit despre cei morţi. (1 Pet.1,10-12. Ev. Evreilor 2)

53. Ucenicii i-au spus: Tăierea împrejur ne este de folos sau [nu]? [Iisus] le-a spus: Dacă ar fi de folos, tatăl lor i-ar fi născut din mama lor [deja] tăiaţi împrejur. Însă adevărata tăiere împrejur, în duh, este cu totul folositoare. (Rom. 2,25-29. 1 Cor. 7,17-19. Filip. 3,3. Col. 2,11-14)

54. Iisus a spus: Fericiţi cei săraci, căci a lor va fi Împărăţia Cerurilor. (Luc. 6,20. Mat. 5,3)

55. Iisus a spus: Cine nu-şi urăşte tatăl şi mama nu poate fi ucenicul meu, şi [cine nu] îşi urăşte fraţii şi surorile şi nu îşi ia crucea, aşa cum am făcut

ⲛ̄ⲁⲣⲉⲓ ⲙ̄ⲡⲉⲫⲥ⳯ⲣⲟⲥ ⲛ̄ⲧⲁϩⲉ ⲫⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲁⲛ ⲉⲫⲟ ⲛ̄ⲁϫⲓⲟⲥ ⲡⲁⲉⲓ

56. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲁϩⲥⲟⲩⲱⲛⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲁⲫϩⲉ ⲉⲩⲡⲧⲱⲙⲁ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲛⲧⲁϩϩⲉ ⲉⲁⲡⲧⲱⲙⲁ ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲙ̄ⲡϣⲁ ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲁⲛ

57. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲧⲙⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱ ⲁⲩⲣⲱⲙⲉ ⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲛ̄ⲛ̄ⲟⲩⲃⲣⲟⲃ <ⲉⲛⲁⲛⲟⲩ>ϥ ⲁⲡⲉϥϫⲁϫⲉ ⲉⲓ ⲛ̄ⲧⲟⲩⲱⲏ ⲁϥⲥⲓⲧⲉ ⲛ̄ⲟⲩϩⲓϩⲁⲛⲓ<ⲟⲛ ⲉϫ>ⲛ̄ⲡⲉⲃⲣⲟ<ⲃ> <ⲉ>ⲧⲛⲁⲛⲟⲩϥ ⲙ̄ⲡⲉⲡⲣⲱⲙⲉ ⲕⲟⲟⲩ ⲉϩⲱⲗⲉ ⲙ̄ⲡϩⲓϩⲁⲛⲓⲟⲛ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲙⲉⲡⲱⲥ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ⲃⲱⲕ ϫⲉ ⲉⲛⲁϩⲱⲗⲉ ⲙ̄ⲡϩⲓϩⲁⲛⲓⲟⲛ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ϩⲱⲗⲉ ⲙ̄ⲡⲥⲟⲩⲟ ⲛⲙⲙⲁϥ ϩⲙ̄ⲫⲟⲟⲩ ⲅⲁⲣ ⲙ̄ⲡⲱϩⲥ ⲛ̄ϩⲓϩⲁⲛⲓⲟⲛ ⲛⲁⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲥⲉϩⲟⲗⲟⲩ ⲛ̄ⲥⲉⲣⲟⲕϩⲟⲩ

58. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲟⲩⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ⲡⲉ ⲡⲣⲱⲙⲉ ⲛ̄ⲧⲁϩϩⲓⲥⲉ ⲁϥϩⲉ ⲁⲡⲱⲛϩ

59. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ϭⲱⲡⲧ ⲛ̄ⲥⲁⲡⲉⲧⲟⲛϩ ϩⲱⲥ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲟⲛϩ ϩⲓⲛⲁ ϫⲉ ⲛⲉⲧⲙ̄ⲙⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ϣⲓⲛⲉ ⲉⲛⲁⲩ ⲉⲣⲟϥ ⲁⲩⲱ ⲧⲉⲧⲛⲁϣϭⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ ⲁⲛ

eu[36], nu va fi vrednic de mine. (Tom. 99. Tom. 101. Mat. 10,34-39. Mat. 16,24-25. Marc. 8,34-35. Luc. 14,25-33)

56. Iisus a spus: Oricine a cunoscut lumea a găsit un cadavru[37] şi lumea nu este vrednică de cel care a găsit un cadavru. (Tom. 80. Tom. 111. Kephalaia Maniheistă XLVII 120,31-121,2.)

57. Iisus a spus: Împărăţia Tatălui se aseamănă cu un om care are semănătură [bună]. Duşmanul lui a venit în timpul nopţii şi a semănat neghină asupra seminţei celei bune. Omul nu le-a dat voie [lucrătorilor] să smulgă neghina. El le-a spus: „Să nu veniţi să smulgeţi neghina şi să smulgeţi şi grâul împreună cu ea. Căci în ziua recoltei neghinele se vor vedea limpede, vor fi smulse şi arse". (Mat. 13,24-30. Marc. 4,26-29)

58. Iisus a spus: Fericit este omul care s-a chinuit[38], căci a găsit viaţa. (1 Pet. 3,14)

59. Iisus a spus: Priviţi spre Cel Viu cât timp sunteţi vii, ca nu cumva să muriţi, să căutaţi să-l vedeţi şi să nu-l puteţi vedea. (Ioan 7,33-34. Ioan 8,21. Ioan 13,33)

60 ϵ<ϒ>ⲛⲁϒ ⲁⲟϒⲥⲁⲙⲁⲣⲓⲧⲏⲥ ⲉⲫⲫⲓ
ⲛ̄ⲛⲟϒⲯⲓⲉⲓⲃ ⲉⲫⲃⲏⲕ ⲉⲯⲟϒⲛ ⲉ†ⲟϒⲗⲁⲓⲁ
ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛ̄ⲛⲉⲙⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ϫⲉ ⲡⲏ ⲙ̄ⲡⲕⲱⲧⲉ
ⲙ̄ⲡⲉⲯⲓⲉⲓⲃ ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛⲁϥ ϫⲉⲕⲁⲁⲥ
ⲉⲫⲛⲁⲙⲟⲟⲩⲧϥ ⲛ̄ϥⲟⲩⲟⲙϥ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ
ϫⲉ ⲯⲱⲥ ⲉⲫⲟⲛⲯ ϥⲛⲁⲟⲩⲟⲙϥ ⲁⲛ
ⲁⲗⲗⲁ ⲉⲫⲯⲁⲙⲟⲟⲩⲧϥ ⲛ̄ϥⲯⲱⲡⲉ
ⲛ̄ⲟⲩⲡⲧⲱⲙⲁ ⲡⲉϫⲁⲩ ϫⲉ ⲛ̄ⲕⲉⲥⲙⲟⲧ
ϥⲛⲁⲯⲁⲥ ⲁⲛ ⲡⲉϥⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄
ⲯⲱⲧⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲯⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲁⲟⲩⲧⲟⲡⲟⲥ ⲛⲏⲧⲛ̄
ⲉⲯⲟⲩⲛ ⲉⲩⲁⲛⲁⲡⲁⲩⲥⲓⲥ ϫⲉⲕⲁⲁⲥ
ⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄ⲯⲱⲡⲉ ⲙ̄ⲡⲧⲱⲙⲁ ⲛ̄ⲥⲉⲟⲩⲱⲙⲧⲏⲩⲧⲛ̄

61. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲟⲩⲛ̄ⲥⲛⲁⲩ ⲛⲁⲙ̄ⲧⲟⲛ ⲙ̄ⲙⲁⲩ
ϩⲓⲟⲩϩⲗⲟϭ ⲡⲟⲩⲁ ⲛⲁⲙⲟⲩ ⲡⲟⲩⲁ
ⲛⲁⲱⲛϩ ⲡⲉϫⲉⲥⲁⲗⲱⲙⲏ ⲛ̄ⲧⲁⲕ ⲛⲓⲙ
ⲡⲣⲱⲙⲉ ϫⲱⲥ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲟⲩⲁ ⲁⲕⲧⲉⲗⲟ
ⲉⲭⲙ̄ⲡⲁϭⲗⲟϭ ⲁⲩⲱ ⲁⲕⲟⲩⲱⲙ ⲉⲃⲟⲗ
ϩⲛ̄ⲧⲁⲧⲣⲁⲡⲉϫⲁ ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲛⲁⲥ ϫⲉ ⲁⲛⲟⲕ
ⲡⲉ ⲡⲉⲧⲯⲟⲟⲡ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲙ̄ⲡⲉⲧⲯⲏⲯ
ⲁⲩ†ⲛⲁⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲛⲁⲡⲁⲉⲓⲱⲧ ⲁⲛⲟⲕ
ⲧⲉⲕⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲉⲧⲃⲉⲡⲁⲉⲓ †ϫⲱ ⲙ̄ⲙⲟⲥ
ϫⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲫⲯⲁⲯⲱⲡⲉ ⲉⲫⲯⲏ<ⲯ>
ϥⲛⲁⲙⲟⲩϩ ⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ϩⲟⲧⲁ ϩⲉ
ⲉⲫⲯⲁⲛⲯⲱⲡⲉ ⲉⲫⲡⲏⲯ ϥⲛⲁⲙⲟⲩϩ ⲛ̄ⲕⲁⲕⲉ

60. Au văzut[39] un samaritean care căra un miel, intrând în Iudeea. A spus [Iisus] ucenicilor lui: Acela în jurul mielului[40]. [Ucenicii] i-au spus: Ca să-l omoare şi să-l mănânce. [Iisus] le-a spus: Cât timp e viu nu îl va mânca, dar dacă îl omoară şi acesta devine cadavru [atunci îl va putea mânca]. Ei au spus: Nu poate face altfel. [Iisus] le-a spus: Asemenea şi voi căutaţi pentru voi un loc întru odihnă, ca să nu deveniţi cadavre şi să fiţi mâncaţi[41]. (Tom. 7. TGTom. 7. Tom. 11)

61. Iisus a spus: [Din] doi [care] se vor odihni acolo pe un pat, unul va muri şi celălalt va trăi. Salomeea a spus [lui Iisus]: Cine eşti tu, omule? Ca [trimis] din [partea] cuiva, ai urcat pe patul meu şi ai mâncat la masa mea[42]. Iisus i-a spus: Eu sunt cel ce apare din cel ce este unu[43]; mi s-au dat din cele ale Tatălui meu. [Ea i-a spus:] Eu sunt ucenica ta. [Iisus i-a spus:] De aceea îţi spun: Când [cineva] va fi unu[44], se va umple de lumină, iar când [cineva] se va împărţi, se va umple de întuneric. (Mat. 24,37-44. Mat. 11,25-27. Luc. 10,21-22. Luc. 17,26-35. Ioan 3,31-36. Ioan 13,1-4. Theodotus 36,1-2)

62. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲉⲓϫⲱ ⲛ̄ⲛⲁⲙⲩⲥⲧⲏⲣⲓⲟⲛ ⲛ̄ⲛ<ⲉⲧⲙ̄ⲡϣⲁ ⲛ̄ⲛⲁⲙ>ⲩⲥⲧⲏⲣⲓⲟⲛ ⲡⲉ<ⲧ>-ⲉⲧⲉⲕⲟⲩⲛⲁⲙ ⲛⲁⲁϥ ⲙ̄ⲡ̄ⲧⲣⲉⲧⲉⲕϩⲓⲟⲩⲣ ⲉⲓⲙⲉ ϫⲉ ⲉⲥⲣⲟⲩ

63. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲛⲉⲩⲛ̄ⲟⲩⲣⲱⲙⲉ ⲙ̄ⲡⲗⲟⲩⲥⲓⲟⲥ ⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲛ̄ϩⲁϩ ⲛ̄ϫⲣⲏⲙⲁ ⲡⲉϫⲁϥ ϫⲉ ⲧⲛⲁⲣ̄ϫⲣⲱ ⲛ̄ⲛⲁϫⲣⲏⲙⲁ ϫⲉⲕⲁⲁⲥ ⲉⲉⲓⲙⲁϫⲟ ⲛ̄ⲧⲁⲱⲥϩ ⲛ̄ⲧⲁⲧⲱϭⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲙⲟⲩϩ ⲛ̄ⲛⲁⲉϩⲱⲣ ⲛ̄ⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ϣⲓⲛⲁ ϫⲉ ⲙⲓⲣ̄ϭⲣⲱϩ ⲛ̄ⲗⲗⲁⲁⲩ ⲛⲁⲉⲓ ⲛⲉ ⲛⲉϥⲙⲉ-ⲉⲩⲉ ⲉⲣⲟⲟⲩ ϩⲙ̄ⲡⲉϥϩⲏⲧ ⲁⲩⲱ ϩⲛ̄ⲧⲟⲩϣⲏ ⲉⲧⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲁϥⲙⲟⲩ ⲡⲉⲧⲉⲩⲙ̄ⲙⲁϫⲉ ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲙⲁⲣⲉϥⲥⲱⲧⲙ̄

64. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲟⲩⲣⲱⲙⲉ ⲛⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥϩⲛ̄ϣⲙ̄ⲙⲟ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲁⲣⲉϥⲥⲟⲃⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲗⲓⲡⲡⲟⲛ ⲁϥϫⲟⲟⲩ ⲙ̄ⲡⲉϥϩⲙϩⲁⲗ ϣⲓⲛⲁ ⲉϥⲛⲁⲧⲱϩⲙ ⲛ̄ⲛϣⲙ̄ⲙⲟⲉⲓ ⲁϥⲃⲱⲕ ⲙ̄ⲡϣⲟⲣⲡ ⲡⲉϥⲁϥ ⲛⲁϥ ϫⲉ ⲡⲁϫⲟⲉⲓⲥ ⲧⲱϩⲙ̄ ⲙ̄ⲙⲟⲕ ⲡⲉϫⲁϥ ϫⲉ ⲟⲩⲛ̄ⲧⲁⲉⲓϩⲟⲙⲧ ⲁϩⲉⲡⲉⲙⲡⲟ-ⲣⲟⲥ ⲥⲉⲛⲛⲏⲩ ϣⲁⲣⲟⲉⲓ ⲉⲣⲟⲩϩⲉ ⲧⲛⲁⲃⲱⲕ ⲛ̄ⲧⲁⲟⲩⲉϩⲥⲁϩⲛⲉ ⲛⲁⲩ ⲧⲣ̄ⲡⲁⲣⲁⲓⲧⲉⲓ ⲙ̄ⲡⲗⲓⲡⲡⲟⲛ ⲁϥⲃⲱⲕ ϣⲁⲕⲉⲟⲩⲁ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ϫⲉ ⲁⲡⲁϫⲟⲉⲓⲥ ⲧⲱϩⲙ̄ ⲙ̄ⲙⲟⲕ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ϫⲉ ⲁⲉⲓⲧⲟⲟⲩ ⲟⲩⲛⲉⲓ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲣⲁⲓⲧⲉⲓ ⲙ̄ⲙⲟⲓ ⲛ̄ⲟⲩϩⲙⲉⲣⲁ ⲧⲛⲁⲥⲣ̄ϥⲉ ⲁ<ⲛ> ⲁϥⲉⲓ ϣⲁⲕⲉⲟⲩⲁ ⲡⲉϫⲁϥ

62. Iisus a spus: Eu spun tainele mele acelora [care sunt vrednici de] tainele [mele]. Ceea ce face dreapta voastră să nu o știe stânga voastră[45]. (Mat. 6,2-4. Mat. 13,10-17. Marc. 4,10-12. Luc. 8,9-10. Clem. Alex. *Stromata* 5.10.63.7)

63. Iisus a spus: Era un om bogat care avea multe bogății. El [și-]a spus: „Voi folosi bogățiile mele ca să semăn, să secer, să plantez și să umplu hambarele mele[46] cu roade, [în așa fel] ca să nu am nevoie de nimic". Acestea erau gândurile lui [pe care le avea] în inima lui. Și chiar în noaptea aceea a murit. Cine are urechi, să audă ! (Luc. 12,13-21. Sir. 11,18-19)

64. Iisus a spus: Un om avea oaspeți și, când a pregătit masa, l-a trimis pe slujitorul său ca să-i cheme pe oaspeți. S-a dus la primul [și] i-a zis: „Stăpânul meu te cheamă". [Acela] i-a spus: „Am niște bani pentru niște negustori care vin la mine deseară și eu merg să fac comenzi la ei. Cer iertare [că nu pot veni la] masă". S-a dus [slujitorul] la altul [și] i-a spus: „Stăpânul meu te cheamă". [Acela] i-a spus: „Am cumpărat o casă și sunt chemat pentru câteva zile; nu voi avea răgaz". S-a dus [slujitorul] la altul [și] i-a spus:

ⲭⲉ ⲡⲁⲭⲟⲉⲓⲥ ⲧⲱϩⲙ̄ ⲙ̄ⲙⲟⲕ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ⲭⲉ ⲡⲁⲱⲃⲏⲣⲡⲁⲣ̄ϣⲉⲗⲉⲉⲧ ⲁⲩⲱ ⲁⲛⲟⲕ ⲉⲧⲛⲁⲣ̄ⲗⲓⲡⲛⲟⲛ ϯⲛⲁⲱⲓ ⲁⲛ ϯⲣ̄ⲡⲁⲣⲁⲓⲧⲉⲓ ⲙ̄ⲡⲗⲓⲡⲛⲟⲛ ⲁϥⲃⲱⲕ ϣⲁⲕⲉⲟⲩⲁ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ⲭⲉ ⲡⲁⲭⲟⲉⲓⲥ ⲧⲱϩⲙ̄ ⲙ̄ⲙⲟⲕ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁϥ ⲭⲉ ⲁⲉⲓⲧⲟⲟⲩ ⲛ̄ⲟⲩⲕⲱⲙⲏ ⲉⲉⲓⲃⲏⲕ ⲁⲭⲓⲙ̄ϣⲱⲙ ϯⲛⲁⲱⲓ ⲁⲛ ϯⲣ̄ⲡⲁⲣⲁⲓⲧⲉⲓ ⲁϥⲉⲓ ⲛ̄ϭⲓϩⲙ̄ϩⲁⲗ ⲁϥⲭⲟⲟⲥ ⲁⲡⲉϥⲭⲟⲉⲓⲥ ⲭⲉ ⲛⲉⲛⲧⲁⲕⲧⲁϩⲙⲟⲩ ⲁⲡⲗⲓⲡⲛⲟⲛ ⲁⲩⲡⲁⲣⲁⲓⲧⲉⲓ ⲡⲉⲭⲉⲡⲭⲟⲉⲓⲥ ⲙ̄ⲡⲉϥϩⲙ̄ϩⲁⲗ ⲭⲉ ⲃⲱⲕ ⲉⲡⲥⲁⲙⲃⲟⲗ ⲁⲛϩⲓⲟⲟⲩⲉ ⲛⲉⲧⲕⲛⲁϩⲉ ⲉⲣⲟⲟⲩ ⲉⲛⲓⲟⲩ ⲭⲉⲕⲁⲁⲥ ⲉⲩⲛⲁⲣ̄ⲗⲓⲡⲛⲉⲓ ⲛ̄ⲣⲉϥⲧⲟⲟⲩ ⲙ̄ⲡⲛⲉⲩⲟ<ⲧⲉ ⲉⲩⲛⲁⲃⲱⲕ> ⲁⲛ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲛⲧⲟⲡⲟⲥ ⲙ̄ⲡⲁⲓ̈ⲱⲧ

65. ⲡⲉϫⲁϥ ⲭⲉ ⲟⲩⲣⲱⲙⲉ ⲛ̄ⲭⲣⲏ<ⲥⲧⲟ>ⲥ ⲛⲉⲩⲛ̄<ⲧⲁϥ> ⲛ̄ⲟⲩⲙⲁ ⲛ̄ⲉⲗⲟⲟⲩⲉ ⲁϥⲧⲁⲁϥ ⲛ̄<ϩ>ⲛ̄ⲟⲩⲟⲉⲓⲉ ϣⲓⲙⲁ ⲉⲩⲛⲁⲣ̄ϩⲱⲃ ⲉⲣⲟϥ ⲛ̄ϥⲭⲓ ⲙ̄ⲡⲉϥⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⲛ̄ⲧⲟⲟⲧⲟⲩ ⲁϥⲭⲟⲟⲩ ⲙ̄ⲡⲉϥϩⲙ̄ϩⲁⲗ ⲭⲉⲕⲁⲁⲥ ⲉⲛⲟⲩⲟⲉⲓⲉ ⲛⲁϯ ⲛⲁϥ ⲙ̄ⲡⲕⲁⲣⲡⲟⲥ ⲙ̄ⲡⲙⲁ ⲛ̄ⲉⲗⲟⲟⲩⲉ ⲁⲩⲉⲙⲁϩⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲉϥϩⲙ̄ϩⲁⲗ ⲁⲩϩⲓⲟⲩⲉ ⲉⲣⲟϥ ⲛⲉⲕⲉⲕⲟⲩⲉⲓ ⲡⲉ ⲥⲉⲙⲟⲟⲩⲧϥ ⲁⲡϩⲙ̄ϩⲁⲗ ⲃⲱⲕ ⲁϥⲭⲟⲟⲥ ⲉⲡⲉϥⲭⲟⲉⲓⲥ ⲡⲉⲭⲉⲡⲉϥⲭⲟⲉⲓⲥ ⲭⲉ ⲙⲉϣⲁⲕ ⲙ̄ⲡⲉϥⲥⲟ-ⲩⲱⲛⲟⲩ ⲁϥⲭⲟⲟⲩ ⲛ̄ⲕⲉϩⲙ̄ϩⲁⲗ ⲁⲛⲟⲩⲟⲉⲓⲉ ϩⲓⲟⲩⲉ ⲉⲡⲕⲉⲟⲩⲁ ⲧⲟⲧⲉ ⲁⲡⲭⲟⲉⲓⲥ ⲭⲟⲟⲩ

„Stăpânul meu te cheamă". [Acela] i-a spus: „Prietenul meu se însoară şi eu îi fac masă şi nu pot merge. Cer iertare [că nu pot veni la] masă". S-a dus [slujitorul] la altul [şi] i-a spus: „Stăpânul meu te cheamă". [Acela] i-a spus: „Am cumpărat o moşie, mă duc să iau arenda şi [de aceea] nu pot veni. Cer iertare". A venit slujitorul [şi] i-a spus stăpânului său: „Cei pe care i-ai chemat la masă s-au scuzat". Stăpânul i-a zis slujitorului: „Du-te afară pe drumuri şi adu pe oricine găseşti ca să ia masa". Cumpărătorii şi negustorii nu vor intra[47] în lăcaşurile Tatălui meu. (Mat. 22,1-14. Luca 14,15-24. Sir. 26,29)

65. [Iisus] a spus: Un om bun avea o vie şi a dat-o la nişte arendaşi ca s-o lucreze şi să primească rodul de la ei[48]. L-a trimis pe slujitorul lui ca arendaşii să-i dea rodul viei. [Arendaşii] l-au prins pe slujitor şi l-au bătut [încât] aproape că l-au omorât. Slujitorul s-a dus la stăpânul lui şi i-a spus [cele întâmplate]. Stăpânul [şi-]a spus: „Poate nu-i cunoştea[49] şi a trimis alt slujitor. Arendaşii l-au bătut [şi] pe celălalt. Atunci stăpânul l-a trimis

ⲙⲡⲉϥϣⲏⲣⲉ ⲡⲉϫⲁϥ ϫⲉ ⲙⲉϣⲁⲕ ⲥⲉⲛⲁϣⲓⲡⲉ ϩⲏⲧϥ ⲙⲡⲁϣⲏⲣⲉ ⲁⲛⲟⲩⲟⲉⲓⲉ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲉⲡⲉⲓ ⲥⲉⲥⲟⲟⲩⲛ ϫⲉ ⲛⲧⲟϥ ⲡⲉ ⲡⲉⲕⲗⲏⲣⲟⲛⲟⲙⲟⲥ ⲙⲡⲙⲁ ⲛⲉⲗⲟⲟⲗⲉ ⲁⲩⲥⲟⲡϥ ⲁⲩⲙⲟⲟⲩⲧϥ ⲡⲉⲧⲉⲩⲙⲙⲁⲁϫⲉ ⲙⲙⲟϥ ⲙⲁⲣⲉϥⲥⲱⲧⲙ

66. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲙⲁⲧⲥⲉⲃⲟⲉⲓ ⲉⲡⲱⲛⲉ ⲡⲁⲉⲓ ⲛⲧⲁⲩⲥⲧⲟϥ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲥⲓⲛⲉⲧⲕⲱⲧ ⲛⲧⲟϥ ⲡⲉ ⲡⲱⲱⲛⲉ ⲛⲕⲱϩ

67. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲥⲟⲟⲩⲛ ⲙⲡⲧⲏⲣϥ ⲉϥⲣⲥⲣⲱϩ ⲟⲩⲁⲁϥ ⲣⲥⲣⲱϩ ⲙⲡⲙⲁ ⲧⲏⲣϥ

68. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲛⲧⲱⲧⲛ ϩⲙⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲩϣⲁⲛⲙⲉⲥⲧⲉⲧⲏⲩⲧⲛ ⲛⲥⲉⲣϫⲓⲱⲕⲉ ⲙⲙⲱⲧⲛ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲛⲁϩⲉ ⲁⲛ ⲉⲧⲟⲡⲟⲥ ϩⲙⲡⲙⲁ ⲉⲛⲧⲁⲩϫⲓⲱⲕⲉ ⲙⲙⲱⲧⲛ ϩⲣⲁⲓ ⲛϩⲏⲧϥ

69. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϩⲙⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ⲡⲉ ⲛⲁⲉⲓ ⲛⲧⲁⲩϫⲓⲱⲕⲉ ⲙⲙⲟⲟⲩ ϩⲣⲁⲓ ϩⲙⲡⲟⲩϩⲏⲧ ⲛⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲛⲉⲛⲧⲁϩⲥⲟⲩⲱⲛⲡⲉⲓⲱⲧ ϩⲛⲟⲩⲙⲉ ϩⲙⲙⲁⲕⲁⲣⲓⲟⲥ ⲛⲉⲧϩⲕⲁⲉⲓⲧ ⲱⲙⲁ ⲉⲩⲛⲁⲧⲥⲓⲟ ⲛⲑⲟϩ ⲙⲡⲉⲧⲟⲩⲱϣ

pe fiul său, spunându-şi: „Poate le va fi ruşine în faţa lui, a fiului meu. Arendaşii aceia, deoarece ştiau că el este moştenitorul viei, l-au prins şi l-au ucis. Cine are urechi, să audă ! (Mat. 21,33-46. Marc. 12,1-12. Luca. 20,9-19.)

66. Iisus a spus: Arătaţi-mi piatra aceea pe care au aruncat-o zidarii. Ea este piatra din capul unghiului[50]. (Ps. 118,22. Mat. 21,42. Marc. 12,10. Luc. 20,17. Fapt. 4,11. 1 Pet. 2,4. 1 Pet. 2,7)

67. Iisus a spus: Celui care cunoaşte totul [dar] are lipsă de [cunoaşterea de] el însuşi, îi lipseşte totul[51]. (Tom. Atl. 138,16-18)

68. Iisus a spus: Ferice de voi când veţi fi urâţi şi prigoniţi şi [ei] nu vor găsi loc [acolo] unde aţi fost prigoniţi[52]. (Mat. 5,10-12. Luc. 6,22-23. 1 Pet. 4,12-19. Clem. Alex. *Stromata* 4.6.41.2)

69. Iisus a spus: Fericiţi cei care au fost prigoniţi în inimile lor, [căci] aceştia l-au cunoscut pe Tatăl cu adevărat. Fericiţi cei flămânzi, căci pântecele celui dorit va fi îndestulat. (Mat. 5,6. Mat. 5,10-12. Luc. 6,21. Luc. 6,22-23)

70. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁϫⲡⲉⲡⲏ ϩⲛ̄ⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲡⲁⲓ̈ ⲉⲧⲉⲩⲛ̄ⲧⲏⲧⲛ̄ⲧⲛ̄ⲧⲉ ⲧⲛⲁⲧⲟⲩϫⲉⲧⲏⲩⲧⲛ̄ⲛ̄ ⲉϣⲱⲡⲉ ⲙ̄ⲡⲧⲏⲧⲛ̄ⲡⲏ ϩⲛ̄<ⲧⲏⲩⲧ>ⲛ̄ ⲡⲁⲉⲓ ⲉⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲧⲏⲧⲛ̄ⲧⲉ ϩⲛ̄ⲧⲏⲛⲉ ⲧ<ⲛⲁⲙ>ⲟⲩⲧⲧⲏⲛⲉ

71. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲧⲛⲁϣⲟⲣ<ϣⲣ̄ ⲙ̄ⲡⲉⲉⲓⲏ>ⲉⲓ ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲡⲗⲁⲁⲩ ⲛⲁϣⲕⲟⲧⲉ̄ <ⲁⲛ ⲛ̄ⲕⲉⲥⲟⲡ>

72. <ⲡⲉ>ϫⲉⲟⲩⲣ<ⲱⲙ>ⲉ ⲡⲁⲩ ϫⲉ ϫⲟⲟⲥ ⲛ̄ⲛⲁⲥⲛⲏⲩ ϣⲓⲛⲁ ⲉⲩⲛ<ⲁⲡ>ⲱϣⲉ ⲛ̄ⲛϩⲛⲁⲁⲩ ⲙ̄ⲡⲁⲉⲓⲱⲧ ⲛⲙ̄ⲙⲁⲉⲓ ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲱ ⲡⲣⲱⲙⲉ ⲛⲓⲙ ⲡⲉ ⲛ̄ⲧⲁϩⲁⲁⲧ ⲛ̄ⲣⲉⲩⲡⲱϣⲉ ⲁⲩⲕⲟⲧⲉ̄ ⲁⲡⲉⲩⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲙⲏ ⲉⲉⲓϣⲟⲟⲡ ⲛ̄ⲣⲉⲩⲡⲱϣⲉ

73. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲱϩⲥ ⲙⲉⲛ ⲛⲁϣⲱⲩ ⲛ̄ⲉⲣⲅⲁⲧⲏⲥ ϩⲉ ⲥⲟⲃⲕ ⲥⲟⲡⲥ̄ ϩⲉ ⲙ̄ⲡϫⲟⲉⲓⲥ ϣⲓⲛⲁ ⲉⲩⲛⲁⲡⲉϫⲉⲣⲅⲁⲧⲏⲥ ⲉⲃⲟⲗ ⲉⲡⲱϩⲥ̄

74. ⲡⲉϫⲁⲩ ϫⲉ ⲡϫⲟⲉⲓⲥ ⲟⲩⲛ̄ϩⲁϩ ⲙ̄ⲡⲕⲱⲧⲉ ⲛ̄ⲧϫⲱⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲗⲁⲁⲩ ϩⲉ ϩⲛ̄ⲧⲱⲙⲛⲉ

70. Iisus a spus: Când veţi naşte ceea ce este în voi, ceea ce aveţi vă va salva, [iar] dacă nu aveţi aceasta în voi, ceea ce nu aveţi în voi vă va omorî. (Tom. 41. Mat. 13,10-13. Mat. 25,14-30. Marc. 4,24-25. Luc. 19,11-27)

71. Iisus a spus: Voi dărâma [această] casă şi nimeni nu o va putea clădi [din nou][53]. (Mat. 26,59-68. Mat. 27,39-40. Marc. 14,55-65. Marc. 15,29-30. Fapt. 6,12-14)

72. Un om i-a spus [lui Iisus]: Spune-le fraţilor mei să împartă bunurile tatălui meu cu mine. [Iisus] i-a spus: O, omule, cine m-a făcut pe mine împărţitor? S-a întors spre ucenicii lui şi le-a zis: Oare sunt eu un împărţitor? (Luc. 12,13-21)

73. Iisus a spus: Secerişul este bogat, iar lucrătorii sunt puţini. Rugaţi-l pe stăpân[54] să trimită lucrători la seceriş. (Mat. 9,35-38. Luc. 10,1-16. Ioan 4,31-38)

74. A spus: Doamne! Mulţi sunt în jurul jgheabului, dar nimeni nu este în fântână[55]. (Origen, *Contra Celsum* 8,15)

75. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲟⲩⲛ̄ⲥⲁϩ ⲁϩⲉⲣⲁⲧⲟⲩ ϩⲓⲣⲙ̄ⲡⲣⲟ ⲁⲗⲗⲁ ⲙ̄ⲙⲟⲛⲁϫⲟⲥ ⲛⲉⲧⲛⲁⲃⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲡⲙⲁ ⲛ̄ⲩⲉⲗⲉⲉⲧ

76. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲧⲙ̄ⲛⲧⲉⲣⲟ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲁⲩⲣⲱⲙⲉ ⲛ̄ⲉⲩⲱⲱⲧ ⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲛⲟⲩⲫⲟⲣⲧⲓⲟⲛ ⲉⲁϥϩⲉ ⲁⲩⲙⲁⲣⲅⲁⲣⲓⲧⲏⲥ ⲡⲉⲩⲱⲧ ⲉⲧⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲟⲩⲥⲁⲃⲉ ⲡⲉ ⲁϥ†ⲡⲉⲫⲟⲣⲧⲓⲟⲛ ⲉⲃⲟⲗ ⲁϥⲧⲟⲟⲩ ⲛⲁϥ ⲙ̄ⲡⲓⲙⲁⲣⲅⲁⲣⲓⲧⲏⲥ ⲟⲩⲱⲧ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ ϩⲱⲧⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲱⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲁⲡⲉϥⲉϩⲟ ⲉⲙⲁϥⲱϫⲛ̄ ⲉϥⲙⲏⲛ ⲉⲃⲟⲗ ⲡⲙⲁ ⲉⲙⲁⲣⲉϫⲟⲟⲗⲉⲥ ⲧϩⲛⲟ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲙⲁⲩ ⲉⲟⲩⲱⲙ ⲟⲩⲗⲉ ⲙⲁⲣⲉϥϥⲛ̄ⲧ ⲧⲁⲕⲟ

77. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉ ⲡⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲡⲁⲉⲓ ⲉⲧϩⲓϫⲱⲟⲩ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉ ⲡⲧⲏⲣϥ ⲛ̄ⲧⲁⲡⲧⲏⲣϥ ⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̄ϩⲏⲧ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲁⲡⲧⲏⲣϥ ⲡⲱϩ ϣⲁⲣⲟⲉⲓ ⲡⲱϩ ⲛ̄ⲛⲟⲩϣⲉ ⲁⲛⲟⲕ †ⲙ̄ⲙⲁⲩ ϥⲓ ⲙ̄ⲡⲱⲛⲉ ⲉϩⲣⲁⲓ ⲁⲩⲱ ⲧⲉⲧⲛⲁϩⲉ ⲉⲣⲟⲉⲓ ⲙ̄ⲙⲁⲩ

78. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲉⲧⲃⲉⲟⲩ ⲁⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ⲉⲧⲥⲱϣⲉ ⲉⲛⲁⲩ ⲉⲩⲕⲁϣ ⲉϥⲕⲓⲙ ⲉ<ⲃⲟⲗ> ϩⲓⲧⲙ̄ⲡⲧⲏⲩ ⲁⲩⲱ ⲉⲛⲁⲩ ⲉⲩⲣ<ⲱⲙⲉ ⲉⲩ>ⲛ̄ϣⲧⲏⲛ ⲉⲩϭⲏⲛ ϩⲓⲱⲱϐ <ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄>ⲣⲣⲱⲟⲩ ⲙ̄ⲛ̄ⲛⲉⲧⲙ̄ⲙⲉⲣⲓⲥⲧⲁⲛⲟⲥ ⲛⲁⲉⲓ ⲉⲛ<ϣⲧⲏ>ⲛ ⲉ<ⲧ>ϭⲏⲛ ϩⲓⲱⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲛⲁϣⲥⲥⲟⲩⲛⲧⲙⲉ ⲁⲛ

75. Iisus a spus: Mulţi stau la uşă, dar cei singuri vor intra în camera nunţii[56]. (Tom. 23. Tom. 49. Tom. 106. Mat. 22,14)

76. Iisus a spus: Împărăţia Tatălui se aseamănă cu un negustor care avea marfă şi a găsit un mărgăritar. Negustorul era înţelept: a vândut marfa [şi] a cumpărat doar mărgăritarul. Căutaţi şi voi comoara sa care nu piere şi dăinuie, [acolo] unde molia nu se apropie şi nici viermele nu o strică. (Mat. 6,19-21. Mat. 13,45-46. Luc. 12,33-34)

77. Iisus a spus: Eu sunt lumina aceea care este asupra tuturor. Eu sunt totul şi totul vine de la mine şi totul ajunge la mine. Despicaţi un lemn şi eu sunt acolo, ridicaţi o piatră şi mă veţi găsi acolo[57]. (TGTom. 30+77. Mat. 18,20. Ioan 8,12-20)

78. Iisus a spus: De ce aţi ieşit la câmp? Ca să vedeţi o trestie clătinată de vânt? Şi ca să vedeţi un om cu haine moi pe el [precum cele ale] regilor voştri şi ale celor puternici ai voştri? Aceştia au haine moi peste ei şi nu pot cunoaşte adevărul. (Mat. 11,7-15. Luc. 7,24-30)

79. ⲡⲉϫⲉⲟⲩⲥϩⲓⲙⲉ ⲛⲁϥ ϩⲙ̄ⲡⲙⲛⲧϣⲉ ϫⲉ ⲛⲉⲉⲓⲁⲧⲥ̄ ⲛ̄ⲑϩⲏ ⲛ̄ⲧⲁϩϥⲓ ϩⲁⲣⲟⲕ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲕⲓⲃⲉ ⲉⲛⲧⲁϩⲥⲁⲛⲟⲩϣⲕ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲥ ϫⲉ ⲛⲉⲉⲓⲁⲧⲟⲩ ⲛ̄ⲛⲉⲛⲧⲁϩⲥⲱⲧⲙ̄ ⲁⲡⲗⲟⲩⲟⲥ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲁⲩⲁⲣⲉϩ ⲉⲣⲟϥ ϩⲛ̄ⲟⲩⲙⲉ ⲟⲩⲛ̄ϩⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲅⲁⲣ ⲛⲁⲩⲱⲡⲉ ⲛ̄ⲧⲉⲧⲛ̄ϫⲟⲟⲥ ϫⲉ ⲛⲉⲉⲓⲁⲧⲥ̄ ⲛ̄ⲑⲏ ⲧⲁⲓ ⲉⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲥⲱ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲕⲓⲃⲉ ⲛⲁⲓ ⲉⲙⲡⲟⲩⲧⲉⲣⲱⲧⲉ

80. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲛⲧⲁϩⲥⲟⲩⲱⲛⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲁϥϩⲉ ⲉⲡⲥⲱⲙⲁ ⲡⲉⲛⲧⲁϩϩⲉ ϩⲉ ⲉⲡⲥⲱⲙⲁ ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲙ̄ⲡϣⲁ ⲙ̄ⲙⲟϥ ⲁⲛ

81. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲛⲧⲁϩⲣ̄ⲣⲙ̄ⲙⲁⲟ ⲙⲁⲣⲉϥⲣⲣⲟ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ⲛ̄ⲟⲩϩⲩⲛⲁⲙⲓⲥ ⲙⲁⲣⲉϥⲁⲣⲛⲁ

82. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲧϩⲏⲛ ⲉⲣⲟⲉⲓ ⲉϥϩⲏⲛ ⲉⲧⲥⲁⲧⲉ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲟⲩⲏⲩ ⲙ̄ⲙⲟⲉⲓ ϥⲟⲩⲏⲩ ⲛ̄ⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ

83. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲛϩⲓⲕⲱⲛ ⲥⲉⲟⲩⲟⲛϩ ⲉⲃⲟϩ ⲙ̄ⲡⲣⲱⲙⲉ ⲁⲩⲱ ⲡⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲉⲧⲛ̄ϩⲏⲧⲟⲩ ϥϩⲏⲛ ϩⲛ̄ⲑⲓⲕⲱⲛ ⲙ̄ⲡⲟⲩⲟⲉⲓⲛ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ϥⲛⲁϭⲱϫⲡ ⲉⲃⲟϩ ⲁⲩⲱ ⲧⲉϥϩⲓⲕⲱⲛ ϩⲛⲏ ⲉⲃⲟϩ ϩⲓⲧⲛ̄ⲧⲉϥⲟⲩⲟⲉⲓⲛ

79. O femeie din mulţime i-a spus: Fericit e pântecele care te-a purtat şi [fericiţi] sânii care te-au hrănit! [Iisus] i-a spus: Fericiţi cei care au ascultat cuvântul Tatălui [şi] l-au păzit cu adevărat, căci vor veni zile când veţi spune: „Fericit pântecele acela care nu a zămislit şi [fericiţi] sânii aceia care nu au alăptat"[58]. (Luc. 11,27-28. Luc. 23,29. Ev. Egiptenilor)

80. Iisus a spus: Cel care a cunoscut lumea a găsit un trup, iar lumea nu este vrednică de cel care a găsit un trup[59]. (Tom. 56. Tom. 111)

81. Iisus a spus: Cine a ajuns bogat, să ajungă rege, şi cine are putere, să renunţe [la ea]. (Tom. 110. Mat. 19,23. Marc. 10,23. Luc. 18,24. Dial. Mânt. 20)

82. Iisus a spus: Cel care este aproape de mine este aproape de foc şi cel care este departe de mine este departe de Împărăţie. (Marc. 12,34)

83. Iisus a spus[60]: Chipurile sunt arătate omului şi lumina dinăuntrul lor se ascunde în chipul luminii Tatălui. El se va descoperi, iar chipul Lui [va fi] ascuns de lumina Lui. (1 Tim. 6,15-16. 2 Cor. 3,18. 2 Cor. 4,4-6)

84. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲛⲁⲩ ⲉⲡⲉⲧⲛ̄ⲉⲓⲙⲉ ⲱⲁⲣⲉⲧⲛ̄ⲣⲁⲱⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲁⲉ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁⲛⲛⲁⲩ ⲁⲛⲉⲧⲛ̄ϩⲓⲕⲱⲛ ⲛ̄ⲧⲁϩⲱⲱⲡⲉ ϩⲓⲧⲉⲧⲛⲉϩ ⲟⲩⲧⲉ ⲙⲁⲩⲙⲟⲩ ⲟⲩⲧⲉ ⲙⲁⲩⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲧⲉⲧⲛⲁϥⲓ ϩⲁⲟⲩⲏⲣ

85. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲁⲗⲁⲙ ⲱⲡⲉ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲛⲟⲩⲛⲟϭ ⲛ̄ⲁⲩⲛⲁⲙⲓⲥ ⲙ̄ⲛⲟⲩⲛⲟϭ ⲙⲙⲛ̄ⲧⲣⲙ̄ⲙⲁⲟ ⲁⲩⲱ ⲙ̄ⲡⲉϥⲱⲡⲉ ⲉ<ϥⲙ̄ⲡ>ⲱⲁ ⲙ̄ⲙⲱⲧⲛ̄ ⲛⲉⲩⲁϩⲓⲟⲥ ⲅⲁⲣ ⲡⲉ <ⲛⲉϥⲛⲁϫⲓ†ⲡⲉ> ⲁⲛ ⲙ̄ⲡⲙⲟⲩ

86. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ <ⲛ̄ⲃⲁⲱⲟⲣ ⲟⲩⲛ̄ⲧ>ⲁⲩⲛⲟ-ⲩⲃ<ⲏⲃ> ⲁⲩⲱ ⲛ̄ϩⲁⲗⲁⲧⲉ ⲟⲩⲛ̄ⲧⲁⲩ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲙ<̄ⲡⲟ>ⲩⲙⲁϩ ⲡⲱⲏⲣⲉ ⲁⲉ ⲙ̄ⲡⲣⲱⲙⲉ ⲙ̄ⲛ̄ⲧⲁϥ ⲛ̄ⲛ̄ⲟⲩⲙⲁ ⲉⲣⲓⲕⲉ ⲛ̄ⲧⲉϥⲁⲡⲉ ⲛ̄ⲥϥ̄ⲧⲟⲛ ⲙ̄ⲙⲟϥ

87. ⲡⲉϫⲁϥ ⲛ̄ϭ ⲓⲥ̄ ϫⲉ ⲟⲩⲧⲁⲗⲁⲓⲡⲱⲣⲟⲛ ⲡⲉ ⲡⲥⲱⲙⲁ ⲉⲧⲁⲱⲉ ⲛ̄ⲟⲩⲥⲱⲙⲁ ⲁⲩⲱ ⲟⲩⲧ<ⲁ>ⲗⲁⲓⲡⲱⲣⲟⲥ ⲧⲉⲧⲯⲩⲭⲏ ⲉⲧⲁⲱⲉ ⲛ̄ⲛⲁⲉⲓ ⲙ̄ⲡⲥⲛⲁⲩ

88. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲛ̄ⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ ⲛⲏⲩ ⲱⲁⲣⲱⲧⲛ̄ ⲙⲛ̄ⲛ̄ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲁⲩⲱ ⲥⲉⲛⲁ† ⲛⲏⲧⲛ̄ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲉⲩⲛ̄ⲧⲏⲧⲛ̄ⲥⲉ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲱⲧⲛ̄ ϩⲱⲧ-ⲧⲏⲩⲧⲛ̄ ⲛⲉⲧⲛ̄ⲧⲟⲧⲧⲏⲛⲉ ⲧⲁⲁⲩ ⲛⲁⲩ

84. Iisus a spus: Acum[61], când vedeţi asemănarea voastră vă bucuraţi, iar când veţi vedea chipurile voastre, cele care au luat fiinţă la începutul vostru[62], care nici nu mor, nici nu se arată[63], cum veţi putea îndura? (Fac. 1,26-28)

85. Iisus a spus: Printr-o mare putere şi [printr-o] mare bogăţie Adam a luat fiinţă şi nu a fost vrednic de voi, căci dacă ei[64] ar fi fost vrednici nu [ar fi gustat] moartea. (Fac. 3,17-19)

86. Iisus a spus: [Vulpile au vizuinile] lor şi păsările au cuiburile lor; fiul omului [însă] nu are un loc unde să-şi rezeme capul şi să se odihnească[65]. (Mat. 8,20. Luc. 9,58)

87. Iisus a spus: Nenorocit [e] trupul care depinde de un [alt] trup şi nenorocit [e] sufletul care depinde de cele două [trupuri][66]. (Tom. 29. Tom. 112)

88. Iisus a spus: Vor veni la voi îngeri şi profeţi şi vă vor da ceea ce este al vostru şi voi, de asemenea, daţi-le ceea ce aveţi în mâinile voastre şi

ⲛⲧⲉⲧⲛⲭⲟⲟⲥ ⲛⲏⲧⲛ ⲭⲉ ⲁⲩ ⲛⲥⲟⲟⲩ
ⲡⲉⲧⲟⲩⲛⲛⲏⲩ ⲛⲥⲉⲭⲓⲡⲉⲧⲉⲡⲱⲟⲩ

89. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲭⲉ ⲉⲧⲃⲉⲟⲩ ⲧⲉⲧⲛⲉⲓⲱⲉ
ⲙⲡⲥⲁⲛⲃⲟⲗ ⲙⲡⲡⲟⲧⲏⲣⲓⲟⲛ ⲧⲉⲧⲛⲣⲛⲟⲉⲓ
ⲁⲛ ⲭⲉ ⲡⲉⲛⲧⲁⲥⲧⲁⲙⲓⲟ ⲙⲡⲥⲁⲛⲥⲟⲩⲛ
ⲛⲧⲟⲕ ⲟⲛ ⲡⲉⲛⲧⲁⲕⲧⲁⲙⲓⲟ ⲙⲡⲥⲁⲛⲃⲟⲗ

90. ⲡⲉⲭⲉⲓⲏⲥ ⲭⲉ ⲁⲙⲙⲉⲓⲧⲛ ⲱⲁⲣⲟⲉⲓ ⲭⲉ
ⲟⲩⲭⲣⲏⲥⲧⲟⲥ ⲡⲉ ⲡⲁⲛⲁⲥⲃ ⲁⲩⲱ
ⲧⲁⲙⲛⲧⲭⲟⲉⲓⲥ ⲟⲩⲣⲙⲣⲁⲱ ⲧⲉ ⲁⲩⲱ
ⲧⲉⲧⲛⲁⲥⲉ ⲁⲩⲁⲛⲁⲩⲡⲁⲥⲓⲥ ⲛⲏⲧⲛ

91. ⲡⲉⲭⲁⲩ ⲛⲁⲕ ⲭⲉ ⲭⲟⲟⲥ ⲉⲣⲟⲛ ⲭⲉ ⲛⲧⲕ
ⲛⲓⲙ ⲱⲓⲛⲁ ⲉⲛⲁⲣⲡⲓⲥⲧⲉⲩⲉ ⲉⲣⲟⲕ ⲡⲉⲭⲁⲕ
ⲛⲁⲩ ⲭⲉ ⲧⲉⲧⲛⲣⲡⲓⲣⲁⲍⲉ ⲙⲡⲥⲟ ⲛⲧⲡⲉ
ⲙⲡⲛⲕⲁⲍ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲛⲡⲉⲧⲛⲙⲧⲟ ⲉⲃⲟⲗ
ⲙⲡⲉⲧⲛⲥⲟⲩⲱⲛⲕ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲉⲓⲕⲁⲓⲣⲟⲥ ⲧⲉⲧⲛⲥⲟ-
ⲟⲩⲛ ⲁⲛ ⲛⲣⲡⲓⲣⲁⲍⲉ ⲙⲙⲟⲕ

92. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ ⲭⲉ ⲱⲓⲛⲉ ⲁⲩⲱ ⲧⲉⲧⲛⲁⲥⲓⲛⲉ
ⲁⲗⲗⲁ ⲛⲉⲧⲁⲧⲉⲧⲛⲭⲛⲟⲩⲉⲓ ⲉⲣⲟⲟⲩ ⲛⲛⲓⲥⲟⲟⲩ
ⲉⲙⲡⲓⲭⲟⲟⲩ ⲛⲏⲧⲛ ⲙⲫⲟⲟⲩ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ
ⲧⲉⲛⲟⲩ ⲉⲥⲛⲁⲓ ⲉⲭⲟⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲧⲉⲧⲛⲱⲓⲛⲉ
ⲁⲛ ⲛⲥⲱⲟⲩ

spuneţi către voi înşivă: „Când [va veni] ziua în care vor veni şi vor lua ceea ce este al lor?".

89. Iisus a spus: De ce spălaţi partea din afară a paharului? Nu înţelegeţi că Cel care a creat partea dinăuntru [este] tot acela care a creat partea din afară? (Mat. 23,25-26. Luc. 11,39-41)

90. Iisus a spus: Veniţi la mine, căci bun[67] este jugul meu şi blândă este stăpânirea mea şi [în ea] veţi găsi odihnă pentru voi. (Mat. 11,29-30)

91. I-au spus: Spune-ne cine eşti, ca să credem în tine. Le-a spus: Voi cercetaţi faţa cerului şi a pământului, iar pe acela care este înaintea voastră nu cunoaşteţi şi nu ştiţi să cercetaţi această clipă. (Mat. 16,3. Luc. 12,56)

92. Iisus a spus: Căutaţi şi veţi găsi. Însă ceea ce m-aţi întrebat în zilele [acelea] [şi] nu v-am spus atunci, acum sunt doritor să le spun şi voi nu le căutaţi. (Tom. 2. Tom. 94. TGTom. 2. Mat. 7,7-8. Luc. 11,9-10. Ioan 16,4,20-28)

93. ⲙ̄ⲡ̄ⲣ̄†ⲡⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲛ̄ⲛⲟⲩⲍⲟⲟⲣ ϫⲉⲕⲁⲥ ⲛⲟⲩ-
ⲛⲟϫⲟⲩ ⲉⲧⲕⲟⲡⲣⲓⲁ ⲙ̄ⲡ̄ⲣ̄ⲛⲟⲩϫⲉ ⲛ̄ⲙ̄ⲙⲁ-
ⲣⲅⲁⲧⲓⲧⲏ<ⲥ ⲛ̄ >ⲛⲉⲱⲁⲩ ⲱⲓⲛⲁ ϫⲉ
ⲛⲟⲩⲁⲁⲕ ...ⲗⲁ.....

94. <ⲡⲉϫⲉ>ⲓ̄ⲥ̄ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲱⲓⲛⲉ ⲭⲛⲁⲃⲓⲛⲉ
<ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲧⲁⲍⲙ ⲉ>ⲍⲟⲩⲛ ⲥⲉⲛⲁⲟⲩⲱⲛ
ⲛⲁⲕ

95. < ⲡⲉϫⲉⲓ̄ⲥ̄ ϫⲉ> ⲉⲱⲟⲡⲉ ⲟⲩⲛ̄ⲧⲏⲧⲛ̄ⲍⲟⲙⲧ
ⲙ̄ⲡ̄ⲣ̄† ⲉⲧⲙⲏⲥⲉ ⲁⲗⲗⲁ † <ⲙ̄ⲙⲟⲕ
ⲙ̄>ⲡⲉ<ⲧⲉ>ⲧⲛⲁϫⲓⲧⲟⲩ ⲁⲛ ⲛ̄ⲧⲟⲟⲧⲕ

96. <ⲡⲉϫⲉ>ⲓ̄ⲥ̄ ϫⲉ ⲧⲙ̄ⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ
ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱ<ⲛ ⲉⲩ>ⲥⲍⲓⲙⲉ ⲁⲥⲭⲓ ⲛ̄ⲟⲩⲕⲟⲩⲉⲓ
ⲛ̄ⲥⲁⲉⲓⲣ <ⲁⲥⲍⲟ>ⲡⲕ ⲍⲛ̄ⲟⲩⲱⲱⲧⲉ ⲁⲥⲁⲁⲕ
ⲛ̄ⲍⲛ̄ⲛⲟ<ϭ ⲛ̄>ⲛⲟⲉⲓⲕ ⲡⲉⲧⲉⲩⲙⲙⲁⲁϫⲉ
ⲙ̄ⲙⲟⲕ ⲙⲁ<ⲣⲉⲕ>ⲥⲱⲧⲙ̄

97. ⲡⲉϫⲉⲓ̄ⲥ̄ ϫⲉ ⲧⲙ̄ⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲙⲡⲉ<ⲓⲱⲧ ⲉⲥ>-
ⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲁⲩⲥⲍⲓⲙⲉ ⲉⲥⲭⲓ ⲍⲁⲟⲩϭⲗ̄<ⲙⲉⲉⲓ>
ⲉⲕⲙⲉⲍ ⲛ̄ⲛⲟⲉⲓⲧ ⲉⲥⲙⲟⲟⲩⲉ ⲍ<ⲓⲟⲩ>ⲍⲓⲏ
ⲉⲥⲟⲩⲏⲟⲩ ⲁⲡⲙⲁⲁϫⲉ ⲙ̄ⲡϭⲗ̄ⲙ<ⲉ>ⲉⲓ
ⲟⲩⲱϭⲡ ⲁⲡⲛⲟⲉⲓⲧ ⲱⲟⲩⲟ ⲛ̄ⲥⲱ<ⲥ ⲍⲓ>ⲧⲉⲍⲓⲏ
ⲛⲉⲥⲥⲟⲟⲩⲛ ⲁⲛ ⲡⲉ ⲛⲉⲙ̄ⲡⲉⲥⲉⲓⲙⲉ ⲉⲍⲓⲥⲉ
ⲛ̄ⲧⲁⲣⲉⲥⲡⲱⲍ ⲉⲍⲟⲩⲛ ⲉⲡⲉⲥⲏⲓ ⲁⲥⲕⲁ-
ⲡϭⲗ̄ⲙⲉⲉⲓ ⲁⲡⲉⲥⲏⲧ ⲁⲥⲍⲉ ⲉⲣⲟⲕ ⲉⲕⲱⲟⲩⲉⲓⲧ

93. Nu dați cele sfinte[68] câinilor că le vor arunca în bălegar. Nu aruncați mărgăritare porcilor că vor face din ele ...[69]. (Mat. 7,6. Did. 9,5)

94. Iisus [a spus]: Cine caută va găsi și celui care bate[70] [la ușă] i se va deschide. (Tom. 2. Tom. 92. TGTom. 2. Mat. 7,7-8. Luc. 11,9-10. Ioan 16,20-28. Dial. Mânt. 9-12)

95. [Iisus a spus]: Dacă aveți bani nu-i dați cu camătă, ci dați-i aceluia din mâna căruia nu-i veți lua [înapoi]. (Luc. 6,34. Mat. 5,42)

96. Iisus [a spus]: Împărăția Tatălui se aseamănă cu o femeie [care] a luat puțină drojdie [și a ascuns-o] în aluat și a făcut pâini mari. Cine are urechi, să audă ! (Luc. 13,21-22)

97. Iisus a spus : Împărăția Tatălui se aseamănă cu o femeie [care] purta un ulcior plin cu făină [și] umbla pe un drum îndepărtat. S-a spart toarta ulciorului și făina s-a vărsat pe drum în urma ei. Ea nu știa că se întâmplase așa ceva și nu și-a dat seama de [acest] necaz. Când a deschis [ușa și a intrat] în casa ei, a pus ulciorul jos și l-a găsit gol.

98. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ⲧⲙ̄ⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲉⲩⲣⲱⲙⲉ ⲉϥⲟⲩⲱϣ ⲉⲙⲟⲩⲧⲟⲩⲣⲱⲙⲉ ⲙ̄ⲙⲉⲩⲓⲥⲧⲁⲛⲟⲥ ⲁϥϣⲱⲗⲙ ⲛ̄ⲧⲥⲏϥⲉ ϩⲙ̄ⲡⲉ-ϥⲏⲓ ⲁϥϫⲟⲧⲥ̄ ⲛ̄ⲧϫⲟ ϫⲉⲕⲁⲁⲥ ⲉϥⲛⲁⲉⲓⲙⲉ ϫⲉ ⲧⲉϥϭⲓϫ ⲛⲁⲧⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲧⲟⲧⲉ ⲉϥϩⲱⲧⲃ̄ ⲙ̄ⲡⲙⲉⲩⲓⲥⲧⲁⲛⲟⲥ

99. ⲡⲉϫⲉⲙ̄ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲛⲁϥ ϫⲉ ⲛⲉⲕⲥⲛⲏⲩ ⲙ̄ⲛ̄ⲧⲉⲕⲙⲁⲁⲩ ⲥⲉⲁϩⲉⲣⲁⲧⲟⲩ ϩⲙ̄ⲡⲥⲁⲛϧⲟϩ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲛⲉⲧⲛ̄ⲛⲉⲉⲓⲙⲁ ⲉⲧϯⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲟⲩⲱϣ ⲙ̄ⲡⲁⲉⲓⲱⲧ ⲛⲁⲉⲓ ⲛⲉ ⲛⲁⲥⲛⲏⲩ ⲙ̄ⲛ̄ⲧⲁⲙⲁⲁⲩ ⲛ̄ⲧⲟⲟⲩ ⲡⲉ ⲉⲧⲛⲁϧⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲧⲙ̄ⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲙ̄ⲡⲁⲉⲓⲱⲧ

100. ⲁⲩⲧⲥⲉϧⲉⲓⲥ̄ ⲁⲩⲛⲟⲩϧ ⲁⲩⲱ ⲡⲉϫⲁⲩ ⲛⲁϥ ϫⲉ ⲛⲉⲧⲏⲡ ⲁⲕⲁⲓⲥⲁⲣ ⲥⲉϣⲓⲧⲉ ⲙ̄ⲙⲟⲛ ⲛ̄ⲛ̄ϣⲱⲙ ⲡⲉϫⲁϥ ⲛⲁⲩ ϫⲉ ⲧⲛⲁⲕⲁⲓⲥⲁⲣ ⲛ̄ⲕⲁⲓⲥⲁⲣ ⲧⲛⲁⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲉⲡⲱⲉⲓ ⲡⲉ ⲙⲁⲧ-ⲛ̄ⲛⲁⲉⲓϥ

101. ⲡⲉⲧⲁⲙⲉⲥⲧⲉⲡⲉϥⲉ<ⲗⲱⲧ ⲁ>ⲛ ⲙ̄ⲛ̄ⲧⲉϥⲙⲁⲁⲩ ⲛ̄ⲧⲁϩⲉ ϥⲛⲁϣⲣⲙ̄<ⲁⲑⲏⲧⲏ>ⲥ <ⲛⲁ>ⲉⲓ ⲁⲛ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲁⲙⲣⲣⲉ ⲡⲉ<ϥⲉⲓⲱⲧ ⲁⲛ ⲙ̄ⲛ̄ⲧ>ⲉϥⲙⲁⲁⲩ ⲛ̄ⲧⲁϩⲉ ϥⲛⲁϣⲣⲙ̄<ⲁⲑⲏⲧⲏⲥ

98. Iisus a spus: Împărăţia Tatălui se aseamănă cu un om care voia să ucidă un om de vază[71]. Acasă, a scos sabia şi a înfipt-o în perete ca să-şi dea seama dacă mâna lui va avea putere în ea [de a înfige sabia]. Atunci l-a ucis pe [acel] om de vază. (Luc. 14,31)

99. Ucenicii i-au spus: Fraţii tăi şi mama ta stau afară. El le-a spus: Cei care sunt în acest loc şi fac voia Tatălui meu sunt fraţii mei şi mama mea. Ei sunt aceia care vor intra în Împărăţia Tatălui meu. (Tom. 55. Tom. 101. Mat. 12,46-50. Marc. 3,31-35. Luc. 8,19-21. Ev. Ebionită 5)

100. I-au arătat lui Iisus [o monedă de] aur şi i-au spus: Oamenii Cezarului ne cer dări. El le-a spus: Daţi-i Cezarului ceea ce este al Cezarului, daţi-i lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu şi daţi-mi mie ceea ce este al meu[72]. (Mat. 22,15-22. Marc. 12,13-17. Luc. 20,20-26)

101. Cine nu-şi urăşte tatăl şi mama în felul meu nu poate deveni ucenicul meu, şi cine nu-şi iubeşte tatăl şi mama în felul meu nu poate deveni ucenicul meu. Căci mama mea [...][73],

ⲛⲁ>ⲉⲓ ⲁⲛ ⲧⲁⲙⲁⲁⲩ ⲅⲁⲣ ⲛ̄ⲧⲁⲥ...ⲟⲩ
<ⲧⲁⲙⲁⲁⲩ> ⲗⲉ ⲙ̄ⲙⲉ ⲁⲥ† ⲛⲁⲉⲓ
ⲙ̄ⲡⲱⲛⲉ

102. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ <ⲭⲉ ⲟ>ⲩⲟⲉⲓ ⲛⲁⲩ ⲙ̄ⲫⲁⲣⲓⲥⲁⲓⲟⲥ
ⲭⲉ ⲉⲩⲉⲓⲙ<ⲉ ⲛ̄ⲛ̄>ⲟⲩⲟⲩⲉⲟⲣ ⲉⲫⲛ̄ⲕⲟⲧⲕ
ⲉⲓⲭⲛ̄ⲡⲟⲩⲟⲛⲉⲫ ⲛ̄<ⲉⲛ̄>ⲉⲉⲟⲟⲩ ⲭⲉ ⲟⲩⲧⲉ
ⲫⲟⲩⲱⲙ ⲁⲛ ⲟⲩⲧⲉ ⲫ<ⲕⲱ ⲁ>ⲛ
ⲛ̄ⲛⲉⲉⲟⲟⲩ ⲉⲟⲩⲱⲙ

103. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲭⲉ ⲟⲩⲙ<ⲁⲕⲁ>ⲣⲓⲟⲥ ⲡⲉ ⲡⲣⲱⲙⲉ
ⲡⲁⲉⲓ ⲉⲧⲥⲟⲟⲩⲛ ⲭⲉ ⲉ<ⲛ̄ⲁⲱ> ⲙ̄ⲙⲉⲣⲟⲥ
ⲉⲛⲗⲏⲥⲧⲏⲥ ⲛⲏⲩ ⲉⲣⲟⲩ ⲱⲓⲛⲁ <ⲉⲫⲛ>ⲁ-
ⲧⲱⲟⲩⲛ ⲛ̄ⲫⲥⲱⲟⲩⲉ ⲛ̄ⲧⲉⲫⲙ̄ⲡ̄ⲧ<ⲉⲣⲟ>
ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲫⲙⲟⲩⲣ ⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ ⲉⲭⲛ̄ⲧⲉⲫ†ⲡⲉ
<ⲉⲁ>ⲧⲉⲉⲏ ⲉⲙⲡⲁⲧⲟⲩⲉⲓ ⲉⲣⲟⲩⲛ

104. ⲡⲉⲭⲁⲩ ⲛ̄<ⲓⲥ̄> ⲭⲉ ⲁⲙⲟⲩ ⲛ̄ⲧⲛ̄ⲱⲗⲏⲗ
ⲙ̄ⲡⲟⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲛ̄ⲧⲛ̄ⲣⲛⲏⲥⲧⲉⲩⲉ ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄
ⲭⲉ ⲟⲩ ⲅⲁⲣ ⲡⲉ ⲡⲛⲟⲃⲉ ⲛ̄ⲧⲁⲉⲓⲁⲁⲫ
ⲏ ⲛ̄ⲧⲁⲩⲭⲣⲟ ⲉⲣⲟⲉⲓ ⲉⲛ̄ⲟⲩ ⲁⲗⲗⲁ
ⲉⲟⲧⲁⲛ ⲉⲣⲱⲁⲛⲡⲛⲩⲙⲫⲓⲟⲥ ⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ
ⲉⲙ̄ⲡⲛⲩⲙⲫⲱⲛ ⲧⲟⲧⲉ ⲙⲁⲣⲟⲩⲛⲏⲥⲧⲉⲩⲉ
ⲁⲩⲱ ⲙⲁⲣⲟⲩⲱⲗⲏⲗ

iar [mama mea] adevărată mi-a dat viaţa. (Tom. 55. Tom. 99. Tom. 105. Mat. 10,34-39. Mat. 16,24-28. Luc. 9,23-27. Luc. 14,25-33)

102. Iisus a spus: Vai de ei, fariseii, căci se aseamănă cu un câine care doarme în ieslea unor boi, căci nici el nu mănâncă, nici pe boi nu-i lasă să mănânce. (Tom. 39. TGTom. 39. Mat. 23,13. Luc. 11,52)

103. Iisus a spus: Fericit este omul acela care ştie prin ce parte vor intra hoţii, în aşa fel încât să se ridice, să-şi adune împărăţia şi să-şi încingă mijlocul[74] de la început, înainte ca ei să intre. (Tom. 21. Luc. 12,39-40. Mat. 24,37-44. 1 Tes. 5,2. 2 Pet. 3,10, Apoc. 3,3. Apoc. 16,15)

104. I-au spus lui [Iisus]: Vino să ne rugăm astăzi şi să postim. Iisus a spus: Ce păcat am făcut sau în ce am fost biruit? Dar când mirele va ieşi din camera de nuntă, atunci să se roage şi să postească [oamenii]. (Tom. 6. Tom. 14. Tom. 27. TGTom. 27. Mat. 9,14-17. Marc. 2,18-22. Luc. 5,33-39)

105. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲛⲁⲥⲟⲩⲱⲛⲡⲉⲓⲱⲧ ⲙ̄ⲡⲧⲙⲁⲁⲩ ⲥⲉⲛⲁⲙⲟⲩⲧⲉ ⲉⲣⲟϥ ϫⲉ ⲡⲱⲏⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲟⲣⲛⲏ

106. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ϩⲟⲧⲁⲛ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁⲣⲡⲥⲛⲁⲩ ⲟⲩⲁ ⲧⲉⲧⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲛ̄ⲱⲏⲣⲉ ⲙ̄ⲡⲣⲱⲙⲉ ⲁⲩⲱ ⲉⲧⲉⲧⲛ̄ⲱⲁⲛϩⲟⲟⲥ ϫⲉ ⲡⲧⲟⲟⲩ ⲡⲱⲱⲙⲉ ⲉⲃⲟⲗ ϥⲛⲁⲡⲱⲱⲙⲉ

107. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲧⲙ̄ⲛⲧⲉⲣⲟ ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲉⲩⲣⲱⲙⲉ ⲛ̄ⲱⲱⲥ ⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ⲛ̄ⲱⲉ ⲛ̄ⲥⲟⲟⲩ ⲁⲟⲩⲁ ⲛ̄ϩⲏⲧⲟⲩ ⲥⲱⲣⲙ ⲉⲡⲛⲟϭ ⲁϥⲕⲱ ⲙ̄ⲡⲥⲧⲉⲯⲓⲧ ⲁϥⲱⲓⲛⲉ ⲛ̄ⲥⲁⲡⲓⲟⲩⲁ ϣⲁⲛⲧⲉϥϩⲉ ⲉⲣⲟϥ ⲛ̄ⲧⲁⲣⲉϥϩⲓⲥⲉ ⲡⲉϫⲁϥ ⲙ̄ⲡⲉⲥⲟⲟⲩ ϫⲉ ⲧⲟⲩⲟϣⲕ ⲡⲁⲣⲁⲡⲥⲧⲉⲯⲓⲧ

108. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲡⲉⲧⲁⲥⲱ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛ̄ⲧⲁⲧⲁⲡⲣⲟ ϥⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲛ̄ⲧⲁϩⲉ ⲁⲛⲟⲕ ϩⲱ ⲧⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲉⲛⲧⲟϥ ⲡⲉ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲑⲏⲡ ⲛⲁⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲣⲟϥ

109. ⲡⲉϫⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲧⲙ̄ⲛⲧⲉⲣⲟ ⲉⲥⲧⲛ̄ⲧⲱⲛ ⲉⲩⲣⲱⲙⲉ ⲉⲩⲛ̄ⲧⲁϥ ⲙ̄ⲙⲁⲩ ϩⲛ̄ⲧⲉϥⲥⲱϣⲉ

105. Iisus a spus: Pe acela care-şi va cunoaşte tatăl şi mama, [ei] îl vor numi fiu de curvă[75]. (Ioan 8,39-47)

106. Iisus a spus: Când veţi face din doi unu, veţi fi fiii omului şi dacă veţi spune „Munte, mişcă-te!", [muntele] se va mişca. (Tom. 22. Tom. 23. Tom. 48. Tom. 49. Tom. 75. Mat. 17,19-20. Mat. 21,18-22. Marc. 11,20-25. 1 Cor. 13,2. Ev. Egiptenilor)

107. Iisus a spus: Împărăţia se aseamănă cu un păstor care avea o sută de oi. Una din ele, cea mai mare, s-a rătăcit. [Păstorul] le-a lăsat pe cele nouăzeci şi nouă [şi] a căutat-o pe aceea până ce a găsit-o. După ce s-a necăjit, i-a spus oii: „Te iubesc mai mult decât pe cele nouăzeci şi nouă". (Mat. 18,12-14. Luc. 15,3-7)

108. Iisus a spus: Cine bea din gura mea va deveni ca mine[76] [şi] eu, de asemenea, voi deveni ceea ce el este şi cele ascunse i se vor descoperi. (Ioan 4,7-15. Ioan 7,37-39. 1 Cor. 10,4. Apoc. 22,17)

109. Iisus a spus: Împărăţia se aseamănă cu un om care avea în ogorul lui o

ⲛⲛⲟⲩⲉⲣⲟ ⲉⲫⲥ<ⲏⲡ ⲉⲫ>ⲟ ⲛⲁⲧⲥⲟⲟⲩⲛ
ⲉⲣⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲙⲙⲛⲛⲥⲁⲧⲣⲉⲫⲙⲟⲩ ⲁⲫⲕⲁⲁⲫ
ⲙⲡⲉⲫⲱⲛⲣⲉ ⲛⲉⲡⲱⲛⲣⲉ ⲥⲟⲟⲩⲛ ⲁⲛ
ⲁⲫⲫⲓⲧⲥⲱⲱⲉ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲁⲫⲧⲁⲁ<ⲥ ⲉⲃⲟⲗ
ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲛ>ⲧⲁⲥⲧⲟⲟⲩⲥ ⲁⲫⲉⲓ ⲁⲫⲥⲕⲁⲉⲓ
ⲁ<ⲫⲥⲉ> ⲁⲡⲉⲥⲟ ⲁⲫⲁⲣⲭⲉⲓ ⲛ̄ⲧⲥⲟⲙⲧ
ⲉⲧⲙⲛⲥⲉ ⲛ̄<ⲙⲉⲧ>ⲟ̄ⲩⲟⲩⲟⲱⲟⲩ

110. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲭⲉ ⲡⲉⲛⲧⲁⲥⲃⲓⲙⲉ ⲙ̄ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ
ⲛ̄ⲫⲣⲣⲙⲙⲁⲟ ⲙⲁⲣⲉⲫⲁⲣⲛⲁ ⲙ̄ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ

111. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲙ̄ⲡⲛⲩⲉ ⲛⲁⲃⲱⲗ ⲁⲩⲱ ⲡⲕⲁⲥ
ⲙ̄ⲡⲉⲧⲛ̄ⲙ̄ⲧⲟ ⲉⲃⲟⲗ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲟⲛⲥ
ⲉⲃⲟⲗ ⲥ̄ⲛ̄ⲧⲉⲧⲟⲛⲥ ⲫⲛⲁⲛⲁⲩ ⲁⲛ ⲉⲙⲟⲩ
ⲟⲩⲭⲥⲟⲧⲓ ⲉⲓⲥ̄ ⲭⲱ ⲙ̄ⲙⲟⲥ ⲭⲉ ⲡⲉⲧⲁⲥⲉ
ⲉⲣⲟⲩ ⲟⲩⲁⲁⲩ ⲡⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⲙⲡⲩⲁ ⲙ̄ⲙⲟⲩ
ⲁⲛ

112. ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲭⲉ ⲟⲩⲟⲉⲓ ⲛ̄ⲧⲥⲁⲣⲝ ⲧⲁⲉⲓ
ⲉⲧⲟⲩⲉ ⲛ̄ⲧⲯⲩⲭⲏ ⲟⲩⲟⲉⲓ ⲛ̄ⲧⲯⲩⲭⲏ
ⲧⲁⲉⲓ ⲉⲧⲟⲩⲉ ⲛ̄ⲧⲥⲁⲣⲝ

113. ⲡⲉⲭⲁⲩ ⲛⲁⲩ ⲛ̄ⲑⲓⲛⲉⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲭⲉ
ⲧⲙⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲉⲥⲛ̄ⲛⲏⲩ ⲛ̄ⲁⲱ ⲛ̄ⲥⲟⲟⲩ ⲉⲥⲛ̄ⲛⲏⲩ
ⲁⲛ ⲥ̄ⲛⲟⲩⲥⲱⲱⲧ ⲉⲃⲟⲗ ⲉⲩⲛⲁⲭⲟⲟⲥ
ⲁⲛ ⲭⲉ ⲉⲓⲥⲥⲏⲏⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲓⲥⲁ ⲏ ⲉⲓⲥⲥⲏⲏⲧⲉ
ⲧⲏ ⲁⲗⲗⲁ ⲧⲙⲛ̄ⲧⲉⲣⲟ ⲙ̄ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲥⲡⲟⲣⲱ

comoară ascunsă, de care nu știa, și după moartea lui a lăsat ogorul fiului său. Fiul său nu știa [acest lucru], a luat ogorul și l-a vândut. Și acela care l-a cumpărat a venit să-l are, a găsit comoara și a început să dea banii cu camătă oricui voia el. (Mat. 13,44)

110. Iisus a spus: Cine a găsit lumea și a ajuns bogat să renunțe la lume. (Tom. 81. Mat. 19,23. Marc. 10,23. Luc. 18,24)

111. Iisus a spus: Cerurile și pământul se vor desfășura în fața voastră și cel care e viu din cel care e viu[77] nu va vedea moartea. Căci Iisus a zis: Lumea nu este vrednică de acela care se găsește pe sine însuși. (Tom. 11. Isa. 34,4. Luc. 16,17. Luc. 23,32-33. Mat. 5,18. Mat. 24,34-35. Marc. 13,30-31)

112. Iisus a spus: Vai de carnea care depinde de suflet [și] vai de sufletul care depinde de carne. (Tom. 29. Tom. 87)

113. Ucenicii i-au spus [lui Iisus]: În ce zi va veni Împărăția? [Iisus a răspuns]: Ea nu va veni în chip văzut[78]. Nu se va spune: „Iată, în partea [aceasta]" sau „Iată, în [partea] aceea". Însă

ⲉⲃⲟⲗ ϩⲓϫⲙ̄ⲡⲕⲁϩ ⲁⲩⲱ ⲣ̄ⲣⲱⲙⲉ ⲛⲁⲩ ⲁⲛ ⲉⲣⲟⲥ

114. ⲡⲉⲭⲉⲥⲓⲙⲱⲛⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲛⲁⲩ ⲭⲉ ⲙⲁⲣⲉⲙⲁ-ⲣⲓϩⲁⲙ ⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̄ϩⲏⲧⲛ̄ ⲭⲉ ⲛ̄ⲥϩⲓⲟⲙⲉ ⲙ̄ⲡⲣⲙⲁ ⲁⲛ ⲙ̄ⲡⲱⲟⲩϩ ⲡⲉⲭⲉⲓⲥ̄ ⲭⲉ ⲉⲓⲥϩⲏⲏⲧⲉ ⲁⲛⲟⲕ ⲧⲛⲁⲥⲱⲕ ⲙ̄ⲙⲟⲥ ⲭⲉⲕⲁⲁⲥ ⲉⲉⲓⲛⲁⲁⲥ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩⲧ ⲯⲓⲛⲁ ⲥⲛⲁⲯⲱⲡⲉ ϩⲱⲟⲥ ⲛ̄ⲟⲩⲡⲛ̄ⲛ̄ⲁ̄ ⲉⲫⲟⲛϩ ⲉⲫⲉⲓⲛⲉ ⲙ̄ⲙⲁⲱⲧⲛ̄ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩⲧ ⲭⲉ ⲥϩⲓⲙⲉ ⲛⲓⲙ ⲉⲥⲛⲁⲁⲥ ⲛ̄ϩⲟⲟⲩⲧ ⲥⲛⲁⲃⲱⲕ ⲉϩⲟⲩⲛ ⲉⲧⲙ̄ⲡⲧⲉⲣⲟ ⲛⲙ̄ⲡⲛⲩⲉ

Împărăția Tatălui se întinde pe pământ, iar oamenii nu o văd. (Tom. 3. Tom. 51. TGTom. 3. Mat. 24,23-28. Marc. 13,21-23. Luc. 17,20-25)

114. Simon Petru le-a spus : Maria să plece dintre noi, căci femeile nu sunt vrednice de Viață[79]. Iisus a spus : Iată, eu o voi călăuzi [în așa fel] ca s-o fac bărbat, ca să fie și ea un suflet viu asemenea vouă, bărbaților. Căci orice femeie care se face bărbat va intra în Împărăția Cerurilor. (Tom. 22. Gal. 3,28-29)

Note

1. Cuvânt cu cuvânt: „în ochii voştri", cu sensul, probabil, de „ceea ce puteţi vedea" „lumea exterioară".
2. Citatul din Hipolit este aproape de nerecunoscut: „Cel care mă caută mă va găsi într-un copil de şapte ani; căci ascuns acolo, mă voi înfăţişa la vârsta de paisprezece". Referinţa la copilul „de numai şapte zile" este destul de obscură. Pentru Marvin Meyer „ea indică probabil un copil necircumcis (un băiat iudeu era tăiat împrejur în a opta zi de la naştere)". (Meyer, 1992, p. 70). Dar referinţa poate fi pusă în legătură şi cu evangheliile sinoptice: „Cine nu va primi împărăţia lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea" (Marc. 10,15) şi „...ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor" (Mat. 11,25).
3. Prima parte a acestui *logion* (întrebările ucenicilor) pare a se continua firesc cu *logion*-ul 14 (răspunsurile lui Iisus). Vezi nota 11.
4. Încă un *logion* obscur care suferă interpretări de la cele mai simpliste („Ceea ce mâncăm devine parte din noi" – F.F. Bruce, 1974, p. 115) până la cele mai elaborate: „Mâncând leul, care poate însemna lumea cea rea (*cf.* 1 Pet. 5,8), se poate învinge

lumea prin asimilarea ei. Dacă sinele omului este înghiţit de leu, şi leul devine om, gnosticul a fost învins de lume" (Grant şi Freedman, 1960, p. 126). În *Cartea secretă a lui Ioan* şi *Pistis Sophia*, stăpânitorul malefic al acestei lumi are faţă de leu (în *Pistis Sophia*, el a înghiţit puterile de lumină care erau în Sophia). În sfârşit, diavolul este comparat cu un leu în 1 Petru 5,8.

5. Expresia „cine are urechi să audă" o găsim deseori atât în Evanghelia după Toma, cât şi în cele canonice. Ex. Tom. 21. Tom. 24. Tom. 63. Tom. 65. Tom. 96. Luc. 8,8. Luc. 14,35. Mat. 11,15. Mat. 13,9. Mat. 13,43. Marc. 4,9. Marc. 4,23.
6. Hipolit, referindu-se la erezia gnostică a naasenilor, citează din „misterele frigiene" ale acestora următoarea propoziţie: „Mâncaţi [ceea ce e] mort şi îl faceţi viu, [dar] dacă veţi mânca [ce e viu], ce veţi face?". Tocmai ereziei naasenilor Hipolit îi atribuie folosirea Evangheliei după Toma.
7. Cuvânt cu cuvânt: „din mâna noastră".
8. Robert M. Grant şi David Noel Freedman consideră, pe bună dreptate, că această afirmaţie exaltată ar veni din cercurile iudeo-creştine, pentru care Iacob, în calitate de frate al lui Iisus, era urmaşul legitim la conducerea comunităţii creştine (vezi Grant şi Freedman, 1960, p. 131). Formularea referitoare la succesiune este puţin obscură: „Locul [în] care aţi venit, acolo vă veţi duce la Iacob cel Drept...".
9. Episodul în care Iisus îi pune la încercare pe ucenici cu privire la persoana sa apare

şi în evangheliile canonice, doar că, spre deosebire de acestea, în *Evanghelia după Toma* răspunsul corect nu este dat de Petru, ci de Toma, drept pentru care i se acordă privilegiul de a auzi cele trei cuvinte tainice rostite de Iisus.

10. Aşa cum este sugerat în traducerea lui Paterson Brown, aceste trei cuvinte ar putea fi אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה („Sunt cel ce sunt") (Ieş. 3,14). Astfel, teama lui Toma de a le rosti ar avea sens, întrucât o asemenea declaraţie de dumnezeire ar fi considerată de autorităţile iudaice drept blasfemie şi ar atrage după sine execuţia sumară prin lapidare.
11. Cei mai mulţi comentatori văd în acest *logion* o învăţătură împotriva postului, rugăciunii şi milosteniei, care ar fi cât se poate de dăunătoare adevăratului gnostic (Bruce, 1974, p. 119; Grant şi Freedman, 1960, pp. 134-135). Dar o asemenea interpretare pe cât este de la îndemână, pe atât poate fi de superficială. Să observăm că cele trei propoziţii care alcătuiesc acest *logion* au paralele în evangheliile sinoptice, de fiecare dată în contextul criticii pe care Iisus o face formalismului iudaic. Avem aici o sinteză a diatribei din Mat. 6,2-18 îndreptate împotriva postului, rugăciunii şi milosteniei „făţarnicilor". Că un asemenea context critic există şi în *Evanghelia după Toma* stau mărturie mai multe *logia*: 6, posibil 27, 39, 43, 53 (tăierea împrejur), 89. Astfel, răspunsurile lui Iisus din acest *logion* ar putea fi înţelese astfel: „Dacă

veți posti [ca fățarnicii], veți zămisli vouă păcat" ș.a.m.d.

12. În Coran, ființa în fața căreia îngerii trebuiau să se prosterneze este Adam. Este foarte probabil că și aici este vorba de Adam, întrucât, după tradiția iudeo-creștină, 1) numai Adam nu a fost născut de femeie, ci creat de Dumnezeu și 2) el este tatăl omenirii. *Psaltirea Maniheistă* lasă de înțeles că Iisus, cel puțin în forma sa spirituală, ar fi fost născut din pântecele Tatălui. În acest fel, cel născut fără mamă ar fi Iisus, acesta putând fi considerat drept Tatăl nostru, întrucât tot în citatul din *Psaltirea Maniheistă* se stabilește ecuația Tată = Fiu.
13. De această dată ne aflăm în fața unui detaliu frecvent în literatura gnostică. Cei „cinci pomi", din rai sunt menționați în *Psaltirea Maniheistă* 161,17 și în *Pistis Sophia* 1. În Apocalipsa 22,2 se vorbește de un singur pom, „pomul vieții", care ar corespunde în linii mari descrierii din acest *logion* („făcând rod de douăsprezece ori pe an, în fiecare lună dându-și rodul... și frunzele sale sunt spre tămăduirea neamurilor").
14. Cel mai probabil, și aici, și în *logion*-ul 114, e vorba de Maria Magdalena, personaj important în literatura apocrifă (există și o *Evanghelie* coptă *a Mariei Magdalena*, la care vom reveni).
15. Omul de care se vorbește este unul simplu. „Casa împărăției" trebuie înțeleasă în sensul metaforic de sufletul omului: „Împărăția se află înlăuntrul vostru" (*logion* 3). Vezi și *logion* 103.

16. Cuvânt cu cuvânt: „încingeți-vă mijlocul".
17. Cuvânt cu cuvânt: „căci ei vor da de ajutorul".
18. *Logion*-ul apare celor mai mulți comentatori ca o dezvoltare de tip gnostic a paulinicului „(în Hristos) nu mai este parte bărbătească, nici parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus" (Gal. 3,28). Dar tema este cunoscută și unui autor creștin din secolul al II-lea, Pseudo-Clement, care o dezvoltă astfel în *Epistola* sa: „Că însuși Domnul fiind întrebat de cineva când va veni Împărăția, i-a spus: «Atunci când [cele] două vor fi una, partea din afară precum partea dinăuntru, iar bărbatul cu femeia ca și cum n-ar fi nici bărbat, nici femeie». «Cele două sunt una» atunci când spunem între noi adevărul și când în cele două trupuri locuiește un singur suflet, fără fățărnicie. «Partea din afară precum partea dinăuntru» se tâlcuiește astfel: partea dinăuntru înseamnă sufletul, partea din afară înseamnă trupul, și așa cum se vede trupul tău, tot astfel și sufletul tău să se arate în faptele tale bune. «Bărbatul cu femeia, nici bărbat, nici femeie», adică un frate văzând-o pe sora lui să nu gândească la ea ca la o femeie, nici sora [să nu gândească] la fratele ei ca la un bărbat" (Pseudo-Clement XII,2-5). Clement din Alexandria, în *Stromata* III.13.92, referindu-se la *Evanghelia Egiptenilor*, spune: „Întrebându-l Salomeea pe Domnul când va cunoaște [acelea] despre care l-a întrebat, Domnul i-a spus: «Când

veți călca [în picioare] haina rușinii, când cele două vor fi una și când partea bărbătească și partea femeiască nu vor fi nici parte bărbătească, nici parte femeiască»".

19. Cuvânt cu cuvânt: „ca de pupila ochiului tău".
20. Am arătat deja în studiul introductiv (p. 24) că partea a doua a acestui *logion* este controversată. Textul copt este prea puțin edificator, dar nici versiunea grecească nu ne ajută mai mult. Traducerea poate fi interpretată ca un îndemn la respectarea strictă a sabatului sau, dimpotrivă, la înțelegerea spiritualizată a acestuia (*cf.* Marc. 2,27. Evr. 4,9-11). În primul caz, o reacție radicală de sorginte iudeo-creștină în favoarea observării sabatului nu pare a se potrivi cu metafora postului din prima parte a *logion*-ului și nici cu atitudinea în general a *Evangheliei după Toma* față de pietatea iudaică. În secolul al II-lea, Sfântul Iustin (*Dialogul cu Trifon* 12,3) folosește verbul *sabbatizein* în sensul unui sabat spiritual (înfrânarea de la orice păcat).
21. Acest *logion* este obscur, iar în versiunea grecească este puternic deteriorat. Grant și Freedman văd în acesta o reelaborare gnostică la Mat. 18,20: „Că unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor" (Grant și Freedman, 1960, p. 149). Alții, ca J.D. Crossan, văd mai degrabă o reacție antitrinitară în care treimea este catalogată drept „zei".
22. Această primă propoziție poate fi tradusă și în felul următor: „Ceea ce vei auzi cu

urechea ta [și?] cu urechea cealaltă să propovăduiești de pe acoperișul vostru". Propoziția este obscură, iar neconcordanța de pronume posesive „urechea *ta*" / „acoperișul *vostru*" apare în original.

23. „Ceea ce veți pune pe voi" este interpretat de obicei prin „ceea ce veți îmbrăca".
24. *Cf.* Ef. 4,22: „Să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi...". *Cf.* și Col. 3,9. Pentru întregul *logion*, vezi nota 18.
25. Cuvânt cu cuvânt: „...și nu ați avut unul ca să auziți din mâna lui".
26. În original: ⲅⲛⲱⲥⲓⲥ („cunoaștere"). Luc. 11,52: *ten kleîda tês gnoseos*, „cheia cunoașterii".
27. Cuvânt cu cuvânt: „...a fost sădită în partea din afară a Tatălui".
28. Cuvânt cu cuvânt: „Celui care are în mâna lui".
29. Cuvânt cu cuvânt: „...i se va lua puținul celălalt din mâna lui".
30. Cel mai laconic *logion* din această evanghelie se deschide unei pluralități de interpretări. Marvin Meyer îl traduce „Fiți peregrini", „Fiți călători" și îl compară cu peregrinajul apostolilor și al primilor misionari creștini. Pentru o asceză de acest tip pot da mărturie și *girovagii*, acei călugări rătăcitori pentru care virtutea supremă era să nu-și afle odihna nicăieri. Grant și Freedman (1960, p. 155) îl pun în legătură cu 2 Cor. 4,16: „...și chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoiește din zi în zi". Dar cel mai bine

pare să consune cu un alt verset paulinic: „Şi cei ce se folosesc de lumea aceasta [să fie] ca şi cum nu s-ar folosi deplin de ea. Căci chipul acestei lumi trece [*paragei*, verbul folosit şi în versiunea grecească a *logion*-ului]" (1 Cor. 7,31). Aşadar un posibil îndemn la desprinderea de lucrurile acestei lumi! Un autor medieval, Petrus Alfonsi (1062-1110), citează în cartea sa *Instrucţie clericală* următoarea sentinţă: „Această lume este, aşa cum a fost, o punte. De aceea, treceţi peste ea şi nu vă faceţi locuinţă acolo". Pe intrarea principală a moscheii din Fatehpur-Sikri, la sud de Delhi, construită în 1601 de mogulul Akbar cel Mare, se poate citi următoarea inscripţie: „Iisus, pace să fie asupra Lui, a zis: «Această lume este o punte. Treceţi peste ea, dar nu vă faceţi sălaşul acolo»". Tradiţia musulmană atribuie această apoftegmă fie lui Iisus, fie lui Mahomed, fie unuia dintre însoţitorii acestuia din urmă.

31. Cuvânt cu cuvânt: „Oricine va spune una împotriva...".
32. Expresie idiomatică obscură: unii traduc prin „...încât să-şi îndepărteze privirea de la el", alţii „...încât să strice ochii lui".
33. În evangheliile sinoptice, darul de a mişca un munte este urmare a credinţei şi nu răsplată a împăcării.
34. Cuvânt cu cuvânt: „Căci de acolo sunteţi şi acolo veţi merge din nou".
35. Cuvânt cu cuvânt: „...toţi au vorbit în tine".
36. Cuvânt cu cuvânt: „...în felul meu".
37. Cuvântul ⲡⲧⲱⲙⲁ înseamnă „trup neînsufleţit", „cadavru". Poate fi o referinţă

peiorativă la trupul material al omului, în opoziţie cu spiritul imaterial. Lumea este un „cadavru", iar cine a înţeles acest lucru este superior lumii. Să notăm şi metafora similară care descrie sfârşitul lumii în Mat. 24,28: „Căci unde va fi cadavrul (*to ptôma*), acolo se vor aduna vulturii" (*cf.* şi Luc. 17,37). Acest *logion* este identic cu *logion*-ul 80, cu singura deosebire că în cel din urmă trupul este desemnat prin termenul general ⲥⲱⲙⲁ.

38. Verbul ϩⲓⲥⲉ înseamnă „a munci", „a se osteni", „a se necăji", „a suferi". De aceea, am ales verbul românesc „a se chinui", care, în anumite contexte, poate avea oricare din sensurile mai sus amintite.
39. Hans-Martin Schenke reconstituie primul cuvânt în felul următor: ⲁⲫⲛⲁⲩ („el a văzut"). În acest caz, prima propoziţie ar suna în felul următor: „El [Iisus] a văzut un samaritean care căra un miel atunci când [tot Iisus] intra în Iudea..." (*cf.* Koester, 1990, p. 106).
40. „Acela în jurul mielului" este o frază obscură. Ea reprezintă, probabil, fie o expresie idiomatică mai puţin cunoscută, fie o greşeală de copist. Judecând după context, putem spune că sensul ei cel mai probabil este „Ce face el cu mielul?".
41. Nu o dată *Evanghelia după Toma* dezvoltă metafore din sinoptice. În acest caz, referinţa poate fi Luc. 10,3: „Mergeţi; iată, Eu vă trimit ca pe nişte miei în mijlocul lupilor" (*cf.* Mat. 10,16). O dezvoltare similară a acestei teme o întâlnim în *Epistola* lui

Pseudo-Clement: „Căci Domnul spune: «Veți fi ca mieii în mijlocul lupilor». Răspunzându-i, Petru i-a spus: «Iar dacă mieii vor fi sfâșiați de lupi?». Iisus i-a răspuns lui Petru: «După ce mor, mieii nu mai au a se teme de lupi; așa și voi, nu aveți a vă teme de cei care vor să vă dea morții și apoi nimic nu pot să vă mai facă, ci temeți-vă de Acela care are putere, după moartea voastră, să arunce în gheenă și sufletul, și trupul»" (V,2-4).

42. Acest personaj feminin menționat în Marc. 15,40 apare de mai multe ori întreținând conversații cu Iisus în *Evanghelia Egiptenilor* (*cf.* Clement Alexandrinul, *Stromate* 3.6.45, 3.9.63-66, 3.13.92 și Theodotus 67; o altă Salomeea, moașa pruncului Iisus, apare în alte apocrife). Expresia „ai urcat pe patul meu" a fost considerată o aluzie sexuală, dar, cel mai probabil, formularea completă („ai urcat pe patul meu și ai mâncat la masa mea") este o metaforă a ospitalității depline.
43. Unii traduc prin „cel ce este egal" sau chiar „cel ce este indivizibil". Fraza poate fi tradusă și în mod impersonal: „ceea ce este egal", „ceea ce este unu", „ceea ce este indivizibil".
44. Unii traducători citesc ⲱⲛϥ în loc de ⲱⲛϣ. În acest fel, în loc de „când cineva va fi egal (unu, indivizibil)...", avem „când cineva va fi distrus...".
45. Spre deosebire de evangheliile canonice, pilda despre ceea ce face mâna dreaptă nu se referă la anonimatul milosteniei, ci mai

degrabă la interzicerea de a transmite altora învățăturile de taină.
46. Cuvânt cu cuvânt: „vistieria mea".
47. Cuvântul lipsește, dar poate fi reconstituit și ca ⲥⲉⲛⲁⲃⲱⲕ, cu sensul de „a intra".
48. Cuvânt cu cuvânt: „din mâna lor".
49. Contrar așteptărilor, în loc de „poate nu îl cunoșteau" (arendașii pe slujitor), textul copt spune „poate nu îi cunoștea" (slujitorul pe arendași).
50. Cuvânt cu cuvânt: „piatra de colț".
51. Text obscur. Gerd Ludemann (2000, p. 624) îl înțelege astfel: „Oricine cunoaște Totul dar este nedesăvârșit (incomplet) în sine însuși este nedesăvârșit în orice". Cel care se cunoaște pe sine însuși e superior lumii (*cf. logion*-ul 111).
52. Iarăși un text neclar. Unii comentatori (Gerd Ludemann, 2000, p. 625) înțeleg prin „loc", „locul mântuirii", în sensul că prigonitorii nu-și vor mai găsi mântuirea. Dar dacă citim acest *logion* în legătură cu următorul („Fericiți cei care au fost prigoniți în inimile lor..."), locul pe care nu-l vor găsi persecutorii este chiar inima omului.
53. Spre deosebire de evangheliile canonice, în *Evanghelia după Toma* Iisus nu spune că el va reclădi „casa în trei zile", ci că nimeni nu o va reconstrui.
54. Sau „Rugați-l pe Domnul...".
55. Se poate citi și: „...dar nimic nu este în fântână". „Fântână" mai poate fi înțeles și ca „puț" sau „cisternă". La Origen (*Contra Celsum* 8,15.6) apare o referință aproape identică: „Cum se poate că mulți sunt în jurul puțului și nimeni [nu coboară] în puț?".

56. În original: „locul nunții", cu sensul de „locaș".
57. În versiunea grecească, această ultimă propoziție apare doar în *logion*-ul 30. Grant și Freedman (1960, p. 178) consideră aceste cuvinte în sens panteist și îi găsesc paralele în *Evanghelia Evei* și în *Psaltirea Manihaistă* 54,22-30 („Eu sunt în totul, eu port cerurile, eu sunt temelia, eu sprijin pământul, eu sunt lumina care strălucește în afară... Eu sunt seva care curge în pomi..."). Interpretarea panteistă este însă nejustificată dacă privim *logion*-ul în lumina Scripturii: „Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. (...) Cuvântul era lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume" (Ioan 1,3.9); „Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ (...). Toate s-au făcut prin El și pentru El. (...) Toate prin El sunt așezate" (Col. 1,16.17).
58. Clement din Alexandria, în *Stromata* III.9.64, referindu-se la *Evanghelia Egiptenilor*, spune că Salomeea l-a întrebat pe Iisus: „Până când oamenii vor muri?", iar Iisus i-ar fi răspuns: „Cât timp femeile vor naște copii".
59. Vezi nota 37.
60. După părerea noastră, acest *logion* trebuie citit împreună cu următoarele două; seria dezvoltă tema chipului de lumină făcut după asemănarea chipului Tatălui. Vezi studiul introductiv, p. 19.
61. Cuvânt cu cuvânt: „În zilele", cu sensul de „în timpul [când]", aici la prezent.

62. Cele mai multe traduceri redau: „...înainte de începutul vostru".
63. Această frază poate fi tradusă și astfel: „nici nu mor, nici nu sunt vizibile" sau „...nici nu se înfățișează".
64. După context s-ar părea că avem de-a face cu o greșeală de copist și că, de fapt, ar trebui să citim ⲛⲉ·ϥ·ⲁⲍⲓⲟⲥ: „dacă el ar fi fost vrednic...".
65. Prima parte a *logion*-ului este deteriorată, iar reconstituirea urmează evangheliile canonice.
66. Grant și Freedman (1960, p. 183) și alții văd aici o interpretare gnosticizantă a cuvintelor din Mat. 8,22: „...lasă morții să-și îngroape morții lor". Interpretarea în acest sens este forțată. Referința pare mai degrabă la Gal. 5,17: „Căci trupul poftește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți cele ce ați voi".
67. Cuvântul grecesc, preluat de coptă, ⲭⲣⲏⲥⲧⲟⲥ are mai multe sensuri: folositor, bun, favorabil, prielnic, binefăcător etc. Am optat în traducere pentru „bun", care include sensurile amintite.
68. Cuvânt cu cuvânt: „ceea ce este sfânt".
69. Textul copt este deteriorat. Spre deosebire de alte situații asemănătoare, în acest caz nu s-a propus nici o reconstituire satisfăcătoare. Pentru a avea o idee despre sfârșitul acestui verset trebuie să ne amintim Mat. 7,6: „...nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcându-se, să vă sfâșie pe voi".

70. Cuvintele deteriorate ⲡⲉⲧⲧⲁϩⲙ ⲉϩⲟⲩⲛ („şi cel care bate [la uşă]") pot fi reconstituite şi în felul următor: ⲡⲉⲧⲧⲱϩⲙ ⲉϩⲟⲩⲛ, fără o modificare de sens. Totuşi trebuie subliniat că, indiferent de varianta de reconstituire, textul în cauză poate fi tradus şi prin „cel care este chemat înăuntru". Aşadar a doua propoziţie poate însemna: „celui care a fost chemat i se va deschide".
71. Cuvântul grecesc, preluat de limba coptă, ⲙⲉⲅⲓⲥⲧⲁⲛ înseamnă fie „personaj însemnat, om puternic şi influent", fie „dregător, stăpânitor". Compararea Împărăţiei cu un asasinat este inedită şi şocantă (deşi metafora violenţei apare în Mat. 11,12), dar aici interpretările comentatorilor converg: cel care doreşte Împărăţia trebuie să fie sigur de puterile sale.
72. Vezi studiul introductiv, pp. 20-22.
73. Lacună în text. În versiunea sa interliniară, Grondin propune următoarea reconstituire: ⲛ̄ⲧⲁⲥϫⲡⲉⲡⲁⲥⲱⲙⲁ ⲉⲃⲟⲗ, „a zămislit trupul meu". O asemenea reconstituire este foarte îndrăzneaţă, dar contextul şi cele două litere ⲟⲗ, care par să provină din particula ⲉⲃⲟⲗ („spre afară"), fac reconstituirea plauzibilă. Vezi şi comentariul din studiul introductiv, pp. 25-26.
74. Unii traducători interpretează această expresie drept „a se pregăti de luptă".
75. Dacă în acest *logion* Iisus se referă la el însuşi, ne găsim în faţa unei reacţii împotriva acelei calomnii care circula în mediile iudaice şi care făcea din Iisus fiul nelegitim al Mariei (*cf.* Origen, *Contra Celsum* 1,28).

76. Cuvânt cu cuvânt: „...va deveni în felul meu".
77. Acest fragment poate fi interpretat şi în felul următor: „...şi cel care trăieşte din Cel Viu".
78. Expresia mai poate fi tradusă prin: „ea va veni pe neaşteptate".
79. Poate fi vorba de modul de viaţă al ucenicilor în preajma lui Iisus sau de „viaţa veşnică". Scena aceasta se regăseşte în *Evanghelia Mariei Magdalena* şi în *Pistis Sophia*. Ludemann (2000, p. 644) este de părere că acest *logion* este un adaos târziu (nu consună nici cu *logion*-ul 22, în care „bărbatul să nu mai fie bărbat şi femeia să nu mai fie femeie)". Vezi şi nota 18.

Textul grecesc al Evangheliei după Toma

Textul grecesc al *Evangheliei după Toma*

Prolog: Οὗτοι οἱ λόγοι οἱ <ἀπόκρυφοι οὓς ἐλά>λησεν Ἰη(σοῦ)ς ὁ ζῶν κ<αὶ ἔγραψεν Ἰούδας ὁ> καὶ Θωμᾶ.

Acestea [sunt] cuvintele ascunse pe care le-a grăit Iisus cel Viu şi le-a scris Iuda zis şi Toma[1].

1. ...καὶ εἶπεν <ὅστις ἂν τὴν ἑρμηνεί>αν τῶν λόγων τούτ<ων εὑρίσκῃ, θανάτου> οὐ μὴ γεύσηται.

... şi a spus: cel care va găsi tâlcuirea acestor cuvinte, nu va gusta moartea.

2. <Λέγει Ἰη(σοῦ)ς> μὴ παυσάσθω ὁ ζη<τῶν τοῦ ζητεῖν ἕως ἂν> εὕρῃ, ὅταν εὕρῃ, <θαμβηθήσεται καὶ θαμ>βηβεὶς βασιλεύσῃ[2] κα<ὶ βασιλεύσας ἀναπα>ήσεται.

Iisus spune: Cel care caută să nu înceteze căutarea până va găsi, când va găsi se va uimi, uimindu-se va domni şi domnind se va odihni.

3. Λέγει Ἰ(ησοῦ)ς· ἐὰν οἱ ἕλκοντες ἡμᾶς <εἴπωσιν ὑμῖν· ἰδοὺ> ἡ βασιλεία ἐν οὐρα<νῷ, ὑμᾶς φθήσεται> τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρ<ανοῦ· ἐὰν δ'εἴπωσιν ὅ>τι ὑπὸ τὴν γῆν ἐστ<ιν, εἰσελεύσονται> οἱ ἰχθύες τῆς θαλά<σσης φθάσαν>τες ὑμᾶς καὶ ἡ βασ<ιλεία τοῦ θεοῦ> ἐντὸς ὑμῶν <ἐ>στι <κἀκτός. ὃς ἂν ἑαυτὸν> γνῷ, ταύτην εὑρή<σει καὶ ὅτε ὑμεῖς> ἑαυτοὺς γνώσεσθαι, <εἰδήσετε ὅτι υἱοί> ἐστε ὑμεῖς τοῦ πατρὸς τοῦ ζ<ῶντος· εἰ δὲ μὴ> γνώσθε ἑαυτούς, ἐν <τῇ πτωχείᾳ ἐστὲ> καὶ ὑμεῖς ἐστε ἡ πτω<χεία>.

Iisus spune: Dacă cei care ne[3] atrag vă spun: „Iată, Împărăţia [este] în cer", [atunci] înaintea voastră vor ajunge păsările cerului; dacă spun că ea este sub pământ, vor intra înaintea voastră peştii mării. Şi Împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este şi în afara [voastră]. Oricine se cunoaşte pe sine însuşi va găsi aceasta şi când voi vă veţi cunoaşte, veţi şti că sunteţi fiii Tatălui celui Viu. Iar dacă nu vă cunoaşteţi pe voi sunteţi în sărăcie şi voi sunteţi sărăcia.

4. <Λέγει Ἰ(ησοῦ)ς> οὐκ ἀποκνήσει ἄνθ<ρωπος πλήρης ἡμε>ρῶν ἐπερωτῆσε πα<ιδίον ἑπτὰ ἡμε>ρῶν περὶ τοῦ τόπου

τῆς ζωῆ<ς καὶ ζή>σετε ὅτι πολλοὶ ἔσονται π<ρῶτοι ἔσχατοι καὶ> οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ ... σιν.

Iisus spune: Nu va pregeta omul plin de zile[4] să-l întrebe pe copilul de şapte zile despre locul vieţii şi veţi[5] trăi, căci mulţi [dintre] cei dintâi vor fi cei de pe urmă şi cei de pe urmă [vor fi] cei dintâi şi...

5. Λέγει Ἰη(σοῦ)ς· γ<νῶθι τὸ ὂν ἔμπροσ>θεν τῆς ὄψεως σοῦ, καὶ <τὸ κεκαλυμμένον> ἀπό σου ἀποκαλυ-φήσε<ταί σοι· οὐ γάρ ἐσ>τιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανε<ρὸν γενήσεται> καὶ θεθαμμένον ὃ ο<ὐκ...>.

Iisus spune: Cunoaşte ceea ce este înaintea feţei tale şi ceea ce este ascuns de la tine, îţi va fi descoperit, căci nu este [nimic] ascuns ce nu va deveni limpede şi [nu este nimic] îngropat ce nu....

6. <Ἐξ>ετάζουσιν αὐτὸν ο<ἱ μαθηταί αὐτοῦ καὶ λέ>γουσιν· πῶς νηστεύ<σομεν, καὶ πῶς προσευξό>μεθα καὶ πῶς ...<, κ>αὶ τί παρατηρήσ<ομεν ...>ν; λέγει Ἰη(σοῦ)ς· ... <ὅτι μισ>εῖται μὴ ποιεῖ<τε·> ...ης ἀληθείας ἀν ...ν ἀ<π>οκεκρ<υμμένον>... <μα>καρι<ός> ἐστιν ...ῷ ἔστ ...ιν.

Ucenicii îl întreabă [pe Iisus] şi spun: Cum vom posti şi cum ne vom ruga şi

cum..., şi ce [reguli] vom păzi ...? Iisus spune: ...ceea ce urâţi să nu faceţi ... adevărului ... ascuns... fericit este.

26. ...καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφταλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

...şi atunci vei vedea limpede [pentru] a scoate paiul care [este] în ochiul fratelui tău.

27. Λέγει Ιη(σοῦ)ς· ἐὰν μὴ νηστεύσηται τὸν κόσμον, οὐ μὴ εὕρηται τὴν βασιλείαν τοῦ θ(εο)ῦ· καὶ ἐὰν μὴ σαββατίσητε τὸ σάββατον, οὐκ ὄψεσθε τὸ(ν) π(ατέ)ρα."

Iisus spune: Dacă nu postiţi de lume, nu veţi găsi Împărăţia lui Dumnezeu; şi dacă nu faceţi sabatul, sabat, nu-l veţi vedea pe Tatăl.

28. Λέγει Ιη(σοῦ)ς ἔ<σ>την ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου καὶ ἐν σαρκεὶ ὤφθην αὐτοῖς καὶ εὗρον πάντας μεθύοντας καὶ οὐδένα εὗρον δειψῶντα ἐν αὐτοῖς καὶ πονεῖ ἡ ψυχή μου ἐπὶ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀν(θρώπ)ων ὅτι τιφλοί εἰσιν τῇ καρδίᾳ αὐτῶ<ν> καὶ <οὐ> βλέπ<ουσιν>...

Iisus [spune]: Am stat în mijlocul lumii şi în carne m-am înfăţişat lor şi i-am găsit pe toţi beţi şi pe nici unul dintre ei nu l-am găsit însetat şi sufletul meu

suferă pentru fiii oamenilor, căci sunt orbi cu inima lor şi nu văd...

29. ... <ταύ>τη<ν τ>ὴν πτωχεία.

...această sărăcie.

30. <Λέγ>ει<'Ι(ησοῦ)ς· ὅ>που ἐὰν ὦσιν ...ο... ε..., ε<ἰσὶ>ν θεοί· καὶ <ὅ>π<ου> ε<ἷς> ἐστιν μόνος ...τῶ ἐγώ εἰμι μετ'αὐτ<οῦ>. ἔγει<ρ>ον τὸν λίθο<ν> κἀκεῖ εὑρήσεις με, σχίσον τὸ ξύλον, κἀγὼ ἐκεῖ εἰμι.

Iisus spune: unde sunt ..., sunt zei şi unde este unul singur ... eu sunt cu el. Ridică piatra şi acolo mă vei găsi, despică lemnul şi eu sunt acolo[6].

31. Λέγει Ι(ησοῦ)ς οὐκ ἐστιν δεκτὸς προφήτης ἐν τῇ π(ατ)ρίδι αὐτ<ο>ῦ οὐδὲ ἰατρὸς ποιεῖ θεραπείας εἰς τοὺς γεινῶσκοντας αὐτόν.

Iisus spune: Un profet nu este bine primit în patria lui [şi] nici medicul nu face vindecări pentru cei care îl cunosc.

32. Λέγει Ι(σοῦ)ς· πόλις οἰκοδομημένη ἐπ'ἄκρον <ὄ>ρους ὑψηλοῦς[7] καὶ ἐστηριγμένη οὔτε πεσεῖν δύναται οὔτε κρυ<β>ῆναι.

Iisus spune: Cetatea zidită şi întărită pe vârful unui munte înalt nu poate nici să cadă, nici să fie ascunsă.

33. Λέγει Ἰ(σοῦ)ς· ἀκούεις <ε>ἰς τὸ ἐν ὠτίον σοῦ, το...

Iisus spune: Asculţi la [ce e] în urechea ta...

36. ...<ἀ>πὸ πρωὶ ἕ<ως> ...ε ἀφ' ἑσπ<έρας ἕως π>ρωί μήτε ... <ὑ>μῶν τί φά<γητε μήτε> τῇ στ<ολῇ ὑμῶν> τί ἐνδύ<ση>σθε. <πολ>λῷ κρεί<σσον>ές ἐστε τῶν <κρί>νων ατι...υξανει οὐδέ ν...ει μ<ηδ>ὲν ἔχοντ<α ἔ>νδ<υ>μα. τί ἐν<δεῖτε> καὶ ὑμεῖς; τίς ἂν προσθη ἐπὶ τὴν εἰλικίαν ὑμῶν; αὐτὸ<ς δ>ώσει ὑμεῖν τὸ ἔνδυμα ὑμῶν.

...din zori până ... de seară până în zori nici ... voastră ce mâncaţi, nici pentru veşmântul vostru ce veţi îmbrăca. Sunteţi mult mai buni [decât] crinii ... neavând îmbrăcăminte. Ce veţi îmbrăca şi voi? Cine va adăuga înălţimii voastre? El vă va da îmbrăcămintea voastră[8].

37. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· πότε ἡμεῖν ἐμφανὴς ἔσει καὶ πότε σε ὀψόμεθα; λέγει· ὅταν ἐκδύσησθε καὶ μὴ αἰσχύνθητε...

Ucenicii lui îi spun: Când vei fi nouă vădit [pe faţă, limpede] şi când te vom

vedea? A spus: Când vă veţi despuia şi nu vă veţi ruşina...

38. Λέ<γει Ἰ(ησοῦ)ς> ... ο ... τα ... γ... κα ... ν ... κα ... ἡμ ... σε ...

În afara de primele cuvinte „Iisus spune", nu ne putem pronunţa asupra conţinutului acestui *logion* atât de deteriorat.

39. ... ἐλα<βον> ... τῆς ... <ἀπέ>κρυψαν ... οὔτε εἰσῆλ<θον οὔτε τοὺς> εἰσερ<χόμενους ἀφῆ>καν <εἰσελθεῖν· ὑμεῖς> δὲ γεί<νεσθε φρονι>μοι ὡς ... καὶ ἀκέραι<οι ὡς>...

... au luat .. al ... au ascuns ... nici nu au intrat, nici nu i-au lăsat să intre pe cei care intră. Voi să fiţi isteţi ca ... şi curaţi ca ...

Note

1. Textul a fost reconstituit în aşa fel încât să coincidă cu versiunea în limba coptă. Trebuie semnalat totuşi că fragmentul grecesc lasă deschisă posibilitatea de a avea mai mulţi autori, întrucât înainte de numele propriu „Toma" avem conjuncţia καί (şi), iar forma verbului este incertă.
2. Acest cuvânt trebuia scris βασιλεύσει. Aici putem vedea confuzia dintre vocala η şi diftongul ει care se pronunţau la fel atunci când textul a fost redactat sau copiat.
3. Probabil este o greşeală de copist determinată de pronunţarea identică a literelor greceşti η şi υ atunci când textul a fost redactat sau copiat. Conform contextului, *corect ar fi fost: ὑμᾶς, „vă".*
4. Adică „omul bătrân".
5. Predicatul logic este la persoana a III-a singular, „va trăi". Probabil avem de-a face cu o confuzie între formele ζήσετε („veţi trăi") şi ζήσεται („va trăi"). Confuzia a fost determinată de faptul că atunci când textul a fost redactat sau copiat vocala ε şi diftongul αι se pronunţau identic. Tot în acest *logion* vezi ἐπερωτῆσε, în loc de ἐπερωτῆσαι.
6. Prima parte a acestui *logion* este prea deteriorată ca să ne exprimăm în mod hotărâtor asupra ei. Chiar şi cuvintele vizibile

sunt obiect de dispută. După o analiză a papirusului cu ultraviolete, Harold W. Attridge citeşte în felul următor: λέγει Ἰ(ησοῦ)ς· ὅπου ἐὰν ὦσιν τρεῖς εἰσὶν ἄθεοι· καὶ ὅπου εἷς ἐστιν μόνος λέγω, ἐγώ εἰμι μεθ᾽αὐτοῦ... (Iisus a spus: Unde sunt trei, [aceştia] sunt fără de zei; unde este unul singur, spun, eu sunt cu el...) Această lectură ar putea fi interpretată în mai multe feluri: 1) Dumnezeu nu se poate afla într-o mulţime de oameni, ci mai degrabă la cei însinguraţi (idee care apare în *logia* 23, 49 şi 75); 2) Poate fi vorba de o reacţie antitrinitară. Vezi şi nota 21 la *logion* 30 în versiunea coptă. A doua parte a acestui *logion* grecesc se găseşte în versiunea coptă, în *logion* 77. Vezi şi nota 57.

7. Forma ὑψηλοῦς (acuzativ plural) este incorectă şi se datorează analogiei cu terminaţia cuvântului anterior care este la genitiv singular. Forma corectă a adjectivului ar fi ὑψηλοῦ.
8. Cea de-a doua parte a acestui *logion* nu se găseşte în textul copt. Fragmentul deteriorat de după cuvântul κρίνων (crinilor) a fost reconstituit în două variante: ...ἅτινα ἀὐξάνει οὐδέ ϋήθει, „care ţes şi nu torc", (Doresse) şi ...ἅτινα ὃὐ ξαίνει οὐδέ νήθει, „care nu ţes şi nu torc" (Attridge). Cea de-a doua reconstituire care presupune pierderea unui iota la marginea paginii pare a fi mai potrivită după context.

Bibliografie generală*

I. Ediţii:

Layton, Bentley, (ed.), 1989, *Nag Hammadi Codex II,2-7 Together With XIII,2*, BRIT. LIB. OR. 4926(1), and P.OXY. 1, 654, 655.* Vol. 1. New York: Brill.

Attridge, Harold W., 1989, „Appendix: The Greek Fragments in *Nag Hammadi Codex II,2-7 Together With XIII,2*, BRIT. LIB. OR. 4926(1), and P.OXY. 1, 654, 655.* Edited by Bentley Layton. Vol. 1. New York: Brill.

The Department of Antiquities of the Arab Republic of Egypt, 1974, *The Facsimile Edition of the Nag Hammadi Codices: Codex II.* Leiden: Brill.

Fitzmeyer, Joseph A., 1971, „The Oxyrhynchus Logoi of Jesus and the Coptic Gospel

* O bibliografie completă a Evangheliei după Toma ar fi ea însăşi o carte, încât trebuie să ne rezumăm la cărţile şi studiile din care ne-am documentat şi care pot constitui puncte de plecare. Din bibliografia imensă prezentă pe Net am ales paginile de referinţă; o mare parte din traducerile şi studiile tipărite poate fi consultată *online* în aceste pagini. În privinţa bibliografiei româneşti vezi nota 12 la studiul introductiv.

According to Thomas in *Essays on the Semitic Background of the New Testament*, pp. 355-433. London: Geoffrey Chapman.

Guillaumont, Antoine, *et al.*, 1959, *The Gospel according to Thomas: Coptic Text Established and Translated...* Leiden: Brill etc.

Evelyn-White, Hugh, 1920, *The Sayings of Jesus From Oxyrhynchus.* Cambridge: Cambridge University Press.

II. Traduceri (în antologii sau separat):

Cameron, Ron, (ed.), 1982, *The Other Gospels: Non-Canonical Gospel Texts.* Philadelphia: Westminster Press.

Ehrman, Bart D., (ed.), 1998, *The New Testament and Other Early Christian Writings: A Reader.* New York: Oxford University Press.

Elliott, J.K., (ed.), 1993, *The Apocryphal New Testament. A collection of Apocryphal Christian Literature in an English Translation*, Oxford: Clarendon.

Layton, B., 1987, *The Gnostic Scriptures*, New York.

Leloup, Jean-Yves, 1986, *L'évangile de Thomas*, Paris :Albin Michel.

Meyer, Marvin, 1992, *The Gospel of Thomas: The Hidden Sayings of Jesus.* San Francisco: HarperCollins.

Miller, Robert J., (ed.), 1994, *The Complete Gospels: Annotated Scholars Version.* Sonoma: Polebridge Press.

Quéré, France, 1983, *Évangiles apocryphes*, Paris: Seuil.

Santos Otero, A., 1991, *Los Evangelios Apocrifos*, Madrid.

Schneemelcher, Wilhem, (ed.), 1990, *Neutestamentliche Apokryphen*, I, *Evangelien*, „Das Koptische Thomas evangelium" (B. Blatz), pp. 93-113, Tübingen: J.C.B. Mohr.

Robinson, James M., (ed.), 1988, *The Nag Hammadi Library In English.* San Francisco: HarperCollins.

Bovon, F., Geoltrain, P., (éds.), 1997, *Écrits apocryphes chrétiens,* vol. I, Paris: Gallimard.

III. Ediţii şi traduceri pe Net:

www.gospelthomas.com – traduceri în engleză (B. Blatz, Bentley Layton, Jean Doresse, H.W. Attridge) şi comentarii (J.D. Crossan, S.L. Davies, H. Koester, R.M. Grant, D.N. Freedman, G. Ludemann, S.J. Patterson etc.); site administrat de Peter Kirby.

www.gospels.net – Gospel of Thomas/Critical Greek Text and Interlinear Translation of P. Oxy. 654, 1, 655 by Andrew Bernhard.

www.metalog.org – pagina *The Ecumenical Coptic Project* în limbile engleză şi spaniolă; conţine traduceri şi comentarii la evangheliile după Toma, Filip şi Valentin.

http ://www.earlychristianwritings.com/thomas.html – traduceri în engleză de: Stephen Patterson, Marvin Meyer, Thomas O. Lambdin, Michael W. Grondin, W.R. Schoedel, K.C. Hanson, Paterson Brown,

Berlin Working Group for Coptic Gnostic Writings, Ecumenical Coptic Project etc.
http ://home.epix.net/%7Emiser17/Thomas.html – traduceri și comentarii în limbile spaniolă, italiană, germană, daneză, olandeză, suedeză.

IV. Cărți și articole:

Bauer, Johannes B., 1973, *Les Apocryphes du Nouveau Testament*, Paris: Cerf.
Bădiliță, Cristian, 2002, „Introducere în lectura și studiul câtorva evanghelii apocrife", în *Evanghelii apocrife,* ed. a III-a, Iași: Polirom.
Bruce, F.F., 1974, *Jesus and Christian Origins Outside the New Testament*, Grand Rapids, Michigan.
Crossan, J.D., 1985, *Four Other Gospels*, Minneapolis: Winston Press.
Davies, S.L., 2002, *The Gospel of Thomas: Annotated and Explained*, Skylight Paths Pub.
Doresse, J., 1960, *The secret books of the Egyptian Gnostics*, New York/London.
Eliade, M., Culianu I.P., 1996, *Dicționar al religiilor*, București: Humanitas.
Fallon, F.F., Cameron, R., 1988, „The Gospel of Thomas: A Forschungsbericht and Analysis, in *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, II.25.6, pp. 4195-4251, Berlin.
Grant, R.M., Freedman, D.N., 1960, *The secret sayings of Jesus*, New York/London.

Funk, Robert, (ed.), 1985, 1990, *New Gospel Parallels*, Sonoma: Polebridge Press.
Janssens, Y., 1991, *Evangiles gnostiques dans le corpus de Berlin et dans la bibliothèque copte de Nag Hammadi*, Centre d'histoire des religions, Louvain-la-Neuve.
Kloppenborg, J.S., et al., 1990, *Q Thomas Reader*, Sonoma: Polebridge Press.
Koester, H., 1990, *Ancient Christian Gospels. Their History and Development*, Philadelphia: Trinity Press.
Lüdemann, G., 2000, *Jesus After 2000 Years: What He Really Said and Did*, SCM Press.
Moreschini, C., Norelli, E., 2001, *Istoria literaturii creștine vechi grecești și latine*, vol. I, Iași: Polirom.
Patterson, S.J., 1993, *The Gospel of Thomas and Jesus*, Sonoma: Polebridge Press.
Puech, H.-Ch., 1978, *En quête de la Gnose*, vol. II: *Sur l'Evangile selon Thomas*, Paris: Gallimard.
Robinson, J.M., 1974, „Interim Collations in Codex II and the Gospel of Thomas, in *Mélanges d'histoire des religions offerts à Henri-Charles Puech*, Paris: Presses Universitaires de France.
Robinson, J.M., Hoffman, P., Kloppenborg, J.S., (eds.), 2000, *The critical edition of Q. Synopsis including the Gospels of Matthew and Luke, Mark and Thomas*, Leuven/Minneapolis.
Tardieu, M., Dubois, J.D., 1986, *Introduction à la littérature gnostique*, vol. I, Paris: Cerf.

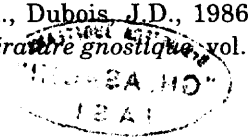

Valantasis, R., 1997, *The Gospel of Thomas*, New York: Routledge

Wilson, R.M., 1960, *Studies in the Gospel of Thomas*, London: A.R. Mowbray & Co.

***

http://www.earlychristianwritings.com/thomas.html – o bogată bibliografie *online* din care menţionăm:

- Davies, Stevan, 1992, „The Christology and Protology of the Gospel of Thomas in *Journal of Biblical Literature*, vol. 111, nr. 4;
- Davies, Stevan, 1996, „Mark's Use of the Gospel of Thomas in *Neotestamentica: The Journal of the New Testament Society of South Africa*, 30 (2); Grant, Robert M., „A Historical Introduction to the New Testament;
- Meyer, Marvin, 1998, „Seeing or Coming to the Child of the Living One? More on Gospel of Thomas Saying 37, in *Harvard Theological Review*, oct.;
- Mirkovic, Alexander, „Johannine Sayings in the Gospel of Thomas: The Sayings Traditions in their Environment of First Century Syria.

http://home.epix.net/%7Emiser17/Thomas.html – o pagină de traduceri, studii şi comentarii la Evanghelia după Toma, în mai multe limbi; site administrat de Stevan Davies.

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ "GH. ASACHI" IAŞI

Cuprins

Studiu introductiv 5
Note 37
Notă asupra ediţiei 39
Abrevieri folosite 41
Evanghelia după Toma 45
Note 113
Textul grecesc
al Evangheliei după Toma 129
Note 139
Bibliografie generală 141

www.polirom.ro

Redactor: Ioan-Florin Florescu
Coperta: Angela Rotaru-Serbenco
Tehnoredactor: Ioana Mariniuc

Bun de tipar: iulie 2003. Apărut: 2003
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax (0232) 21.41.00 ; (0232) 21.41.11 ;
(0232) 21.74.40 (difuzare) ; E-mail : office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33,
O.P. 37 • P.O. Box 1-728, 030174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail : polirom@dnt.ro

Tiparul executat la S.C. Polirom Co S.A.
700180, Iaşi, Calea Chişinăului nr. 32
Tel. : (0232) 23.03.23; Fax: (0232) 23.04.85

POLIROM

RELIGIE

Evanghelia după Toma este unul dintre cele mai fascinante apocrife descoperite în 1945 la Nag Hammadi, în Egipt. Spre deosebire de evangheliile canonice, dar şi de majoritatea apocrifelor, manuscrisul nu consemnează viaţa lui Iisus, ci ne restituie o serie de 114 „spuse" (*logia*) atribuite lui. Specialiştii i-au consacrat zeci de ediţii şi o bibliografie imensă. Iubitorii ezoterismului îi caută neîncetat sensuri ascunse; unii se tem de ea, alţii o exaltă până la sacralizare. Cu toţii însă au remarcat profunzimea scrierii, intensitatea spirituală şi puterea sa de expresie.

Cititorii români au acum acces la acest text de referinţă pentru istoria şi spiritualitatea creştinismului de început, pentru prima dată într-o traducere integrală din versiunea coptă, inclusiv din cea fragmentară grecească. Ediţia beneficiază de un complex aparat critic cu numeroase trimiteri la comentariile specialiştilor în domeniu.

ISBN 973-681-368-1
9789736813689

Plural Religie
EDITURA POLIROM
www.polirom.ro

Pe coperta: *Sfântul Apostol Toma*, detaliu de vitraliu din Catedrala Gloucester, cca 1350, Marea Britanie